

DIAGNOZA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I OBSZARU REWITALIZACJI DLA GMINY WIERZCHLAS

Wierzchlas, 2024 rok

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Sfera społeczna.....	5
3. Sfera gospodarcza	20
4. Analiza środowiska naturalnego	39
5. Problemy przestrzenno-funkcjonalne.....	58
6. Problemy techniczne	67
7. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji.....	73
Spis rysunków	81
Spis fotografii	81
Spis map	81
Spis tabel	81
Spis wykresów.....	82

1. Wstęp

Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, *Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji* (Art.2). Przed przystąpieniem do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji, gmina musi wyznaczyć obszar zdegradowany oraz obszar podlegający rewitalizacji (Art. 8). Zgodnie z zapisami Art. 9 ustawy o rewitalizacji obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- 1) gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- 2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- 3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- 4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz nefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Pamiętać należy, iż zgodnie z art. 10 pkt 1 ustawy o rewitalizacji obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.

Niniejszy dokument jest analizą możliwości wytyczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Wierzchlas.

Wytyczenie obszaru zdegradowanego na terenie Gminy Wierzchlas przeprowadzono w oparciu o podział gminy na niepodzielne jednostki analityczne, stanowiące całość pod względem funkcjonalnym i społecznym. Dla tych jednostek zebrano i przetworzono dane opisujące sfery: społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną. Wykorzystano istniejący już podział administracyjny - jednostki analityczne to sołectwa, do których należą: Broników, Jajczaki, Kamion, Kochlew, Kraszkowice, Krzeczów, Łaszew, Łaszew Rządowy, Mierzyce, Przywóz, Przycłapy, Strugi, Toporów oraz Wierzchlas.

W diagnozie wykorzystano dane udostępnione przez: Urząd Gminy w Wierzchlesie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wierzchlesie, Powiatowy Urząd Pracy w Wieluniu, Komendę Powiatową Policji w Wieluniu. Wykorzystano również dane z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Na potrzeby diagnozy zebrano dane umożliwiające zbadanie sfery społecznej – m.in. struktura wieku mieszkańców, poziom bezrobocia, liczba beneficjentów pomocy społecznej, odnotowane czyny karalne. W sferze gospodarczej skupiono się przede wszystkim na zbadaniu aktywności gospodarczej w poszczególnych jednostkach analitycznych.

W sferze środowiskowej, technicznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej zbadano dostępność infrastruktury publicznej, pokrycie azbestem, a także wykorzystanie przydomowych oczyszczalni ścieków oraz zbiorników bezodpływowych.

Wszystkie wskaźniki oraz przedstawione dane liczbowe zawierają informacje o zakresie czasowym jakiego dotyczą. Ma to na celu uszczegółowienie i przedstawienie występowania w czasie danego zjawiska negatywnego. Większość danych dotyczy lat 2019-2022 (dane do przeprowadzenia diagnozy zbierane były w 2023 oraz 2024 roku, z tego względu lata 2023-2024 nie zostały uwzględnione w obliczeniach – wskaźniki nie dotyczyłyby całego okresu, a jedynie jego części, co zafałszowałoby wyniki).

Przeprowadzona została również wizja lokalna.

2. Sfera społeczna

Liczba ludności

Poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby mieszkańców Gminy Wierzchlas udostępnione przez Urząd Gminy w Wierzchlesie. Najbardziej zaludnionymi sołectwami wg. danych na dzień 31.12.2022 r. są: Wierzchlas (1853), Kraszkowice (1 078 mieszkańców) i Mierzyce (1 030). Najmniejsze sołectwa pod względem liczby mieszkańców to Broników (68) oraz Przycłapy (104). Na przestrzeni badanych lat 2019-2022 liczba mieszkańców zwiększyła się w 5 sołectwach, należą do nich: Krzeczów (+9), Przycłapy (+5), Toporów (+5), Kamin (+2) oraz Kochlew (+1).

Tabela 1 Liczba mieszkańców w Gminie Wierzchlas z podziałem na sołectwa w latach 2019-2022 - stan na 31 grudnia

	Liczba ludności ogółem				Różnica 2022-2019
	2019	2020	2021	2022	
Gmina Wierzchlas	6689	6674	6631	6579	-110
Sołectwa:					
Broników	76	77	74	68	-8
Jajczaki	167	166	163	157	-10
Kamion	165	163	169	167	2
Kochlew	154	156	158	155	1
Kraszkowice	1100	1102	1079	1078	-22
Krzeczów	310	312	318	319	9
Łaszew	201	195	193	193	-8
Łaszew Rządowy	435	420	419	410	-25
Mierzyce	1040	1043	1034	1030	-10
Przywóz	309	309	306	302	-7
Przycłapy	99	97	98	104	5
Strugi	199	197	195	191	-8
Toporów	547	557	548	552	5
Wierzchlas	1887	1880	1877	1853	-34

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie

Na zmianę liczby mieszkańców wpływ ma przyrost naturalny (różnica między liczbą urodzeń i zgonów) oraz saldo migracji (różnica między napływem ludności na dany teren i odpływem z niego).

Ruch naturalny ludności

Urodzenia są kluczowym czynnikiem wpływającym na strukturę ludności. Według danych GUS w Gminie Wierzchlas w 2022 roku odnotowano 46 żywych urodzeń oraz 76 zgonów, zatem przyrost naturalny jest ujemny (-30 osób). W poprzednich latach również odnotowano ujemny przyrost naturalny.

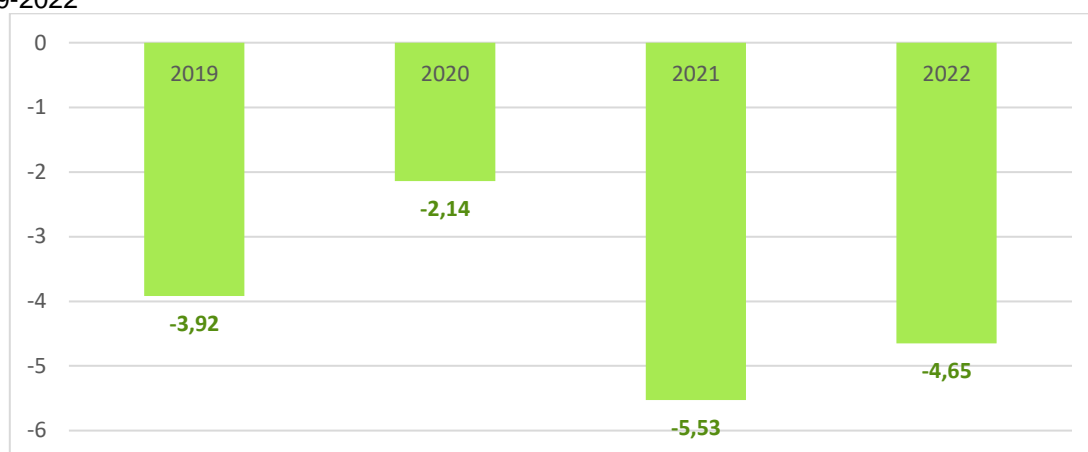
Tabela 2 Przyrost naturalny, urodzenia, zgony na terenie Gminy Wierzchlas (stan w dniu 31XII) w latach 2019-2022

	2019	2020	2021	2022
Urodzenia żywe ogółem	50	64	46	46
Zgony ogółem	76	78	82	76
Przyrost naturalny ogółem	-26	-14	-36	-30

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Najniższa wartość wskaźnika przyrost naturalny na 1000 ludności została odnotowana dla roku 2021 i wyniosła (-5,53). Wartości zaprezentowano na wykresie poniżej.

Wykres 1 Przyrost naturalny na 1000 ludności na terenie Gminy Wierzchlas (stan w dniu 31 XII) w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Migracje

Czułym miernikiem zmian sytuacji społeczno-gospodarczej jest migracja. Ludzie osiedlają się na terenach, których perspektywy rozwojowe postrzegają z optymizmem, natomiast spontaniczna emigracja z danego terenu jest zawsze sygnałem zagrożenia zapaścią rozwojową.

Migracje ludności są bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na liczbę i strukturę ludności danego regionu. „Migracjami (lub wędrownkami) ludności nazywamy całokształt przemieszczeń prowadzących do stałej lub okresowej zmiany miejsca zamieszkania osób. Migracje uważa się za najważniejszy przejaw przestrzennej mobilności ludności”.¹

W Gminie Wierzchlas w 2022 roku saldo migracji (ogółem) odnotowano na poziomie (-14) osób. Liczba osób zameldowanych w roku 2022 ogółem to 53 osoby, natomiast wymeldowanych to 67 osób. Zmiany miejsca zamieszkania występują głównie w obrębie kraju, regionu. Najwięcej osób wyprowadziło się z terenu gminy w roku 2019 (75 osób). Wymeldowania w ruchu wewnętrznym w gminie w ostatnich latach, występują na podobnym poziomie. Według danych GUS wymeldowania za granicę w całym badanym okresie kształtują się na poziomie od 0 do 7 osób w 2021 roku. Najwięcej osób zameldowano w gminie w roku 2019 (83 osoby), a najmniej wymeldowało się w roku 2020 (59 osób).

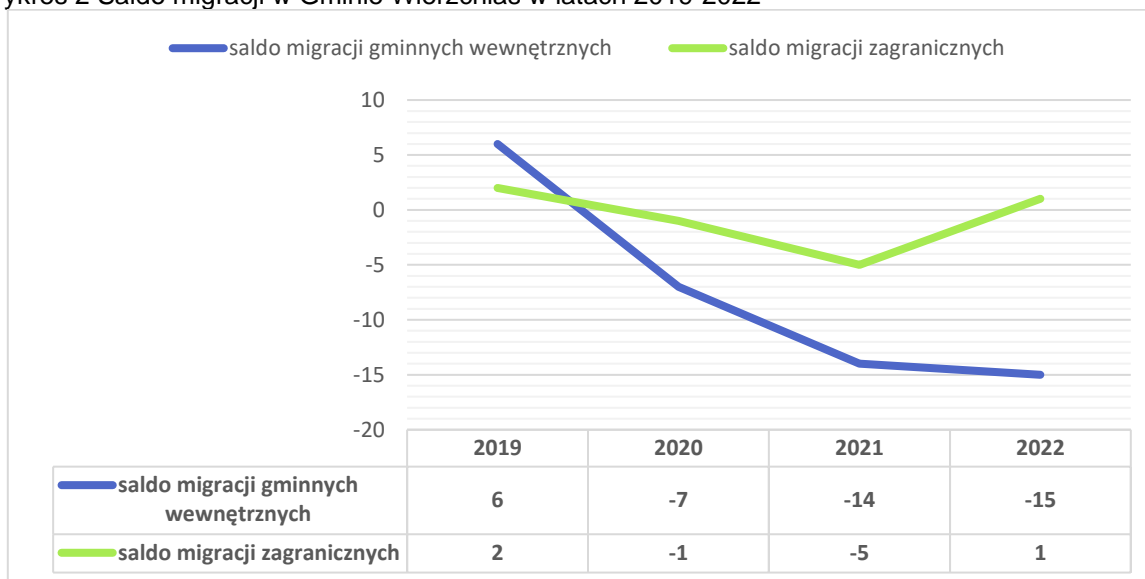
Tabela 3 Migracje wewnętrzne i zagraniczne w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022

Migracje na pobyt stały	Lata			
	2019	2020	2021	2022
Zameldowania w ruchu wew. ogółem	81	51	52	52
Zameldowania z zagranicy ogółem	2	0	2	1
Zameldowania ogółem	83	51	54	53
Wymeldowania w ruchu wew.	75	58	66	67
Wymeldowania za granicę	0	1	7	0
Wymeldowania ogółem	75	59	73	67
Saldo migracji ogółem	8	-8	-19	-14
Saldo migracji wewnętrznych	6	-7	-14	-15
Saldo migracji zagranicznych	2	-1	-5	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

¹ Definicja zaczerpnięta z „Materiałów dydaktycznych Zakładu Demografii i Gerontologii Społecznej UŁ” www.demografia.uni.lodz.pl

Wykres 2 Saldo migracji w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Wskazane powyżej wartości opisujące ruch migracyjny pokazują, że w ciągu ostatnich lat więcej ludzi zdecydowało się na opuszczenie gminy i zamieszkanie w innym miejscu.

Struktura wieku ludności

W strukturze wieku ludności można wyróżnić trzy podstawowe kategorie, które są istotne z punktu widzenia rynku pracy i zasobów siły roboczej:

- ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. w wieku od 0 do 17 lat,
- ludność w wieku produkcyjnym, w tym: kobiety od 18 do 59 lat, a mężczyźni od 18 do 64 lat,
- ludność w wieku poprodukcyjnym, w tym: kobiety od 60 lat i więcej, a mężczyźni od 65 lat i więcej.

Tabela 4 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022

Ludność w wieku:	Lata			
	2019	2020	2021	2022
Przedprodukcyjnym ogółem (17 lat i mniej)	1 160	1 229	1 207	1 206
Produkcyjnym ogółem	4 081	3 913	3 843	3 751
Poprodukcyjnym ogółem	1 381	1 387	1 408	1 433
W % ogółem ludność w wieku:				
przedprodukcyjnym	17,5	18,8	18,7	18,9
produkcyjnym	61,6	59,9	59,5	58,7
poprodukcyjnym	20,9	21,2	21,8	22,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

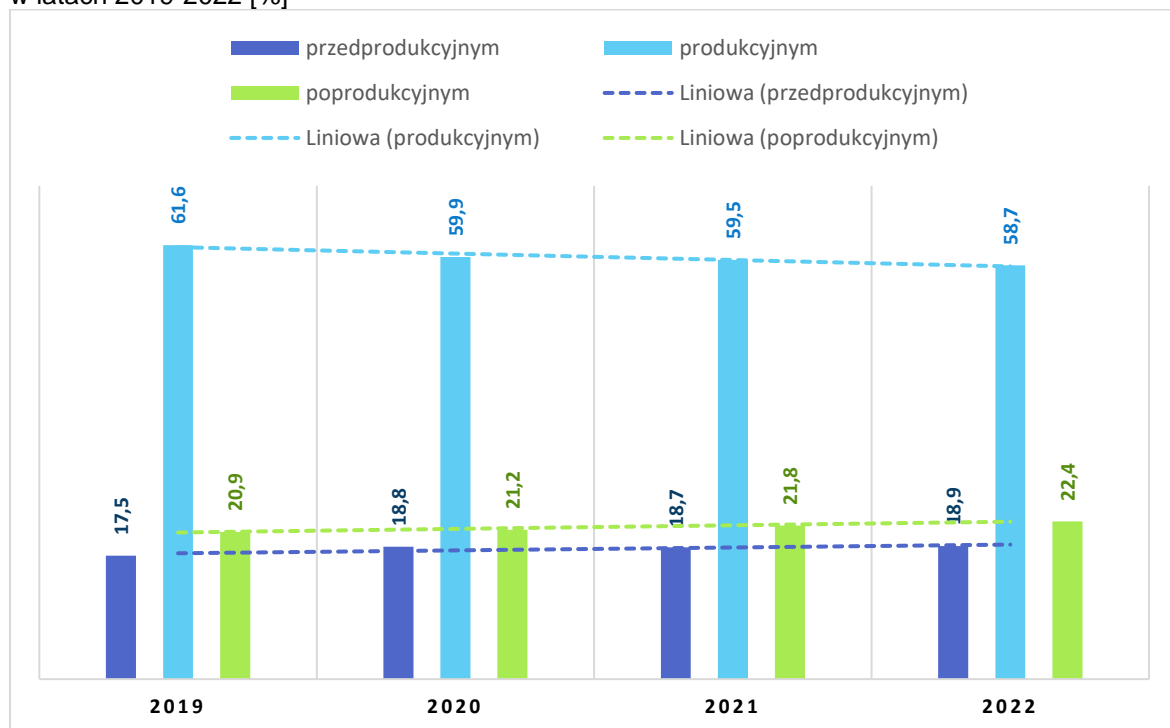
Z powyższych danych wynika, że w latach 2019-2022 w Gminie Wierzchlas obserwujemy:

- zmniejszenie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym o 46 osób;
- zmniejszenie się liczby ludności w wieku produkcyjnym o 330 osób;
- zwiększenie się liczby ludności w wieku poprodukcyjnym o 52 osoby.

W gminie dominuje zatem ludność w wieku produkcyjnym obejmując 58,7% społeczeństwa, niekorzystnym zjawiskiem jest zauważalny na przestrzeni badanych lat ciągły wzrost liczby osób

w wieku poprodukcyjnym osiągając 22,4% społeczeństwa, zmniejszanie się liczby osób w wieku produkcyjnym. Linie trendu na wykresie poniżej doskonale obrazują przebieg zjawiska.

Wykres 3 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022 [%]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Pomoc społeczna

Pomoc społeczna ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia.

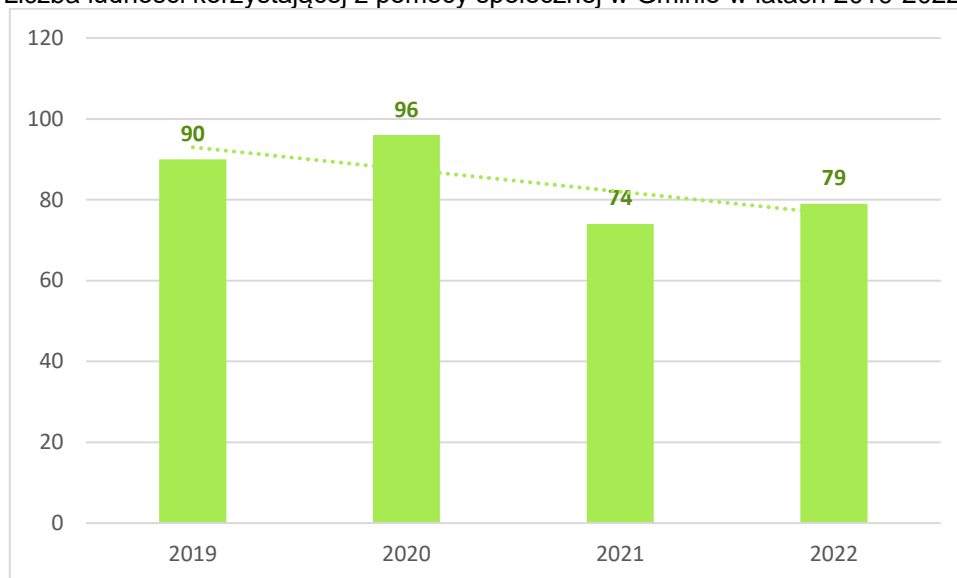
Podstawową jednostką organizacyjną Gminy Wierzchlas w systemie pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wierzchlesie. Realizuje on ustawowe zadania Gminy w zakresie pracy z osobami i rodzinami znajdującymi się w trudnej sytuacji życiowej. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wierzchlesie jest gminną jednostką organizacyjną powołaną na podstawie uchwały Nr XII/46/90 Gminnej Rady Narodowej w Wierzchlesie z dnia 28 lutego 1990 r. w sprawie powołania Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Funkcjonuje na podstawie statutu przyjętego uchwałą Rady Gminy Wierzchlas Nr V/44/2019 z dnia 18 lutego 2019 roku. Oprócz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (GOPS) pomoc i wsparcie zapewniają między innymi:

- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Ponadto GOPS w Wierzchlesie współpracuje z: Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Wieluniu, Środowiskowym Domem Samopomocy w Wieluniu, Środowiskowym Domem Samopomocy w Niżankowicach, Warsztatami Terapii Zajęciowej w Olewinie oraz Poradnią uzależnień od alkoholu „Prowitamed” w Wieluniu.

Z danych statystycznych przedstawionych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wierchlesie wynika, iż na dzień 31.12.2022 roku 79 osób (1,2% ludności gminy ogółem) korzystało ze wsparcia instytucji pomocy społecznej, było to o 11 osób mniej niż w roku 2019.

Wykres 4 Liczba ludności korzystającej z pomocy społecznej w Gminie w latach 2019-2022 [%]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wierchlesie

Powody korzystania ze świadczeń są różnorodne i w wielu przypadkach nie są wskazywane pojedynczo lecz występują łącznie. Wśród przesłanek, z tytułu których mieszkańcy gminy najczęściej korzystają z pomocy społecznej wymienia się (wg. liczby rodzin): ubóstwo, długotrwałą lub ciężką chorobę, niepełnosprawność, potrzebę ochrony macierzyństwa oraz bezrobocie.

Tabela 5 Najczęstsze powody przyznawania pomocy społecznej latach 2019-2022

L.p.	Powody przyznania świadczenia	2019		2020		2021		2022	
		Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinie
1.	Ubóstwo	45	127	45	134	34	85	36	92
2.	Bezdomność	1	1	1	1	3	3	4	4
3.	Potrzeba ochrony macierzyństwa	15	81	16	89	14	84	17	100
4.	Bezrobocie	32	91	27	65	19	43	15	35
5.	Niepełnosprawność	26	48	20	37	21	39	22	31
6.	Długotrwała lub ciężka choroba	29	53	25	51	29	57	35	58
7.	Bezradność w sprawach opiek.-wychow i prowadzenia gospodarstwa.	21	82	19	62	15	54	11	35
8.	Alkoholizm	20	42	13	23	16	31	7	16
9.	Przemoc	0	0	0	0	0	0	0	0
10.	Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	0	0	0	0	0	0	0	0
11.	Zdarzenie losowe	0	0	3	8	0	0	2	8

Źródło: Raport o stanie Gminy Wierchlas w roku 2022

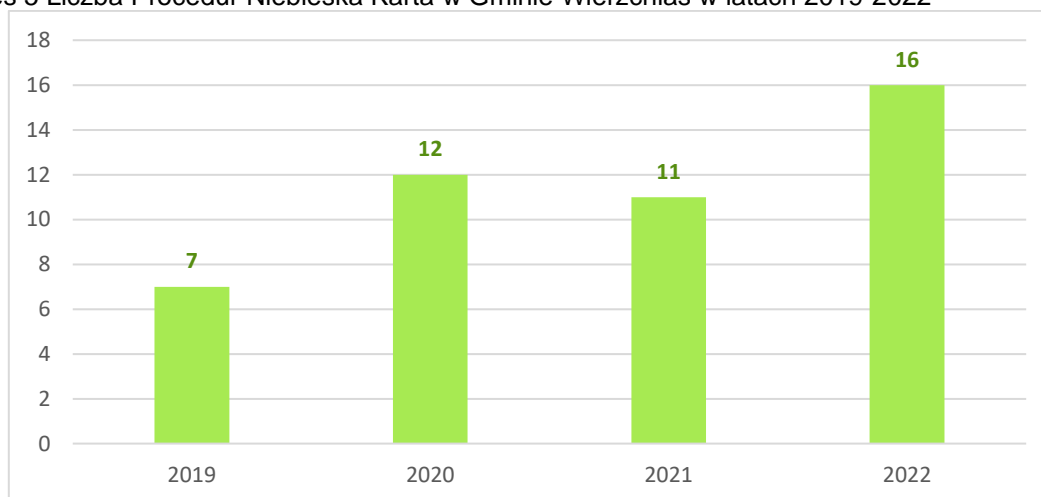
Procedura Niebieska Karta

Zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, przede wszystkim realizowane są przez Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy domowej. W większości przypadków przemoc spowodowana jest nadużywaniem alkoholu. W celu rozwiązywania problemów związanych z przemocą w rodzinie, Zespół Interdyscyplinarny tworzy grupy robocze. W 2022 r. odbyło się 25 posiedzeń grup roboczych. W ramach tych grup odbywały się spotkania z ofiarami i sprawcami przemocy, w których brali udział: policjanci, pracownicy socjalni, przedstawiciele GKRPA, w razie potrzeby przedstawiciele służby zdrowia, oświaty, itp.

W 2022 r. w związku z wystąpieniem przemocy w rodzinie do Przewodniczącego Zespołu Interdyscyplinarnego wpłynęło 16 „Niebieskich Kart” .

Poniżej przedstawiono zestawienie obrazujące liczbę funkcjonujących Procedur Niebieska Karta (NK) w gminie. W latach 2019-2022 liczba kart wzrasta, jak wspomniano wyżej, w 2022 roku odnotowano ich 16.

Wykres 5 Liczba Procedur Niebieska Karta w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wierzchlesie

Bezrobocie

Zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, bezrobotnym określa się osobę m.in. niezatrudnioną i nie wykonującą innej pracy zarobkowej, gotową i zdolną do podjęcia pracy w pełnym wymiarze czasu oraz zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania powiatowym urzędzie pracy.

W tabeli poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w latach 2019 - 2022. Zarówno na obszarze województwa łódzkiego, powiatu wieluńskiego jak i Gminy Wierzchlas liczba ta wzrosła w roku 2020 w stosunku do roku 2019. Następnie w 2021 oraz w 2022 roku zmniejszyła się w województwie łódzkim, natomiast w Gminie i w powiecie ponownie wzrosła w 2022 roku w stosunku do roku 2021.

Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w roku 2022 w stosunku do roku 2019:

- w województwie łódzkim zmniejszyła się o 7,37%,
- w powiecie wieluńskim zmniejszyła się o 9,04%,

- w Gminie Wierzchlas zmniejszyła się o 1,69%,

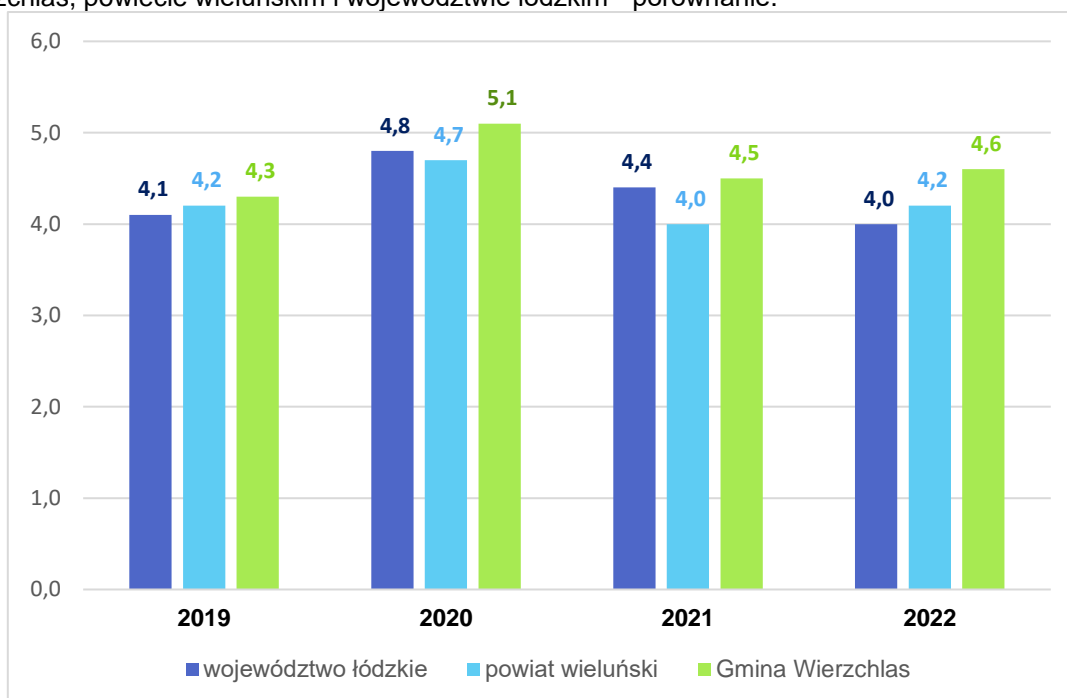
Tabela 6 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w Gminie Wierzchlas, powiecie wieluńskim i województwie łódzkim w latach 2019 -2022

rok	2019	2020	2021	2022
województwo łódzkie	58 722	67 812	60 902	54 397
powiat wieluński	1 936	2 031	1 715	1 761
Gmina Wierzchlas	177	200	172	174

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Wierzchlas, w 2022 roku wynosi (4,6%) i jest wyższy niż średnia dla powiatu wieluńskiego (4,2%) oraz województwa łódzkiego (4,0%). Jest to tendencja niezmienna od 2019 roku – czas poddany analizie. Wzrastają również, różnice % pomiędzy gminą, a województwem. W 2019 roku różnica wynosiła 0,2 punktu procentowego, zaś w 2022 roku sięgnęła 0,6 punktu procentowego.

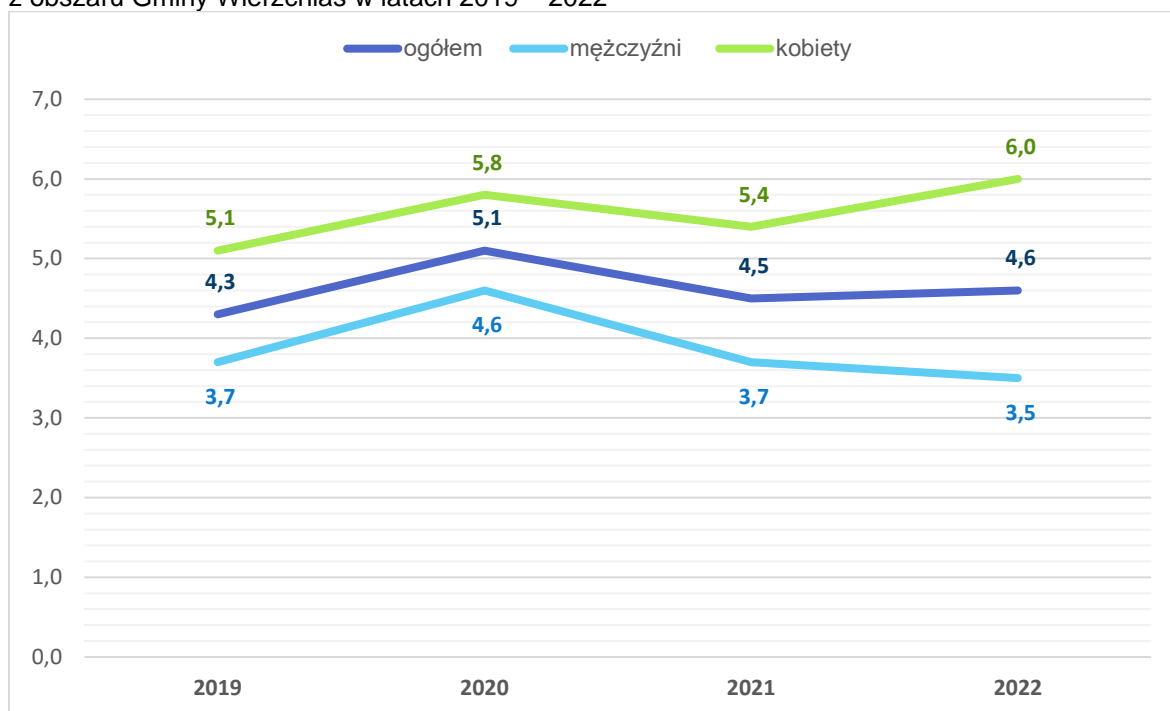
Wykres 6 Udział bezrobotnych [%] zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Wierzchlas, powiecie wieluńskim i województwie łódzkim - porównanie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Powyższe dane wskazują, iż w porównaniu do regionu sytuacja na rynku pracy w Gminie Wierzchlas jest trudniejsza. Przedstawiono zatem bardziej szczegółowe dane odnoszące się do Gminy Wierzchlas. Obserwujemy wzrost w udziale osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na przestrzeni badanych lat. W 2019 roku bezrobotni stanowili 4,3% osób w wieku produkcyjnym, a w 2022 roku 4,6%. Znamienny jest wyższy udział zarejestrowanych kobiet niż mężczyzn.

Wykres 7 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci z obszaru Gminy Wierzchlas w latach 2019 – 2022

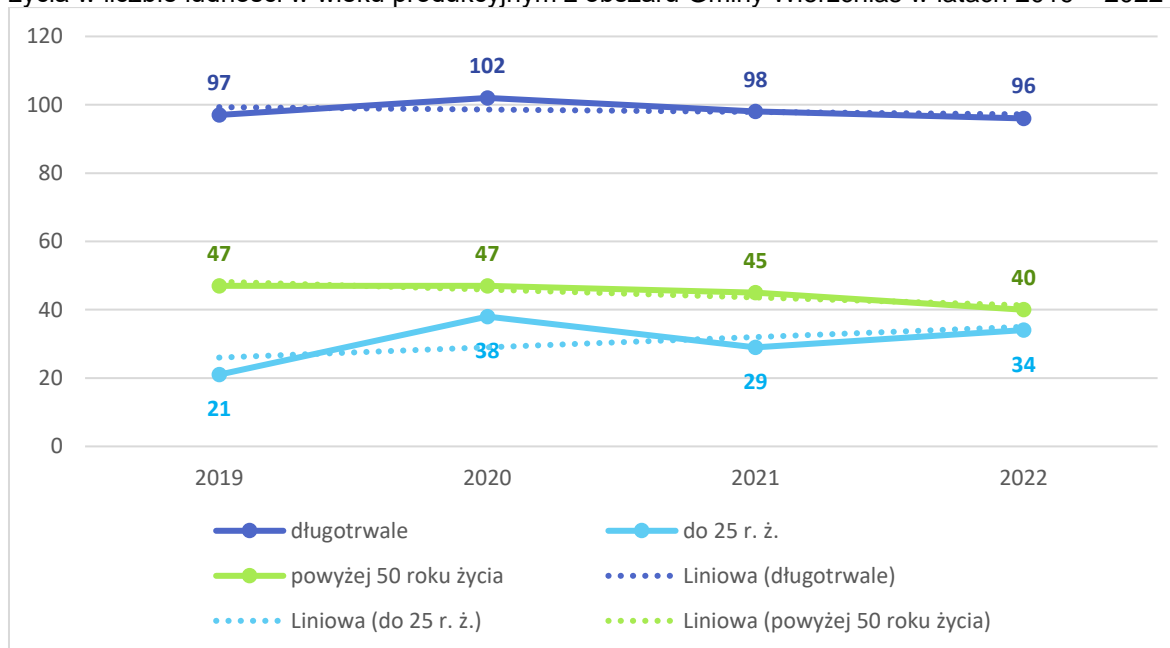

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Wykres poniżej prezentuje zaś dane dotyczące czasu pozostawania bezrobotnym oraz kształtowania się zmiennej wg kategorii wieku. W analizowanych latach 2019-2022:

- liczba osób bezrobotnych długotrwale pozostaje na zbliżonym poziomie;
- liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia zmniejsza się;
- liczba osób bezrobotnych do 25 roku życia wykazuje tendencję wzrostową.

Wykres 8 Udział zarejestrowanych bezrobotnych długotrwale, do 25 roku życia oraz powyżej 50 roku życia w liczbie ludności w wieku produkcyjnym z obszaru Gminy Wierzchlas w latach 2019 – 2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Wieluniu

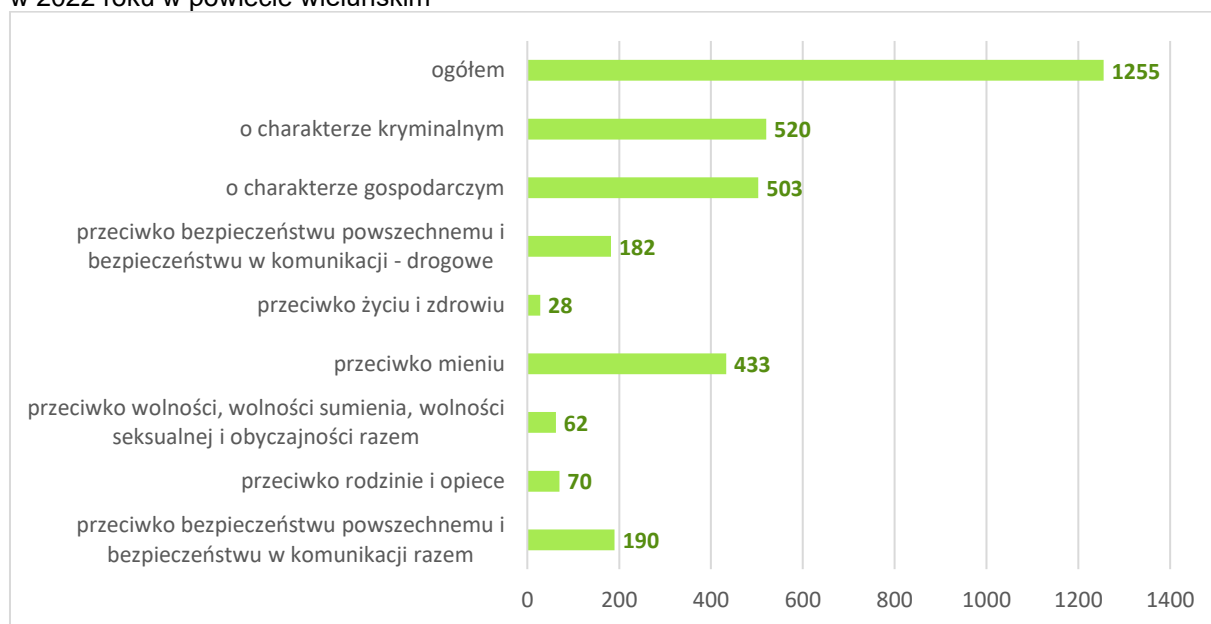
Bezpieczeństwo

Nad bezpieczeństwem przeciwpożarowym czuwają jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowościach: Wierzchlas, Kraszkowice, Mierzyce, Łaszew, Toporów, Przywóz, Krzeczów, które dysponują samochodami pożarniczymi. Jednostka OSP w Wierzchlesie oraz jednostka OSP w Mierzycach zostały włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo – Gaśniczego. Ochotnicze Straże Pożarne z terenu Gminy Wierzchlas skupiają w swoich szeregach 319 członków (292 członków czynnych, 10 wspierających i 17 honorowych), w tym 19 kobiet².

Członkowie jednostek OSP prowadzą działania prewencyjne, szkoleniowe oraz w miarę potrzeb ratowniczo-gaśnicze. Uczestniczą w wydarzeniach patriotycznych, kulturalnych i religijnych oraz w organizowanych międzygminnych zawodach sportowo-pożarniczych, a także w zawodach na szczeblu powiatowym.

W 2022 roku w strukturze popełnianych na terenie powiatu wieluńskiego przestępstw dominują te o charakterze kryminalnym (41,43% popełnionych przestępstw), o charakterze gospodarczym (40,08%), przeciwko mieniu (34,50%), przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji razem (15,14%), przeciwko bezpieczeństwu powszechnemu i bezpieczeństwu w komunikacji – drogowe (14,50%) oraz przeciwko rodzinie i opiece (5,58%). Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych przez Policję wyniósł w powiecie wieluńskim 75,6%, a tym samym był wyższy w odniesieniu do wskaźnika wykrywalności dla województwa łódzkiego (65,3%).

Wykres 9 Przestępstwa stwierdzone przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w 2022 roku w powiecie wieluńskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Na jakość życia mieszkańców wpływa również poziom bezpieczeństwa publicznego. W powiecie wieluńskim działają Centra Reagowania Kryzysowego, które powołane są do zbierania informacji o zagrożeniach, ich przetwarzania i reagowania na występujące zagrożenia, co pozwala

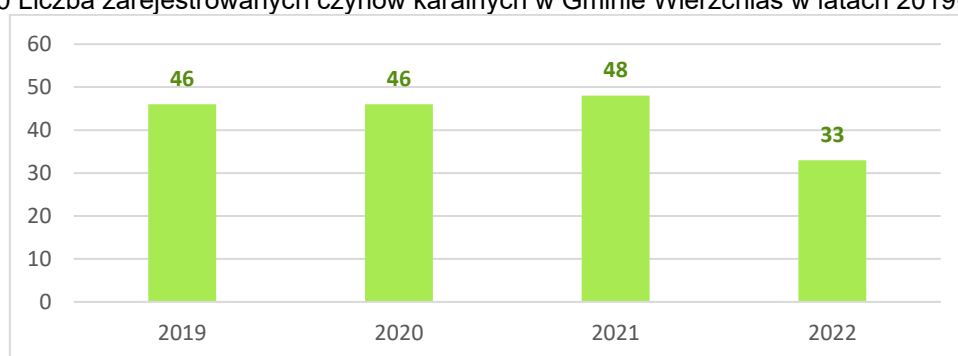
²Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wierzchlas na lata 2017-2025.

na racjonalizację wykorzystania wszystkich podmiotów działających w sferze ładu, porządku i bezpieczeństwa oraz prowadzenia akcji ratunkowych.

Stan bezpieczeństwa w gminie w znacznym stopniu jest zdeterminowany przez funkcjonowanie stosownych jednostek powołanych w tym celu. Od dnia 01 lipca 2011 roku teren Gminy Wierzchlas został przejęty w strukturę działania Komendy Powiatowej Policji w Wieluniu. Na terenie gminy nie ma komisariatu czy posterunku Policji. Rejon gminy obsługiwany jest przez wyznaczonych funkcjonariuszy delegowanych z Komendy w Wieluniu.

Poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby zarejestrowanych czynów karalnych w latach 2019-2022. W latach 2019 – 2021 ich liczba przybierała tendencję wzrostową, w 2022 roku zmniejszyła się, co obrazuje poniższy wykres.

Wykres 10 Liczba zarejestrowanych czynów karalnych w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie oraz Komendy Powiatowej Policji w Wieluniu

ZJAWISKA NEGATYWNE W SFERZE SPOŁECZNEJ

Bazując na danych udostępnionych przez Urząd Gminy w Wierzchlesie dokonano analizy zmian w liczbie ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Dla obydwu zjawisk negatywnych obliczono zmiany procentowe w liczbie ludności w 2022 r. w stosunku do 2019 r. Kolorem oznaczono wartości mniej korzystne dla struktury ludności, czyli w przypadku wieku produkcyjnego niższe wartości ujemne, a w przypadku wieku poprodukcyjnego wyższe od średniej dla gminy ogółem.

Zjawisko negatywne	Zmniejszająca się liczba ludności w wieku produkcyjnym
Wskaźnik	Zmiana liczby ludności w wieku produkcyjnym w roku 2022 w stosunku do roku 2019 na danym obszarze
Niższa wartość wskaźnika w stosunku do średniej dla Gminy Wierzchlas ogółem	Sołectwa: Jajczaki, Kochlew, Łaszew Rządowy, Mierzyce, Strugi, Wierzchlas

Tabela 7 Ludność w wieku produkcyjnym w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022 -zmiany w 2022 roku w stosunku do 2019 roku

obszar	2019	2022	Zmiana [%] 2022/2019
Gmina Wierzchlas ogółem	4227	4098	-3,05
Broników	51	51	0,00
Jajczaki	112	105	-6,25
Kamion	107	130	21,50
Kochlew	89	84	-5,62
Kraszkowice	677	668	-1,33
Krzeczów	202	198	-1,98
Łaszew	118	117	-0,85
Łaszew Rządowy	270	250	-7,41
Mierzyce	672	646	-3,87
Przywóz	173	169	-2,31
Przycłapy	60	60	0,00
Strugi	130	125	-3,85
Toporów	369	362	-1,90
Wierzchlas	1197	1133	-5,35

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie

Zjawisko negatywne	Zwiększająca się liczba ludności w wieku poprodukcyjnym
Wskaźnik	Zmiana liczby ludności w wieku poprodukcyjnym w roku 2022 w stosunku do roku 2019 na danym obszarze
Wyższa wartość wskaźnika w stosunku do średniej dla Gminy Wierzchlas ogółem	Sołectwa: Broników, Kamion, Krzeczów, Mierzyce, Strugi, Toporów

Tabela 8 Ludność w wieku poprodukcyjnym w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022 -zmiany w 2022 roku w stosunku do 2019 roku

obszar	2019	2022	Zmiana [%] 2022/2019
Gmina Wierzchlas ogółem	1381	1405	1,74
Broników	17	21	23,53
Jajczaki	34	34	0,00
Kamion	35	43	22,86
Kochlew	41	40	-2,44
Kraszkowice	220	222	0,91
Krzeczów	67	70	4,48
Łaszew	46	43	-6,52
Łaszew Rządowy	98	89	-9,18
Mierzyce	199	216	8,54
Przywóz	61	61	0,00
Przycłapy	22	20	-9,09
Strugi	27	32	18,52
Toporów	97	102	5,15
Wierzchlas	417	412	-1,20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie

W związku ze zwiększającą się liczbą Procedur Niebieska Karta poniżej przedstawiono wskaźnik obrazujący liczbę NK w stosunku do liczby ludności na danym obszarze. Dla każdego roku kolorem oznaczono wartości wyższe od średniej dla gminy, następnie w kolumnie „wskaźnik” podano ich liczbę dla danego obszaru. Obliczono średnią dla gminy i kolorem oznaczono wartości od niej wyższe.

Zjawisko negatywne	Zwiększająca się liczba Procedur Niebieska Karta
Wskaźnik	Liczba Procedur Niebieska Karta w stosunku do liczby ludności na danym obszarze
Wyższa wartość wskaźnika w stosunku do średniej dla Gminy Wierzchlas ogółem	Sołectwa: Kochlew, Łaszew Rządowy, Mierzyce, Przywóz, Toporów, Wierzchlas

Tabela 9 Liczba funkcjonujących Niebieskich Kart w stosunku do liczby ludności ogółem w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022 [%]

obszar	2019	2020	2021	2022	wskaźnik
Gmina Wierzchlas ogółem	0,10	0,18	0,17	0,24	1,28 ≈ 1
Broników	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Jajczaki	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Kamion	0,61	0,00	0,00	0,00	1
Kochlew	0,00	0,64	0,63	0,00	2
Kraszkowice	0,09	0,00	0,00	0,09	0
Krzeczów	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Łaszew	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Łaszew Rządowy	0,00	0,95	0,24	0,24	2
Mierzyce	0,19	0,19	0,29	0,29	4
Przywóz	0,32	0,00	0,00	0,33	2
Przyclapy	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Strugi	0,00	0,00	0,00	0,52	1
Toporów	0,00	0,18	0,18	0,36	2
Wierzchlas	0,11	0,21	0,27	0,38	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wierzchlesie

Poniżej przedstawiono wskaźnik obrazujący liczbę zarejestrowanych osób bezrobotnych w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze. Dla każdego roku kolorem oznaczono wartości wyższe od średniej dla gminy, następnie w kolumnie „wskaźnik” podano ich liczbę dla danego obszaru. Obliczono średnią dla gminy i kolorem oznaczono wartości od niej wyższe.

Zjawisko negatywne	Zwiększająca się liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych ogółem
Wskaźnik	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze [%]
Wyższa wartość wskaźnika w stosunku do średniej dla Gminy Wierzchlas ogółem	Sołectwa: Kamion, Kraszkowice, Krzeczów, Łaszew Rządowy, Przywóz, Przyclapy, Strugi, Toporów, Wierzchlas

Tabela 10 Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze w Gminie Wierzchlas [%] w latach 2019 – 2022 – z uwzględnieniem wartości wskaźnika wyższych niż średnia gminy

obszar	2019	2020	2021	2022	wskaźnik
Gmina Wierzchlas ogółem	4,19	4,79	4,17	4,25	2,28≈2
Broników	1,96	4,08	2,33	0,00	0
Jajczaki	0,89	0,88	0,00	1,90	0
Kamion	8,41	8,74	7,55	4,62	4
Kochlew	2,25	2,25	3,41	4,76	1
Kraszkowice	6,06	7,07	4,00	4,34	3
Krzeczów	4,46	4,98	5,47	4,04	3
Łaszew	3,39	1,82	2,63	0,00	0
Łaszew Rządowy	2,96	5,02	5,04	5,60	3
Mierzyce	2,68	4,19	3,67	4,64	1
Przywóz	6,36	5,29	4,14	7,10	3
Przycłapy	1,67	3,33	3,33	0,00	4
Strugi	1,54	3,88	1,59	2,40	4
Toporów	3,52	5,14	4,68	4,42	3
Wierzchlas	4,76	4,24	4,64	4,41	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Wieluniu

Analizie poddano również zarejestrowane osoby bezrobotne do 25 roku życia, w związku z faktem, że ich liczba na obszarze gminy wzrasta.

Zjawisko negatywne	Zwiększająca się liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych do 25 roku życia
Wskaźnik	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych do 25 roku życia w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze [%]
Wyższa wartość wskaźnika w stosunku do średniej dla Gminy Wierzchlas ogółem	Sołectwa: Kamion, Mierzyce, Toporów

Tabela 11 Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych do 25 roku życia w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze w Gminie Wierzchlas [%] w latach 2019 – 2022 – z uwzględnieniem wartości wskaźnika wyższych niż średnia gminy

obszar	2019	2020	2021	2022	wskaźnik
Gmina Wierzchlas ogółem	0,50	0,91	0,70	0,83	1,64≈2
Broników	0,00	2,04	0,00	0,00	1
Jajczaki	0,00	0,00	0,00	0,95	1
Kamion	0,93	1,94	1,89	1,54	4
Kochlew	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Kraszkowice	1,03	0,59	0,00	0,45	1
Krzeczów	0,50	3,48	2,49	0,51	2
Łaszew	0,85	0,91	0,00	0,00	1
Łaszew Rządowy	0,37	1,16	0,78	0,80	2
Mierzyce	0,00	1,20	0,76	1,24	3
Przywóz	1,16	0,59	0,59	1,18	2
Przycłapy	0,00	1,67	1,67	0,00	2
Strugi	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Toporów	0,54	1,35	1,65	1,93	4
Wierzchlas	0,50	0,42	0,60	0,71	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Wieluniu

Należy zauważyć, że są w gminie obszary, gdzie czynów karalnych odnotowuje się więcej, niż na pozostałych terenach.

Zjawisko negatywne	Obszary koncentracji zarejestrowanych czynów karalnych
Wskaźnik	Udział liczby zarejestrowanych czynów karalnych w liczbie ludności ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022
Wyższa wartość wskaźnika w stosunku do średniej dla Gminy Wierzchlas ogółem	Sołectwa: Jajczaki, Kamion, Krzczów, Mierzyce, Przywóz, Przycłapy, Toporów

Tabela 12 Liczba zarejestrowanych czynów karalnych w Gminie Wierzchlas z podziałem na sołectwa w latach 2019 - 2022 – stan na 31 grudnia

obszar	2019	2020	2021	2022	wskaźnik
Gmina Wierzchlas ogółem	0,81%	0,64%	0,88%	0,66%	1,42≈1
Broników	0,00%	0,00%	1,35%	0,00%	1
Jajczaki	1,20%	0,60%	0,61%	1,27%	2
Kamion	2,42%	1,84%	0,59%	0,60%	2
Kochlew	0,00%	0,64%	0,00%	1,29%	1
Kraszkowice	0,64%	0,82%	0,37%	0,37%	1
Krzczów	2,26%	0,64%	2,83%	0,63%	2
Łaszew	0,50%	0,51%	1,55%	0,52%	1
Łaszew Rządowy	0,69%	0,00%	0,24%	0,24%	0
Mierzyce	0,29%	0,86%	1,06%	0,39%	2
Przywóz	1,62%	0,97%	1,63%	1,99%	4
Przycłapy	0,00%	0,00%	1,02%	0,96%	2
Strugi	0,50%	0,00%	0,00%	0,00%	0
Toporów	0,73%	1,62%	0,73%	0,72%	2
Wierzchlas	0,48%	0,43%	0,37%	0,27%	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie oraz Komendy Powiatowej Policji w Wieluniu

Podsumowanie

W tabeli poniżej przedstawiono podsumowanie dotychczasowej analizy, prezentując zjawiska negatywne występujące na obszarze Gminy Wierzchlas w sferze społecznej. Dla każdego sołectwa podsumowano liczbę występujących negatywnych zjawisk społecznych (kolumna „ogółem”), obliczono średnią dla gminy, a następnie kolorem oznaczono wartości od niej wyższe. W ten sposób wyłoniono obszar występowania zjawisk negatywnych – są to sołectwa: Kamion, Mierzyce oraz Toporów.

Tabela 13 Podsumowanie analizy zjawisk negatywnych dla sfery społecznej

obszar	Zmniejszająca się liczba ludności w wieku produkcyjnym [%]	Zwiększająca się liczba ludności w wieku poprodukcyjnym [%]	Zwiększająca się liczba Procedur Niebieska Karta	Zwiększająca się liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych ogółem	Zwiększająca się liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych do 25 roku życia	Obszary koncentracji zarejestrowanych czynów karalnych	ogółem
Gmina Wierzchlas ogółem	-3,05	1,74	1,28 ≈ 1	2,28 ≈ 2	1,64 ≈ 2	1,42 ≈ 1	2,64 ≈ 3
Broników	0,00	23,53	0	0	1	1	1
Jajczaki	-6,25	0,00	0	0	1	2	2
Kamion	21,50	22,86	1	4	4	2	4
Kochlew	-5,62	-2,44	2	1	0	1	2
Kraszkowice	-1,33	0,91	0	3	1	1	1
Krzeczów	-1,98	4,48	0	3	2	2	3
Łaszew	-0,85	-6,52	0	0	1	1	0
Łaszew Rządowy	-7,41	-9,18	2	3	2	0	3
Mierzyce	-3,87	8,54	4	1	3	2	5
Przywóz	-2,31	0,00	2	3	2	4	3
Przyłapy	0,00	-9,09	0	4	2	2	2
Strugi	-3,85	18,52	1	4	0	0	3
Toporów	-1,90	5,15	2	3	4	2	5
Wierzchlas	-5,35	-1,20	4	3	0	0	3

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 1 Gmina Wierzchlas – oznaczenie obszaru koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, czyli sołectw: Mierzyce, Toporów i Kamion – pomarańczowa linia

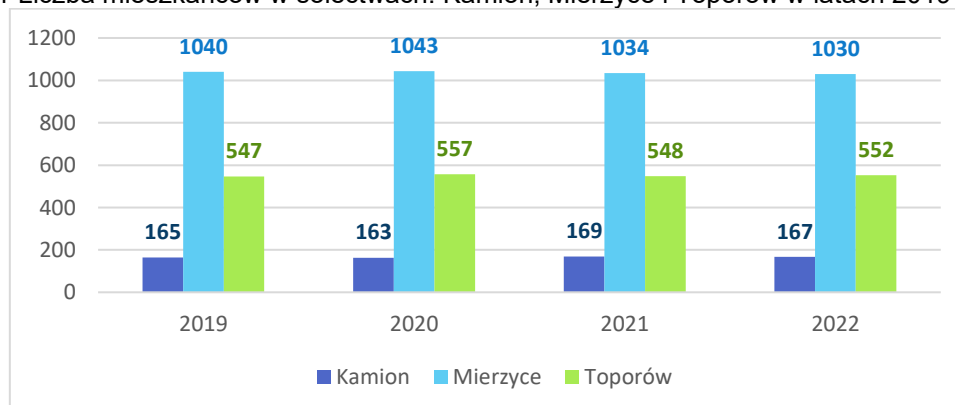
Źródło: Opracowanie własne na podstawie geoportal.lodzkie.pl

POGŁĘBIONA DIAGNOZA SFERY SPOŁECZNEJ

Pogłębioną diagnozę sfery społecznej przeprowadzono dla obszaru koncentracji zjawisk negatywnych w sferze społecznej, czyli dla sołectw: Kamion, Mierzyce oraz Toporów.

Liczba mieszkańców w sołectwach utrzymuje się na zbliżonym poziomie. W analizowanym okresie w sołectwie Kamion przybyły 2 osoby, w sołectwie Mierzyce ubyło 10 osób, zaś w sołectwie Toporów przybyło 5 osób. Największa liczba mieszkańców zamieszkuje sołectwo Mierzyce, około połowę mniej sołectwo Toporów, zaś najmniejsza liczba ludności zamieszkuje sołectwo Kamion.

Wykres 11 Liczba mieszkańców w sołectwach: Kamion, Mierzyce i Toporów w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie

W tabelach poniżej przedstawiono dane dotyczące mieszkańców korzystających z pomocy społecznej. Ze względu na wrażliwość danych przedstawiono wskaźniki, a nie dane liczbowe.

Z pomocy społecznej korzysta niewielka liczba mieszkańców sołectw, największy odsetek stanowią mieszkańcy sołectwa Kamion, następnie Mierzyc i Toporowa.

Tabela 14 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na danym obszarze.

	2019	2020	2021	2022
Kamion	1,21%	0,61%	1,18%	1,20%
Mierzycy	1,06%	1,34%	0,58%	0,97%
Toporów	0,37%	0,36%	0,55%	0,54%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wierzchlesie

Mieszkańcy stają się beneficjentami pomocy społecznej najczęściej z powodu ubóstwa i niepełnosprawności/choroby. Rzadziej jest to następstwem bezrobocia.

Co roku po kilku mieszkańców z każdego z sołectw cierpiało z powodu ubóstwa, można mówić o niewielkiej tendencji wzrostowej wskaźnika.

Tabela 15 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w liczbie ludności ogółem na danym obszarze.

	2019	2020	2021	2022
Kamion	0,61%	0,61%	0,59%	0,60%
Mierzycy	0,29%	0,48%	0,19%	0,39%
Toporów	0,18%	0,18%	0,18%	0,36%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wierzchlesie

Z powodu niepełnosprawności/choroby w sołectwie Kamion z pomocy korzystano w 2022 roku, w sołectwie Mierzycy wartość wskaźnika ulega wahaniom, zaś w sołectwie Toporów utrzymuje się na stałym poziomie.

Tabela 16 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności/choroby w liczbie ludności ogółem na danym obszarze.

	2019	2020	2021	2022
Kamion	0,00%	0,00%	0,00%	0,60%
Mierzycy	0,58%	0,48%	0,29%	0,39%
Toporów	0,18%	0,18%	0,18%	0,18%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wierzchlesie

Odbiorcy wsparcia co roku zamieszkiwali sołectwo Mierzycy, wskaźnik maleje, a następnie wzrasta.

W sołectwie Kamion korzystano z pomocy w roku 2019 i 2021, zaś w sołectwie Toporów w 2021 roku.

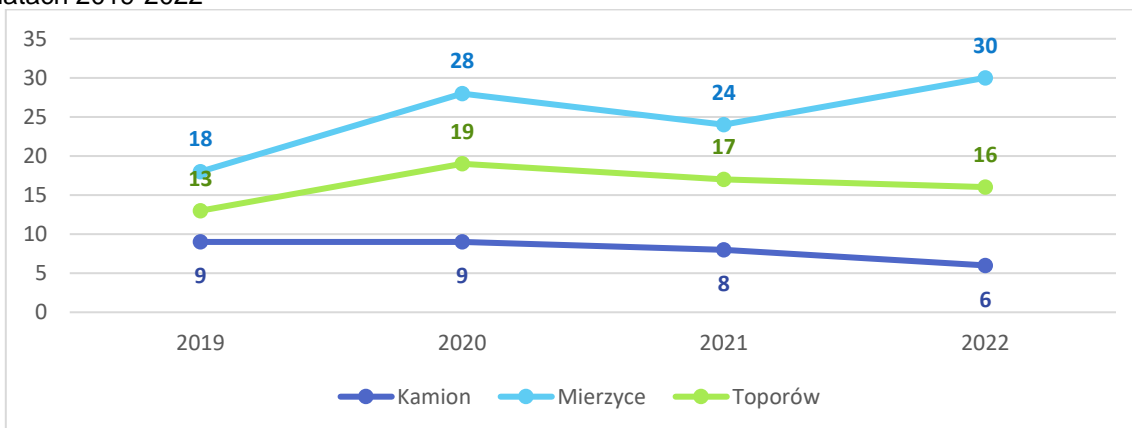
Tabela 17 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w liczbie ludności ogółem na danym obszarze.

	2019	2020	2021	2022
Kamion	0,61%	0,00%	0,59%	0,00%
Mierzycy	0,19%	0,38%	0,10%	0,19%
Toporów	0,00%	0,00%	0,18%	0,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wierzchlesie

Więszym problemem na analizowanym obszarze jest z pewnością bezrobocie. Największa liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych zamieszkuje sołectwo Mierzyce, następnie Toporów i Kamion. W sołectwach Mierzyce i Toporów liczba bezrobotnych charakteryzuje się tendencją wzrostową.

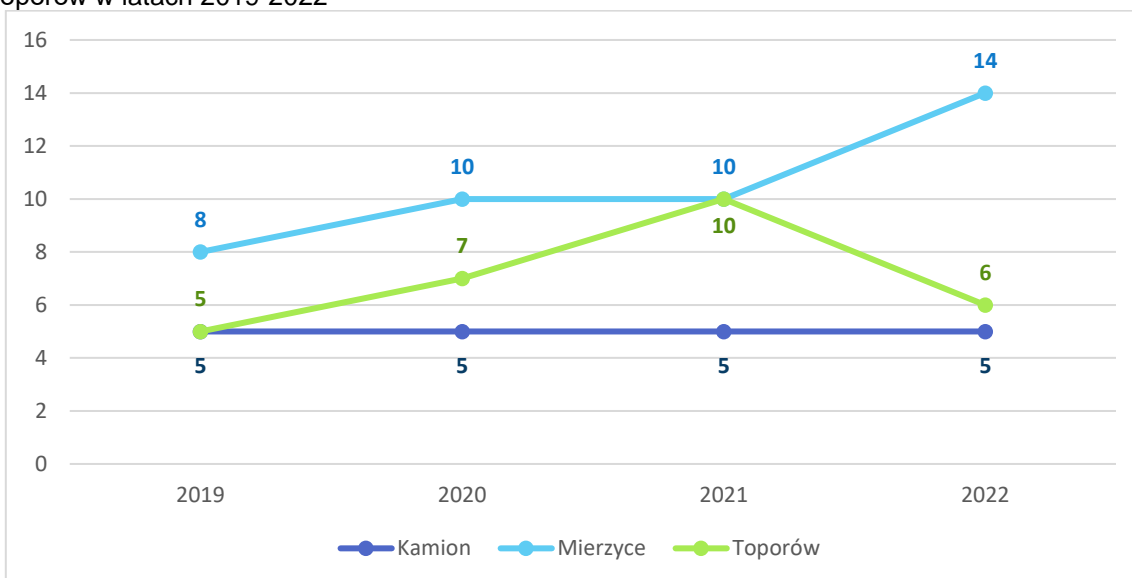
Wykres 12 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w sołectwach: Kamion, Mierzyce i Toporów w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wieluniu

Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych długotrwale w sołectwie Mierzyce wzrasta, w sołectwie Toporów zmniejszyła się w roku 2022 w stosunku do roku 2021, natomiast w sołectwie Kamion utrzymuje się na tym samym poziomie.

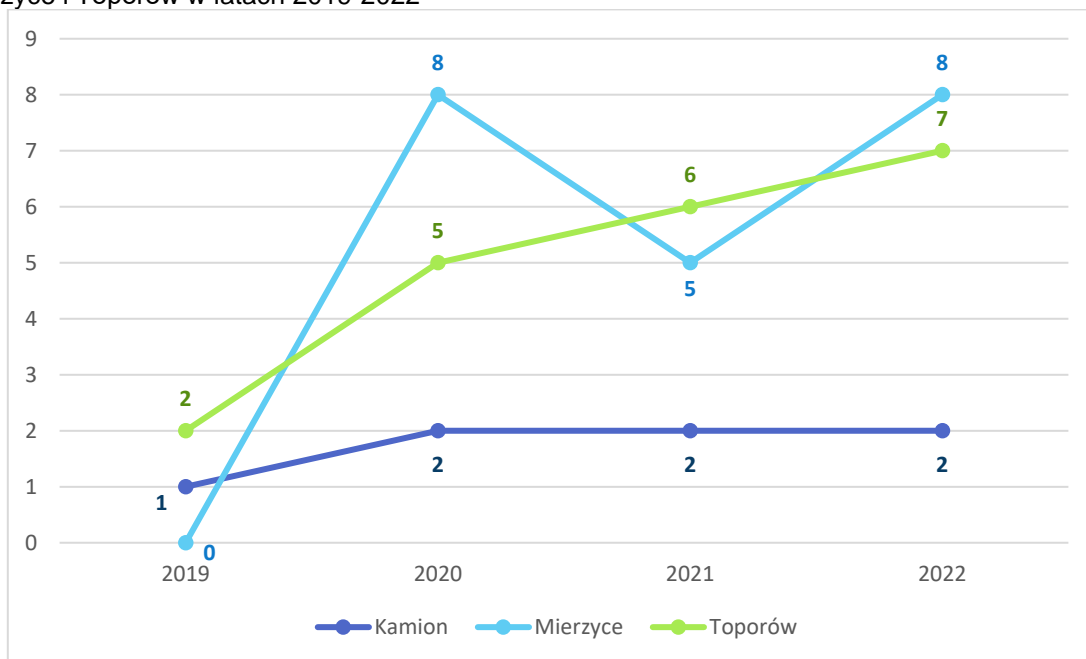
Wykres 13 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych długotrwale w sołectwach: Kamion, Mierzyce i Toporów w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wieluniu

Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych do 25 roku życia przybiera tendencję wzrostową w każdym z sołectw.

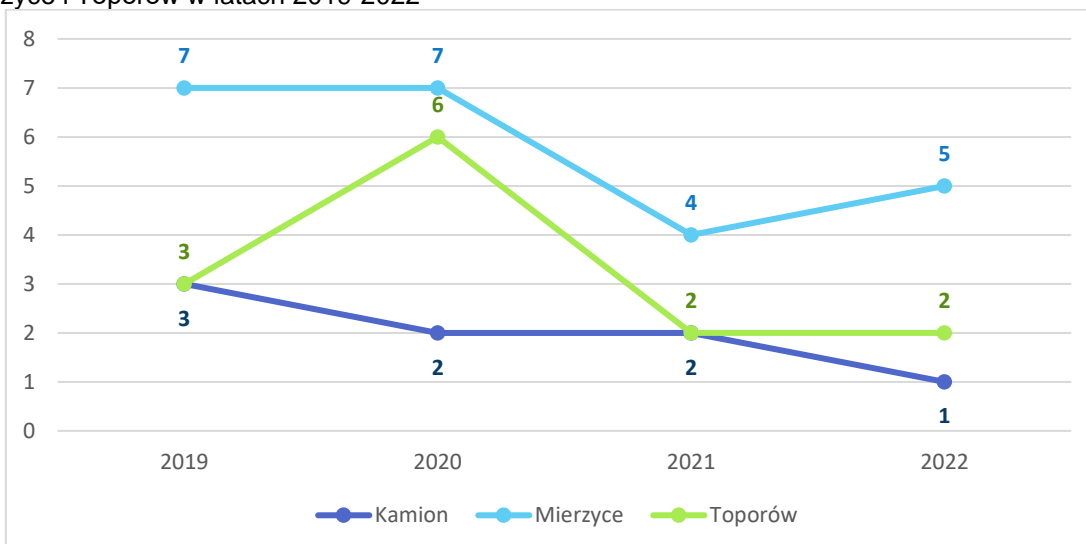
Wykres 14 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych do 25 roku życia w sołectwach: Kamion, Mierzyce i Toporów w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wieluniu

Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia zmniejsza się.

Wykres 15 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w sołectwach: Kamion, Mierzyce i Toporów w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wieluniu

Jakość i poziom życia mieszkańców jest jednym z czynników decydujących o zrównoważonym rozwoju Gminy Wierzchlas. Wśród mieszkańców można zdefiniować wiele istotnych problemów, które ten rozwój hamują. Występujące problemy i dysfunkcje społeczne stanowią poważne wyzwanie.

Społeczeństwo Gminy Wierzchlas, w tym sołectw: Kamion, Mierzyce i Toporów wykazują cechy starzenia się. Wydłużanie czasu trwania życia oraz wyższa jego jakość dodatkowo przyczyniają się do wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Nie idzie jednak za tym w sposób proporcjonalny wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. Oznacza to, że w strukturze społeczeństwa coraz większy odsetek będą stanowić ludzie starsi.

Postępowanie tego zjawiska może w przyszłości wpłynąć na kierunki rozwoju Gminy, a także strukturę budżetu. Wpływy do budżetu mogą się zmniejszać, natomiast rosnąć będą potrzeby w zakresie pomocy społecznej. Istotne będzie m.in. funkcjonowanie i dostosowanie do potrzeb społecznych, instytucjonalnego i organizacyjnego systemu wsparcia osób starszych o ograniczonej sprawności oraz zwiększenie dostępności usług. Ważna będzie także poprawa dostępu do służby zdrowia.

Rolniczo-przemysłowy charakter gospodarki powiatu wieluńskiego jak i Gminy Wierzchlas oraz niski poziom urbanizacji mają decydujący wpływ na charakter występującego bezrobocia. Ważną rolę w tym zakresie odgrywa również struktura demograficzna ludności.

Analiza skali bezrobocia wymaga uwzględnienia faktu, iż bezrobocie rejestrowane nie odzwierciedla całkowicie problemu braku zatrudnienia. Wiąże się to przede wszystkim z tym, że część osób rejestruje się w PUP, ponieważ chcą uzyskać ubezpieczenie zdrowotne lub zasiłek a w rzeczywistości pracują w tzw. szarej strefie. Z drugiej strony natomiast istnieje kategoria osób niepracujących, chcących podjąć pracę, ale z różnych powodów nie zarejestrowanych. Miejsc pracy nie brakuje, ale są one częściej adresowane do mężczyzn, ponadto oferowane poniżej oczekiwań warunki pracy i płacy stanowią bodziec do dezaktywizacji zawodowej albo migracji zarobkowej do większych miast lub za granicę. Wyzwaniem pozostają również m.in. słaby rozwój kapitału ludzkiego (niskie kwalifikacje, przypadkowy wybór ścieżki rozwoju zawodowego, brak motywacji), niedostatek kultury i wzajemnego szacunku miejsc pracy, a także trudności w zapewnieniu opieki nad małymi dziećmi.

Walka z bezrobociem powinna rozpoczynać się już na etapie kształcenia i dorastania młodych ludzi, kiedy to można rozwijać ich zainteresowania i umiejętności, a także krzewić chęć do rozwoju osobistego. Osoby wykształcone mają na rynku dużo większe szanse na znalezienie zatrudnienia, mają świadomość konieczności podjęcia pracy oraz korzyści płynących z posiadania stałego źródła utrzymania.

Bariery utrudniające podejmowanie aktywności zawodowej mieszkańców Gminy można podzielić na obiektywne (niezależne od nich) oraz subiektywne (wynikające z przyjętych postaw). Wśród obiektywnych barier można wymienić: wiek, niepełnosprawność oraz brak możliwości zapewnienia dziennej opieki osobom zależnym, w tym małym dzieciom. Bezrobocie coraz częściej staje się doświadczeniem ludzi młodych oraz osób po 50 roku życia.

Wśród czynników subiektywnych warto wskazać m.in. niechęć do podjęcia zatrudnienia, wyuczoną bezradność, brak motywacji do zmiany lub podnoszenia kwalifikacji oraz zbyt wysokie ambicje i oczekiwania w stosunku do możliwości rynku pracy, a z drugiej – do własnych możliwości i posiadanych kompetencji.

Do dominujących problemów społecznych na terenie Gminy Wierzchnas należy zaliczyć: ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, niepełnosprawność, długotrwałą lub ciężką chorobę oraz alkoholizm. Przewyciężanie tych problemów jest bardzo trudne, ponieważ najczęściej mają one utrwalony charakter. Znaczna liczba rodzin dotkniętych powyższymi dysfunkcjami prawdopodobnie będzie korzystała ze świadczeń pomocy społecznej.

W okresie ostatnich lat można zauważyć spadek liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Jednak w wielu rodzinach występujące problemy są trudne do przewyciężenia ze względu na utrwalony charakter. Ponadto w wielu rodzinach problemy występują równocześnie.

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem życia człowieka, kształtującym osobowość, system wartości, poglądy i styl życia. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami, oparte na miłości i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji, rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrz rodzinne ulegają zaburzeniu, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej bez wątpienia należy zaliczyć przemoc w rodzinie. Stosowanie przemocy przez jednego z członków rodziny destabilizuje funkcjonowanie całej rodziny. Jej skutkiem mogą być nie tylko szkody w sferze zdrowia fizycznego i psychicznego, ale również długotrwałe negatywne konsekwencje dla rozwoju dzieci. Specyfika przemocy domowej jest niejednokrotnie trudna do rozpoznania i trwa wiele lat. Związek emocjonalny ofiary ze sprawcą, brak wiary w możliwość zmiany sytuacji sprawiają, że ofiary nie ujawniają przemocy i trzymają ją w tajemnicy. Ponadto traktowanie przemocy jako prywatnej sprawy rodziny powoduje, że wiele jej przypadków nie wychodzi na jaw.

Ograniczenie zdolności danej osoby do samodzielnej egzystencji stanowi barierę w wypełnianiu ról w środowisku rodzinnym, w miejscu zamieszkania czy pracy. Powodem może być obniżona sprawność ruchowa, intelektualna, psychofizyczna, funkcjonowania w społeczeństwie spowodowana wadami wrodzonymi, przewlekłymi chorobami, przebytymi urazami, a także obniżeniem się sprawności fizycznej i umysłowej wraz ze starzeniem się organizmu. Osoby starsze, chorujące i niepełnosprawne skarżą się na trudny dostęp do lekarzy specjalistów i rehabilitacji, niskie emerytury, samotność, brak wsparcia ze strony rodziny. Ponadto na terenie Gminy Wierzchnas brak jest infrastruktury wsparcia osób starszych w formie ośrodków zapewniających opiekę całodobową lub pobyt dzienny. Osoby samotne, wymagające opieki całodobowej są umieszczane w Domach Pomocy Społecznej oraz Środowiskowych Domach Samopomocy poza terenem Gminy (m.in. Skrzynno, Sieradz, Załęczce Małe). Natomiast seniorzy wymagający zapewnienia dziennej opieki korzystają z ośrodka wsparcia w Wieluniu.

Osoby starsze najczęściej potrzebują usług opiekuńczych, obejmujących pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zleconą przez lekarza pielęgnację oraz zapewnienia kontaktów z otoczeniem. Dla większości osób wymagających usług opiekuńczych – opiekę zapewnia rodzina. Członkowie rodziny, którzy nie podejmują pracy z tytułu sprawowania opieki nad niepełnosprawnymi rodzicami lub dzieckiem pobierają z tego tytułu świadczenia opiekuńcze: świadczenia pielęgnacyjne, zasiłki dla opiekuna, specjalne zasiłki opiekuńcze. Seniorzy rzadko pobierają zasiłki stałe czy zasiłki okresowe z pomocy społecznej, ponieważ zazwyczaj posiadają

uprawnienia do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. W związku z tym ich dochód przekracza kryterium dochodowe określone w ustawie o pomocy społecznej i nie kwalifikują się do w/w zasiłków. Natomiast w grupie długotrwale chorujących oraz niepełnosprawnych beneficjentów GOPS jest sporo osób w wieku aktywności zawodowej, którzy są niezdolni do pracy z powodu wyniszczającego zdrowie trybu życia (alkoholizm).

Uzależnienie rozumiane jest jako stan psychiczny i fizyczny, który wynika z interakcji organizmu z substancją psychoaktywną. Charakteryzuje się on zmianami zachowania oraz koniecznością przyjmowania substancji w sposób okresowy bądź ciągły. Uzależnienie należy rozumieć także jako silną i nabytą potrzebę zażywania konkretnych substancji takich jak: alkoholu (alkoholizm), narkotyków (narkomania), leków (lekomania) oraz wykonywania określonych czynności (np. uprawianie hazardu, korzystanie z Internetu, robienie zakupów itp.). Uzależnienie może przynieść negatywne konsekwencje. Utrudnia prawidłowe funkcjonowanie, prowadzi do utraty zdrowia, przestępczości, dysfunkcji w rodzinie oraz wykluczenia społecznego. Określenie rzeczywistej skali zjawiska uzależnień jest bardzo trudne, ponieważ niejednokrotnie mają one nieuświadomiony charakter i są trudne do zdiagnozowania. Ponadto osoby uzależnione nie chcą przyznać się do problemu.

Na terenie Gminy Wierzchlas dobra jest dostępność usług społecznych w zakresie edukacji, opieki przedszkolnej, sportu, bezpieczeństwa publicznego i pomocy społecznej. Słaby jest dostęp do lekarzy specjalistów, rehabilitacji. Ponadto brak jest instytucji wsparcia dziennego dla osób z niepełnosprawnością oraz starszych i chorych.

Rozwiązywanie problemów społecznych stanowi długotrwały proces. Efektywne rozwiązywanie problemów społecznych wymaga podejmowania działań zapobiegawczych, służących wczesnemu wykryciu dysfunkcji, edukacji i informowaniu społeczeństwa o zagrożeniach i możliwości ich zapobiegania czy likwidowania, a także pobudzaniu aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców.

3. Sfera gospodarcza

Analiza gospodarcza ma określić obszary gminy o niskim stopniu przedsiębiorczości oraz słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw.

Rolnictwo

Gmina Wierzchlas jest gminą o charakterze rolniczym, co potwierdza fakt, iż w ogólnej strukturze terenów gminy dominują użytki rolne - wg. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wierzchlas*, dane Starostwa Powiatowego w Wieluniu z 2019 roku - obecnie użytki rolne stanowią 56,58% ogólnej powierzchni gminy, lasy i grunty leśne 38,6%, a pozostałe grunty i nieużytki 4,82%. Natomiast struktura użytków rolnych kształtuje się w następujący sposób:

- grunty orne – 84,32%;

- sady – b.d.;
- łąki – 11,42%;
- pastwiska – 4,26%.

Tabela 18 Gmina Wierzchlas – użytkowanie gruntów w ha w 2019 roku.

Razem ³	Użytki rolne				Lasy i grunty leśne ⁴	Pozostałe grunty i nieużytki
	grunty orne	sady	łąki	pastwiska		
11898,73	5677	b.d.	769	287	4592	573,73

Źródło: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wierzchlas

Sektor rolniczy stanowi obecnie jedną z głównych funkcji w strukturze gospodarczej gminy. Przeważają małe i średnie gospodarstwa rolne, zajmujące się głównie uprawą ziemi oraz hodowlą. Współpracują na terenie gminy z licznymi podmiotami gospodarczymi.

Według wyników Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2020, na terenie gminy znajdowały się 903 gospodarstwa rolne. W gminie obserwuje się duże rozdrobnienie gospodarstw. Najliczniej występują gospodarstwa mieszczące się w grupie obszarowej 1 – 5 ha. Zaledwie 4,76% zajmują gospodarstwa o areale powyżej 15 ha.

Tabela 19 Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych

Ogółem	do 1 ha włącznie	powyżej 1 ha razem	1 – 5 ha	5 – 10 ha	10 – 15 ha	powyżej 15 ha
903	8	895	567	214	71	43
100%	0,89%	99,11%	62,79%	23,70%	7,86%	4,76%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Jedynie 12,62% gospodarstw to gospodarstwa rolne o powierzchni powyżej 10 ha – co umożliwia zapewnienie akceptowalnych warunków życia jego użytkownikom. Bardzo duży odsetek gospodarstw rolnych na terenie Gminy Wierzchlas stanowią gospodarstwa o powierzchni 1-5 ha, bo aż 62,79%, co jest czynnikiem negatywnie wpływającym na rozwój rolnictwa. Jest to zjawisko odbiegające od standardów europejskich.

Pod względem jakości gleb wyrażonej klasyfikacją bonitacyjną, Gmina Wierzchlas posiada bardzo przeciętne warunki do produkcji rolniczej. Na terenie gminy nie występują gleby najlepszej I i II klasy bonitacyjnej. Udział gruntów orných III klasy bonitacyjnej jest niewielki i stanowi blisko 6%. Areał gruntów orných należących do IV klasy bonitacyjnej wynosi ponad 43%. Natomiast grunty orne najslabszych klas (V i VI) to ponad 51% ogólnej powierzchni gruntów orných. Udział użytków zielonych będących w III klasie bonitacyjnej wynosi zaledwie niecałe 3%, w IV klasie ponad 50%, a klasy V i VI to blisko 47% ogółu użytków zielonych⁵.

Gmina Wierzchlas jest zatem gminą o typowo rolniczym charakterze, która wykorzystuje w rozwoju dostępne walory przyrodnicze i krajobrazowe.

³ Powierzchnia ewidencyjna.

⁴ Z pominięciem gruntów zadrzewionych i zakrzewionych.

⁵ Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wierzchlas na lata 2014 – 2017 z perspektywą do roku 2021

Podmioty gospodarcze

Liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarze Gminy Wierzchlas w latach 2019 - 2022 wzrasta. W porównaniu z 2019 rokiem, w 2022 r. na terenie gminy przybyło 76 podmiotów gospodarczych (zwiększenie o 16,31%). Zdecydowany wzrost nastąpił w liczbie podmiotów sektora prywatnego, przy stagnacji ze strony sektora publicznego.

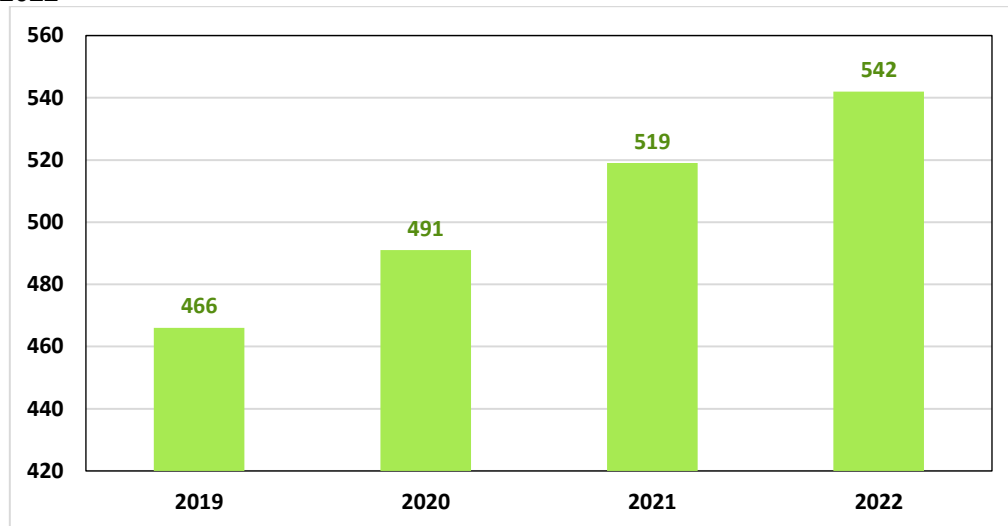
Tabela 20 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022

	2019	2020	2021	2022
ogółem	466	491	519	542
sektor publiczny	15	15	15	15
sektor prywatny	451	475	504	527

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

W 2022 roku zarejestrowano w gminie 542 podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON, stanowiły one 7,36% ogółu podmiotów w powiecie wieluńskim (7 367).

Wykres 16 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w Gminie Wierzchlas w latach 2019 – 2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

W latach 2019-2022 zmiany w liczbie podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON wg Sekcji PKD 2007 w poszczególnych sekcjach kształtowały się łagodnie, nie odnotowano spektakularnych wzrostów oraz spadków, z wyjątkiem działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznym (wzrost o 125% liczby podmiotów w relacji 2019 rok do roku 2022), działalności związanej z informacją i komunikacją (wzrost o 66,67% liczby podmiotów w relacji 2019 rok do roku 2022). Zmniejszenie liczby odnotowano w Sekcji R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją (spadek o 28,57% liczby podmiotów w relacji 2019 rok do roku 2022). Zwiększenie się liczby podmiotów gospodarczych na przestrzeni 4 analizowanych lat odnotowały sekcje: A, C, F, H, I, J, L, M, N, Q, S i T. W tym największy wzrost:

- Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi: +5 podmiotów (125,00%)
- Sekcja J - Informacja i komunikacja: +6 podmiotów (66,67%);

- Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca: +3 podmioty (33,33%);
- Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa: +9 podmiotów (31,03%);
- Sekcja F – Budownictwo: +21 podmiotów (26,25%);
- Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby: +8 podmiotów (24,24%);
- Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe: +15 podmiotów (20,27%);
- Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna: +4 podmioty (20,0%);
- Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna: +2 podmioty (7,41%);
- Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo: +1 podmiot (6,25%);

Natomiast spadek zaobserwowano w sekcji Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją: - 2 podmioty (28,57%).

W 2019 roku w Gminie nie odnotowano podmiotów działających w Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, w stosunku do roku bazowego przybyło 5 podmiotów. Zmian nie odnotowano w niżej wymienionych sekcjach:

- Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych;
- Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją;
- Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle;
- Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa;
- Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne;
- Sekcja P – Edukacja.

Tabela 21 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)		Wartości w latach				
		2019	2020	2021	2022	Saldo
1.	Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	16	14	16	17	1
2.	Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	6	6	6	6	0
3.	Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	74	80	80	89	15
4.	Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	1	1	1	0
5.	Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	3	3	3	3	0
6.	Sekcja F - Budownictwo	80	93	100	101	21
7.	Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	124	117	123	124	0
8.	Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	29	30	36	38	9
9.	Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	4	9	9	9	5
10.	Sekcja J - Informacja i komunikacja	9	10	14	15	6
11.	Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1	1	1	1	0

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)		Wartości w latach				
		2019	2020	2021	2022	Saldo
12.	Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0	0	2	5	5
13.	Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	27	27	27	29	2
14.	Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	6	8	9	8	2
15.	Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	9	9	9	9	0
16.	Sekcja P - Edukacja	17	16	18	17	0
17.	Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	20	23	22	24	4
18.	Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	7	7	6	5	-2
19.	Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	33	37	37	41	8
Ogółem		466	491	519	542	76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Najliczniejszy udział w całkowitym zestawieniu podmiotów gospodarczych mają podmioty zaklasyfikowane do Sekcji:

- G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 124 podmioty (22,88%);
- F: Budownictwo – 101 podmiotów (18,63%);
- C: Przetwórstwo przemysłowe – 89 podmiotów (16,42%);
- S i T - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby – 41 podmiotów (7,56%);
- H: Transport i gospodarka magazynowa – 38 podmiotów (7,01%);
- M: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 29 podmiotów (5,35%);
- Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 24 podmioty (4,43%);

Gospodarka gminna opiera się głównie na handlu (naprawy), działalności budowlanej, przetwórstwie przemysłowym oraz działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej. W następnej kolejności funkcjonuje pozostała działalność usługowa, transport i gospodarka magazynowa, działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, opieka zdrowotna i pomoc społeczna. Podmioty prowadzące działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi stanowiły (1,66%) wszystkich podmiotów zarejestrowanych w REGON). Gmina zapewnia mieszkańcom podstawowe usługi społeczne i finansowe – na terenie gminy funkcjonują placówki opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, oświaty i edukacji, kultury, komunikacji oraz podstawowej infrastruktury komunalnej.

Tak jak w całym kraju, w strukturze podmiotów dominuje sektor prywatny - w 2022 roku odnotowano 527 podmiotów gospodarczych, w tym 467 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Na terenie gminy działają głównie podmioty nie generujące dużej ilości miejsc pracy, lecz najczęściej oparte na samozatrudnieniu. Udział sektora prywatnego wynosi zatem 97,23%. Sektor publiczny reprezentowany jest zaś przez Urząd Gminy w Wierzchlesie, jednostki oświatowe oraz instytucje kultury.

Tabela 22 Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022

Podmioty wg sektorów własnościowych		2019	2020	2021	2022
1.	podmioty gospodarki narodowej ogółem	466	491	519	542
2.	sektor publiczny - ogółem	15	15	15	15
	państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	12	12	12	12
4.	sektor prywatny - ogółem	451	475	504	527
	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	397	422	446	467
	spółki handlowe	15	14	17	19
	stowarzyszenia i organizacje społeczne	19	19	19	19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

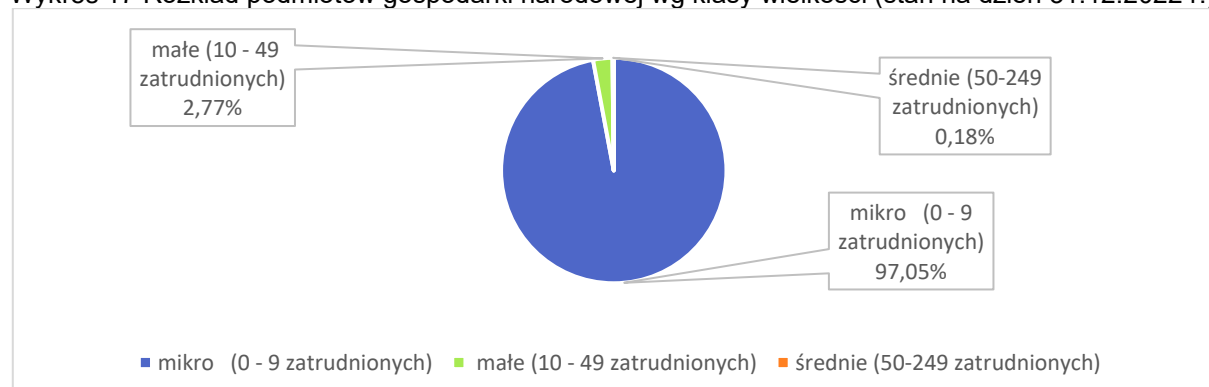
W strukturze działalności gospodarczej przeważają firmy małe, w większości są to firmy rodzinne, prowadzące działalność na własny rachunek, w różnych gałęziach usług. Spośród wszystkich podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie gminy, najwięcej podmiotów zatrudniało od 1 do 9 osób. Na koniec 2022 roku było 526 takich jednostek (97,05%). Drugą pod względem liczebności grupę stanowiły podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób. Na koniec 2020 roku było 15 takich podmiotów (2,77%). Kolejną grupę stanowiły podmioty zatrudniające od 50 do 249 pracowników. Na koniec 2022 roku na terenie gminy funkcjonował 1 taki podmiot (0,18%).

Tabela 23 Rozkład podmiotów gospodarki narodowej wg klasy wielkości w latach 2019-2022

Podmioty wg klas wielkości	2019	2020	2021	2022	udział % w roku			
					2019	2020	2021	2022
ogółem	466	491	519	542	100,00	100,00	100,00	100,00
mikro (0 - 9 zatrudnionych)	449	475	502	526	96,35	96,74	96,72	97,05
małe (10 - 49 zatrudnionych)	16	15	16	15	3,43	3,05	3,08	2,77
średnie (50-249 zatrudnionych)	1	1	1	1	0,21	0,20	0,19	0,18
duże (powyżej 250 zatrudnionych)	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Wykres 17 Rozkład podmiotów gospodarki narodowej wg klasy wielkości (stan na dzień 31.12.2022 r.)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Gmina Wierzchlas pod względem struktury przestrzennej jest typową gminą wiejską. Rynek pracy opiera się tu między innymi na rolnictwie indywidualnym i część mieszkańców poszczególnych wsi pracuje we własnych gospodarstwach rolnych. Znaczna grupa mieszkańców znajduje zatrudnienie w kilkunastu lokalnych, większych zakładach pracy, zwłaszcza produkcyjnych i usługowych. Są to firmy zajmujące się głównie wydobywaniem surowców naturalnych, przetwórstwem rolno-spożywczym, budownictwem oraz handlem. Znaczna grupa mieszkańców pracuje także poza granicami Gminy (głównie w pobliskim Wieluniu), jak również za granicą⁶.

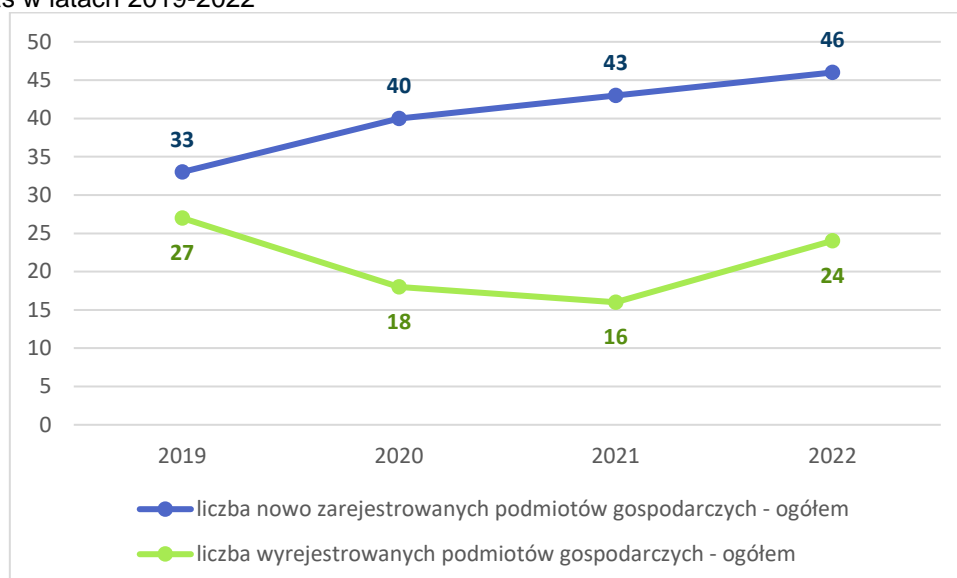
⁶ Strategia Rozwoju Gminy Wierzchlas na lata 2021 - 2030

Na rozwój przedsiębiorczości w istotny sposób ma wpływ zbyt mała ilość dużych i silnych podmiotów gospodarczych. Należy przypuszczać, że na terenie gminy nadal będą dominować małe przedsiębiorstwa działające w sferze produkcyjnej i usługowej.

Nowo zarejestrowane oraz wyrejestrowane podmioty gospodarcze

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w gminie wzrasta, choć w 2021 roku odnotowano ich zmniejszenie w stosunku do roku 2020. Liczba podmiotów wyrejestrowanych zmniejszała się do roku 2021, a następnie w roku 2022 wzrosła. Zależności te przedstawia poniższy wykres.

Wykres 18 Liczba nowo zarejestrowanych oraz wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

ZJAWISKA NEGATYWNE W SFERZE GOSPODARCZEJ

Dokonano szczegółowej analizy nowo zarejestrowanych oraz wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w oparciu o podział gminy na sołectwa. Celem jest wskazanie obszarów, gdzie poziom przedsiębiorczości jest niższy od średniej dla Gminy Wierzchlas, a zatem obszarów, których mieszkańcy charakteryzują się niższym poziomem przedsiębiorczości, obszarów które mogą przyczyniać się do hamowania rozwoju gospodarczego gminy ogółem.

Zjawisko negatywne	Niski poziom przedsiębiorczości
Wskaźnik	Udział liczby nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze [%]
Niższa wartość wskaźnika w stosunku do średniej dla Gminy Wierzchlas ogółem	Sołectwa: Broników, Jajczaki, Łaszew, Łaszew Rządowy, Mierzyce, Przywóz, Przycłapy, Strugi

W tabeli przedstawiono wskaźnik udział liczby nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze. Dla każdego roku kolorem oznaczono wartości niższe od średniej dla gminy, w kolumnie ogółem wpisano liczbę tych wartości dla danego obszaru. Obliczono z nich średnią dla gminy (2,21≈2) i kolorem oznaczono wartości wyższe, wskazując obszar koncentracji zjawiska.

Tabela 24 Udział liczby nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze [%]

obszar	liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych - ogółem				Wskaźnik [%]				ogółem
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	
Gmina Wierzchlas ogółem	33	40	43	46	0,78	0,96	1,04	1,12	2,21≈2
Broników	0	0	1	0	0,00	0,00	2,33	0,00	3
Jajczaki	3	1	1	1	2,68	0,88	0,92	0,95	3
Kamion	0	2	3	0	0,00	1,94	2,83	0,00	2
Kochlew	1	1	2	2	1,12	1,12	2,27	2,38	0
Kraszkowice	4	9	7	8	0,59	1,33	1,04	1,20	1
Krzeczów	2	5	3	4	0,99	2,49	1,49	2,02	0
Łaszew	1	1	0	1	0,85	0,91	0,00	0,85	3
Łaszew Rządowy	2	1	1	4	0,74	0,39	0,39	1,60	3
Mierzyce	5	2	8	4	0,74	0,30	1,22	0,62	3
Przywóz	1	1	2	1	0,58	0,59	1,18	0,59	3
Przyląpy	0	1	0	0	0,00	1,67	0,00	0,00	3
Strugi	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	4
Toporów	3	6	5	4	0,81	1,62	1,38	1,10	1
Wierzchlas	11	10	10	17	0,92	0,85	0,86	1,50	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Zjawisko negatywne	Wyrejestrowywanie działalności gospodarczej
Wskaźnik	Udział liczby wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze [%]
Niższa wartość wskaźnika w stosunku do średniej dla Gminy Wierzchlas ogółem	Sołectwa: Krzeczów, Toporów, Wierzchlas

W tabeli przedstawiono wskaźnik udział liczby wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze. Dla każdego roku kolorem oznaczono wartości wyższe od średniej dla gminy, w kolumnie ogółem wpisano liczbę tych wartości dla danego obszaru. Obliczono z nich średnią dla gminy (1,64≈2) i kolorem oznaczono wartości wyższe, wskazując obszar koncentracji zjawiska.

Tabela 25 Udział liczby wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze

Nazwa	liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych				Wskaźnik [%]				ogółem
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	
Gmina Wierzchlas ogółem	27	18	16	24	0,64	0,43	0,39	0,59	1,64≈2
Broników	0	0	0	1	0,00	0,00	0,00	1,96	1
Jajczaki	1	0	0	2	0,89	0,00	0,00	1,90	2
Kamion	2	0	0	0	1,87	0,00	0,00	0,00	1
Kochlew	0	2	0	0	0,00	2,25	0,00	0,00	1

Nazwa	liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych				Wskaźnik [%]				ogółem
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	
Kraszkowice	4	2	1	4	0,59	0,29	0,15	0,60	1
Krzeczów	4	2	3	2	1,98	1,00	1,49	1,01	4
Łaszew	2	0	1	0	1,69	0,00	0,88	0,00	2
Łaszew Rządowy	1	2	1	0	0,37	0,77	0,39	0,00	1
Mierzyce	1	1	0	1	0,15	0,15	0,00	0,15	0
Przywóz	1	0	2	1	0,58	0,00	1,18	0,59	1
Przycłapy	0	1	0	1	0,00	1,67	0,00	1,67	2
Strugi	0	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0
Toporów	2	2	2	3	0,54	0,54	0,55	0,83	3
Wierzchlas	9	6	6	9	0,75	0,51	0,52	0,79	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Problemy w sferze gospodarczej

W sołectwach Toporów i Mierzyce obserwujemy niepokojący trend zanikania drobnego handlu, który ma dalekosiężne negatywne konsekwencje dla mieszkańców tych terenów wiejskich. Znikanie małych sklepów i punktów usługowych nie tylko ogranicza dostępność codziennych produktów i usług, ale również wpływa na społeczność lokalną i jej gospodarkę.

Drobny handel pełni ważną funkcję w wiejskich społecznościach, umożliwiając mieszkańcom dostęp do niezbędnych towarów bez konieczności długich podróży do większych miast. Sklepy lokalne często oferują produkty od miejscowych dostawców, co wspiera lokalną gospodarkę i przyczynia się do zrównoważonego rozwoju regionu. Ich zanikanie może zmuszać mieszkańców do zwiększonych wydatków na transport i poświęcania więcej czasu na załatwienie codziennych spraw.

Ponadto, drobny handel stanowi ważny element integracji społeczności lokalnych, sprzyjając budowaniu relacji międzyludzkich i poczucia przynależności do wspólnoty. Sklepy i punkty usługowe są miejscami spotkań, wymiany informacji i interakcji społecznych, co jest szczególnie ważne w mniejszych sołectwach, gdzie mogą stanowić jedne z nielicznych przestrzeni publicznych.

Zanikanie drobnego handlu w sołectwach takich jak Toporów i Mierzyce może również przyczynić się do wzrostu bezrobocia, ograniczając możliwości zatrudnienia w lokalnej gospodarce. Osoby, które wcześniej prowadziły małe biznesy lub w nich pracowały, mogą być zmuszone do szukania zatrudnienia poza miejscem zamieszkania, co z kolei może wpływać na demograficzny i ekonomiczny krajobraz tych obszarów.

W obliczu tych wyzwań, ważne jest zwrócenie uwagi na potrzebę wspierania i promowania drobnego handlu na obszarach wiejskich, aby zapewnić zrównoważony rozwój tych terenów oraz zachować jakość życia ich mieszkańców. Inicjatywy na rzecz ożywienia lokalnego handlu mogą obejmować wsparcie finansowe dla małych przedsiębiorstw, promowanie lokalnych produktów, czy tworzenie warunków sprzyjających inwestycjom w regionie.

W Mierzycach i pobliskim Toporowie doszło do znaczącej zmiany w lokalnym handlu wraz z pojawieniem się dyskontu Dino, który stał się dominującym graczem na rynku. Ten nowy duży sklep przyciągnął znaczną część klientów, oferując szerszy asortyment produktów i niższe ceny, co jest typowe dla sieci dyskontowych. Mieszkańcy, kuszeni atrakcyjnością oferty Dino, zaczęli coraz częściej wybierać ten sklep zamiast małych lokalnych biznesów.

Dodatkowo, trend ten został wzmocniony przez zachowania zakupowe mieszkańców, którzy coraz częściej decydują się na wyjazdy do pobliskiego Wielunia w celu dokonania większych zakupów. W mieście tym dostępne są większe centra handlowe i szeroki wybór sklepów, co sprawia, że mieszkańcy Mierzyc znajdują tam atrakcyjne możliwości zakupowe, których nie mogą znaleźć w swojej lokalnej społeczności.

Te zmiany w zachowaniach zakupowych i strukturze rynku lokalnego mają poważne konsekwencje dla małych przedsiębiorców. Wielu z nich, stojąc w obliczu spadającej sprzedaży i rosnącej konkurencji, decyduje się na zamknięcie swoich sklepów. Utrata tych małych biznesów nie tylko wpływa na różnorodność lokalnej oferty handlowej, ale również odbija się negatywnie na lokalnej gospodarce, zmniejszając liczbę miejsc pracy i osłabiając wspieranie lokalnych producentów.

Skutki te są odczuwalne nie tylko w wymiarze ekonomicznym, ale również społecznym, ponieważ zanikające małe sklepy ograniczają miejsca spotkań i interakcji dla mieszkańców, co może prowadzić do osłabienia więzi społecznych w społeczności lokalnej. Zmiany te pokazują, jak ważne jest znalezienie równowagi między korzyściami płynącymi z dostępu do szerokiego asortymentu i niższych cen w dużych sieciach handlowych, a koniecznością zachowania lokalnego handlu, który stanowi kluczowy element zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego terenów wiejskich.

Dynamiczny rozwój handlu online stanowi kolejny czynnik transformujący życie na wsi. Zakupy przez Internet stały się atrakcyjną alternatywą dla tradycyjnych metod zakupowych, oferując wygodę, dostęp do szerszego asortymentu i często niższe ceny. Dla mieszkańców sołectw takich jak Mierzycy czy Toporów, handel online otwiera dostęp do produktów i usług, które wcześniej były trudno dostępne lub wymagały podróży do większych ośrodków miejskich.

Jednakże, pomimo tych wygód, rosnąca popularność zakupów online również przynosi wyzwania dla lokalnych gospodarek. Małe sklepy, które nie są w stanie konkurować z cenami i różnorodnością oferty dużych sieci detalicznych czy platform internetowych, doświadczają spadku sprzedaży, co może prowadzić do ich dalszego zamykania. To z kolei wpływa na lokalne rynki pracy i zmniejsza wsparcie dla lokalnych przedsiębiorców.

W tej nowej rzeczywistości, ważne jest, aby zastanowić się nad strategiami, które mogą pomóc zrównoważyć korzyści płynące z handlu online i dużych dyskontów z potrzebą zachowania żywotności lokalnych społeczności i gospodarek. Może to obejmować zachęcanie do wspierania lokalnego handlu, rozwijanie umiejętności cyfrowych wśród lokalnych przedsiębiorców czy tworzenie inicjatyw, które promują lokalne produkty w Internecie. Zarówno w Mierzycach jak i Toporowie znajdują się paczkomaty, które zyskują coraz większą liczbę użytkowników.

Fotografia 1. Paczkomat przy ulicy Szkolnej w Toporowie

Źródło: Fotografia własna

W Mierzycach i Toporowie, mimo że widać oznaki drobnej przedsiębiorczości, liczba działających tam firm jest niezwykle mała. Miejscowi przedsiębiorcy borykają się z szeregiem wyzwań, które sprawiają, że prowadzenie małych firm staje się coraz mniej opłacalne. Te problemy gospodarcze są wynikiem różnych czynników, które miały miejsce w ostatnich latach i znacząco wpłynęły na lokalny krajobraz biznesowy.

Jednym z kluczowych czynników są wyższe podatki, w szczególności wprowadzenie progresywnej stawki składki zdrowotnej, która zwiększa obciążenie finansowe dla małych przedsiębiorstw. Ten wzrost kosztów operacyjnych, szczególnie dotkliwy dla mniejszych podmiotów, może znacząco obniżyć ich rentowność i zdolność do reinwestowania w rozwój biznesu.

Dodatkowo, wojna w Ukrainie wywołała szereg ekonomicznych konsekwencji, które również dotknęły małe firmy w Mierzycach i Toporowie. Niepewność gospodarcza, ewentualne zaburzenia w łańcuchach dostaw, a także potencjalny wzrost cen surowców i materiałów to tylko niektóre z wyzwań, przed którymi stanęły lokalne przedsiębiorstwa. Te czynniki mogą ograniczać ich możliwości rozwoju oraz zwiększać koszty działalności.

Fotografia 2. Obiekt handlowy w Mierzycach

Źródło: Fotografia własna

Pandemia COVID-19 również miała znaczący wpływ na małą przedsiębiorczość w tych sołectwach. Ograniczenia i lockdowny wprowadzone w celu opanowania rozprzestrzeniania się wirusa, doprowadziły do tymczasowego zamknięcia wielu biznesów, a niektóre z nich nie były w stanie wznowić działalności nawet po złagodzeniu restrykcji. Zmiany w zachowaniach konsumenckich, takie jak wzrost popularności zakupów online, również mogą mieć długofalowy wpływ na lokalne firmy, które nie zawsze są w stanie skutecznie dostosować się do nowych warunków rynkowych.

W obliczu tych wyzwań, istotne jest szukanie rozwiązań, które mogą wspomóc małe przedsiębiorstwa w Mierzycach i Toporowie. Może to obejmować wsparcie ze strony lokalnych władz, dostęp do szkoleń i doradztwa biznesowego, czy też inicjatywy mające na celu promocję lokalnego handlu i przedsiębiorczości. Wspieranie małych firm jest kluczowe dla zachowania dynamiki i zróżnicowania lokalnej gospodarki oraz dla zapewnienia trwałego rozwoju tych wspólnot.

Fotografia 3. Mierzyce

Źródło: Fotografia własna

W obliczu wymienionych wyzwań, wiele osób z Mierzyc i Toporowa decyduje się na podejmowanie pracy poza swoją miejscowością, zwłaszcza w pobliskim Wieluniu, rezygnując z prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Ta tendencja jest naturalną reakcją na trudne warunki dla małych przedsiębiorstw w ich rodzinnych miejscowościach. Praca w Wieluniu, będącym większym ośrodkiem miejskim, często oferuje bardziej stabilne źródło dochodu, lepsze warunki zatrudnienia oraz szersze możliwości rozwoju zawodowego.

Migracja ekonomiczna do Wielunia może mieć jednak dwojaki skutki dla Mierzyc i Toporowa. Z jednej strony, przyczynia się do spadku lokalnej przedsiębiorczości i może prowadzić do dalszej erozji gospodarczej w tych sołectwach. Z drugiej strony, osoby pracujące w Wieluniu i mieszkające w Mierzycach czy Toporowie mogą wносить do swoich społeczności nowe umiejętności i wiedzę, a także dodatkowe środki finansowe, które mogą przyczynić się do lokalnej gospodarki poprzez konsumpcję czy inwestycje.

Mimo tych potencjalnych korzyści, kluczowe jest znalezienie sposobów na wsparcie i zachęcenie do lokalnej przedsiębiorczości, aby zapewnić zrównoważony rozwój tych wiejskich społeczności. Może to obejmować inicjatywy na rzecz rozwoju umiejętności, dostępu do kapitału, wsparcia w zakresie marketingu i sprzedaży, czy tworzenia korzystniejszego środowiska podatkowego i regulacyjnego, które będzie sprzyjało małym firmom i zachęcało do ich tworzenia i rozwijania na miejscu.

W gminie Wierzchlas, podobnie jak w wielu innych obszarach wiejskich, rolnictwo stanowi ważny filar lokalnej gospodarki. Jednak mimo głęboko zakorzenionej tradycji rolniczej, wiele małych gospodarstw w tej gminie zmagają się z malejącą dochodowością, co stawia pod znakiem zapytania ich przyszłość.

Fotografia 4. Tereny rolnicze w Gminie Wierzchlas

Źródło: Fotografia własna

Spadająca rentowność produkcji rolniczej w małych gospodarstwach jest wynikiem szeregu czynników. Rosnące ceny energii stanowią znaczące obciążenie dla rolników, zwiększając koszty prowadzenia gospodarstw, zwłaszcza tych, które są zależne od maszyn i urządzeń energetycznych. Równocześnie, spadające ceny płodów rolnych na rynkach ograniczają potencjalne przychody, tworząc niesprzyjający stosunek kosztów do dochodów.

Otwarcie rynku ukraińskiego dodatkowo nasiliło konkurencję dla lokalnych rolników. Produkty rolne z Ukrainy, często oferowane po niższych cenach ze względu na niższe koszty produkcji, stanowią konkurencję dla miejscowych wytwórców, wywierając presję na spadek cen i marż w Gminie Wierzchlas. Mali rolnicy, którzy nie mają skali działalności pozwalającej na obniżenie kosztów jednostkowych, mogą mieć trudności z konkurowaniem na takim rynku.

W obliczu tych wyzwań, niektórzy mali rolnicy mogą rozważać rezygnację z działalności rolniczej, co może prowadzić do dalszego spadku liczby gospodarstw rolnych w gminie, a także do zaniku wiedzy i tradycji rolniczych. Aby przeciwdziałać tym tendencjom, konieczne są zintegrowane strategie wsparcia

dla małych gospodarstw, które mogą obejmować pomoc finansową, doradztwo, szkolenia, a także inwestycje w innowacje i dywersyfikację działalności.

Promowanie lokalnych produktów, tworzenie kooperatyw rolniczych, które mogą zwiększyć siłę negocjacyjną małych producentów czy rozwijanie agroturystyki to przykłady działań, które mogą pomóc wzmocnić pozycję małych gospodarstw w Gminie Wierzchlas. Ponadto, strategie te mogą przyczynić się do ożywienia lokalnej gospodarki i zachowania charakteru rolniczego gminy, jednocześnie odpowiadając na współczesne wyzwania gospodarcze i środowiskowe.

Sołectwo Toporów, położone nad malowniczą rzeką Wartą, ma unikalny potencjał do rozwoju funkcji turystycznej, który może przynieść znaczące korzyści dla lokalnej społeczności. Pojawienie się gospodarstw agroturystycznych w tej okolicy to pierwszy krok w kierunku wykorzystania lokalnych zasobów do przyciągnięcia turystów i promowania regionu. Rozwój agroturystyki w Toporowie może stworzyć nowe możliwości zarobkowania dla mieszkańców, nie tylko poprzez bezpośrednie świadczenie usług turystycznych, ale także przez promocję lokalnych produktów, rzemiosła czy kultury. Turystyka, szczególnie ta skoncentrowana na doświadczeniach bliskich naturze i kulturze lokalnej, przyciąga coraz większą grupę świadomych konsumentów poszukujących autentycznych doświadczeń. Wykorzystanie rzeki Warty jako atutu Toporowa może objawiać się na różne sposoby. Możliwości są szerokie: od organizacji spływów kajakowych, poprzez wędkarstwo, aż po spacerzy przybrzeżnymi ścieżkami. Takie atrakcje mogą przyciągnąć do Toporowa miłośników aktywnego wypoczynku, co z kolei stymuluje rozwój lokalnej infrastruktury turystycznej, w tym gastronomii, zakwaterowania i innych usług. Promocja Toporowa jako destynacji turystycznej wymaga zintegrowanego podejścia, które obejmuje współpracę między lokalnymi przedsiębiorcami, władzami gminy i organizacjami turystycznymi. Możliwe działania obejmują tworzenie spójnej oferty turystycznej, inwestycje w marketing i promocję regionu, a także dbałość o zachowanie naturalnego i kulturowego dziedzictwa Toporowa. Rozwój turystyki w Toporowie może również przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców, nie tylko przez stworzenie nowych miejsc pracy, ale także poprzez poprawę infrastruktury lokalnej, co przynosi korzyści zarówno dla turystów, jak i dla samych mieszkańców. Jest to szczególnie istotne w kontekście długofalowego rozwoju i zrównoważenia lokalnej gospodarki, której różnorodność może być kluczem do stabilności w obliczu wyzwań ekonomicznych i społecznych.

4. Analiza środowiska naturalnego

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, kolejnym kryterium oceny jest stan środowiska naturalnego.

Według fizyczno-geograficznej regionalizacji Polski J. Kondrackiego (1998) Gmina Wierzchlas umiejscowiona jest w następujących jednostkach⁷:

- megaregion – Europa Środkowa (3);

⁷ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wierzchlas

- prowincje: Niż Środkowoeuropejski (31) i Wyżyny Polskie (34);
- podprowincje: Niziny Środkowopolskie (318) i Wyżyna Śląsko – Krakowska (341);
- makroregiony: Nizina Południow Wielkopolska (318.2) i Wyżyna Woźnicko – Wieluńska (341.2);
- mezoregiony: Kotlina Szczercowska (318.23) i Wyżyna Wieluńska (341.21).

Według J. Kondrackiego północna część gminy umiejscowiona jest w mezoregionie Kotliny Szczercowskiej, która jest najbardziej wysuniętą na południowy – wschód częścią makroregionu Niziny Południow Wielkopolskiej. Centralna i południowa część gminy umiejscowiona jest w mezoregionie Wyżyny Wieluńskiej, która jest najbardziej wysuniętą na północ częścią Wyżyny Woźnicko – Wieluńskiej. Według Z. Czepe (1972) w analizowanym rejonie Wyżyny Wieluńskiej wyodrębniają się 2 mikroregiony: Wysoczyzny Wieluńskiej (południowo – zachodnia część gminy) i Wysoczyzny Działoszyńsko – Lindowskiej (południowo – wschodnia część gminy). Granicę pomiędzy nimi stanowi rzeka Warta. Granica pomiędzy mezoregionami Kotliny Szczercowskiej i Wyżyny Wieluńskiej jest tu jednocześnie granicą nie tylko pomiędzy makroregionami Niziny Południow Wielkopolskiej i Wyżyny Woźnicko – Wieluńskiej, ale także pomiędzy podprowincjami Nizin Środkowopolskich i Wyżyny Śląsko – Krakowskiej oraz pomiędzy prowincjami całego Niżu Środkowoeuropejskiego i Wyżyn Polskich. Na terenie Gminy Wierzchlas granica ta przebiega równoleżnikowo, mniej więcej wzdłuż linii łączącej miejscowości: Wierzchlas – Kraszkowice – Krzeczów – Broników. Reasumując należy podkreślić, że położenie gminy na terenie 2 zróżnicowanych jednostek podziału fizyczno-geograficznego wskazuje, że środowisko przyrodnicze gminy posiada charakter przejściowy pomiędzy strefą niżu oraz strefą wyżyn. Ta przejściowość będzie się częściowo odzwierciedlać przy charakterystyce każdego z elementów środowiska: klimatu, geologii, geomorfologii, hydrologii i hydrografii, pokrywy glebowej, szaty roślinnej oraz fauny.

Rysunek 2 Podział na krainy fizjograficzne wg J. Kondrackiego

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Wierzchlas na lata 2021 - 2030

Rzeźba terenu⁸

Obszar gminy charakteryzuje się dość urozmaiconą morfologią. Współczesna rzeźba terenu Gminy Wierzchlas jest wynikiem zachodzących tu niegdyś procesów tektonicznych i neotektonicznych, glacialnych, fluwioglacialnych, peryglacialnych, eolicznych i erozji oraz akumulacji rzecznej, a także działalności człowieka (antropogenicznych). Występujące z silnym natężeniem procesy rzeźbotwórcze doprowadziły do powstania zróżnicowanego rysu geomorfologicznego obszaru gminy, który jest jej dużym walorem przyrodniczym i krajobrazowym.

Na terenie Gminy Wierzchlas można wyróżnić cztery wyraźne strefy geomorfologiczne:

- dolina rzeki Warty z licznymi odcinkami przełomowymi, przepływająca generalnie z południa na północ, rozdzielająca dwa mikroregiony Wyżyny Wieluńskiej w centrum gminy i Kotlinę Szczercowską na północy;
- polodowcowa, lekko falista równina, będąca częścią Kotliny Szczercowskiej w północnej części gminy;
- stopień morfologiczny rozdzielający Kotlinę Szczercowską i Wyżynę Wieluńską, przebiegający mniej więcej na linii: Wierzchlas – Kraszkowice – Krzeczów – Broników;
- niskofalisty i falisty, pagórkowaty obszar Wyżyny Wieluńskiej w centralnej i południowej części gminy.

Surowce mineralne

Poniżej wymienione zostały wszystkie udokumentowane złoża surowców mineralnych na terenie gminy z podaniem ich stanu zasobów geologicznych bilansowych i przemysłowych na podstawie „Bilansu zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2022 r.” Warszawa 2023 r.

Tabela 26 Złoża surowców mineralnych na terenie Gminy Wierzchlas wg stanu na 31.12.2022 r.

Nazwa złoża	Stan zag. złoża	Zasoby		Wydobycie
		Geologiczne bilansowe	Przemysłowe	
PIASKI I ŻWIRY				
Łaszew Rządowy	Z	79	-	-
Kochlew	Z	89	-	-
Kraszkowice	Z	372	-	-
Kraszkowice III	T	1 687	1 687	-
Kraszkowice IV	R	195	-	-
Kraszkowice VI 1	E	tylko pzb.	-	24
Kraszkowice VII	T	505	-	-
Kraszkowice VIII	R	427	-	-
Kraszkowice V-pole A,B	E	265	-	10
Krzeczów*	Z	106	-	-
Krzeczów IV	R	571	-	-
Krzeczów V	E	176	-	10
Krzeczów V-1	R	214	-	-
Wierzchlas II	E	118	-	4
Wierzchlas III	E	119	-	7
Wierzchlas IV	T	117	-	-
Wierzchlas VI	E	1 116	-	32
Wierzchlas VII	E	348	-	5
Wierzchlas VIII	E	225	-	20

⁸ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wierzchlas

Oznaczenia stanu zagospodarowania złoża:

E – złoża eksploatowane

R – złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo (w kat. A + B + C1, a w przypadku ropy i gazu – w kat. A + B)

Z – złoża, z którego wydobyć zostało zaniechane

T – złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo

Źródło: „Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2022 r.” Warszawa 2023 r.

Wody

Na terenie Gminy Wierzchlas położone są częściowo obszary zlewni jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych: Warta od Grabarki do Dopływu spod Bronikowa (PLRW600019181759), Pyszna do Dopływu z Gromadziec (PLRW6000171818893), Wierznica (PLRW600017181789), Kamionka (PLRW600016181752), Dopływ z Popowic (PLRW600016181749) i Dopływ spod Bronikowa (PLRW60001718176). Z terenem Gminy związana jest jednolita część wód podziemnych PLGW600082 natomiast nie występują jeziora będące jednolitymi częściami wód powierzchniowych. Zgodnie z obowiązującym Planem jednolite części wód powierzchniowych rzecznych: Dopływ z Popowic, Kamionka, Wierznica i Pyszna do Dopływu z Gromadziec charakteryzuje zły stan, mimo to tylko dwie z nich: Wierznica i Pyszna do Dopływu z Gromadziec są zagrożone nieosiągnięciem dobrego stanu. Pozostałe dwie jednolite tj.: Dopływ spod Bronikowa i Warta od Grabiarki do Dopływu spod Bronikowa są w stanie dobrym i nie zostały zakwalifikowane jako zagrożone.

Wszystkie jednolite niezależnie od stanu wód, nie posiadają derogacji. Według ustaleń aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (Dz. U. z 2016 r., poz. 1967) jednolita części wód podziemnych PLGW600082 obszarowo związana z Gminą Wierzchlas jest w stanie dobrym, zarówno pod względem stanu chemicznego jak i ilościowego, w związku z czym nie jest zagrożona nieosiągnięciem celu środowiskowego oraz nie posiada derogacji.

W okresie od 14.04.2021 do 14.10.2021 r. prowadzone były, zgodnie z art. 319 ust. 4 pkt 3 ustawy Prawo wodne, konsultacje społeczne II aktualizacji planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy na lata 2022-2027, przez Ministra Infrastruktury. Z uwagi na położenie Gminy Wierzchlas w granicach regionu wodnego Warty, właściwym miejscowo jest projekt II aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry (<https://apgw.gov.pl/pl/konsultacje-projekty-planow>). W konsultowanym dokumencie nastąpiła zmiana w zasięgach zlewni jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych, ich nazwach oraz w ich kodach; wg konsultowanego projektu II aktualizacji Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry z terenem Gminy Wierzchlas związane są następujące jcwpc rzeczne: Warta od Liswarty do Wierznicy (PLRW600011181779), Dopływ z Popowic (PLRW600009181749), Wierznica (PLRW600010181789) oraz Pyszna do Dopływu z Gromadziec (PLRW6000101818893). Jednolite części wód podziemnych nie uległy zmianie.

Formy ochrony przyrody

Na obszarze Gminy Wierzchlas ochronie przyrodniczej podlegają:

- Załęczański Park Krajobrazowy,
- obszar NATURA 2000 „Załęczański Łuk Warty” (PLH 100007),
- użytki ekologiczne: „Wronia woda” i bagno w okolicach Krzeczowa,
- pomniki przyrody;

- gatunki roślin i zwierząt prawnie chronionych;

Postuluje się również ochronę:

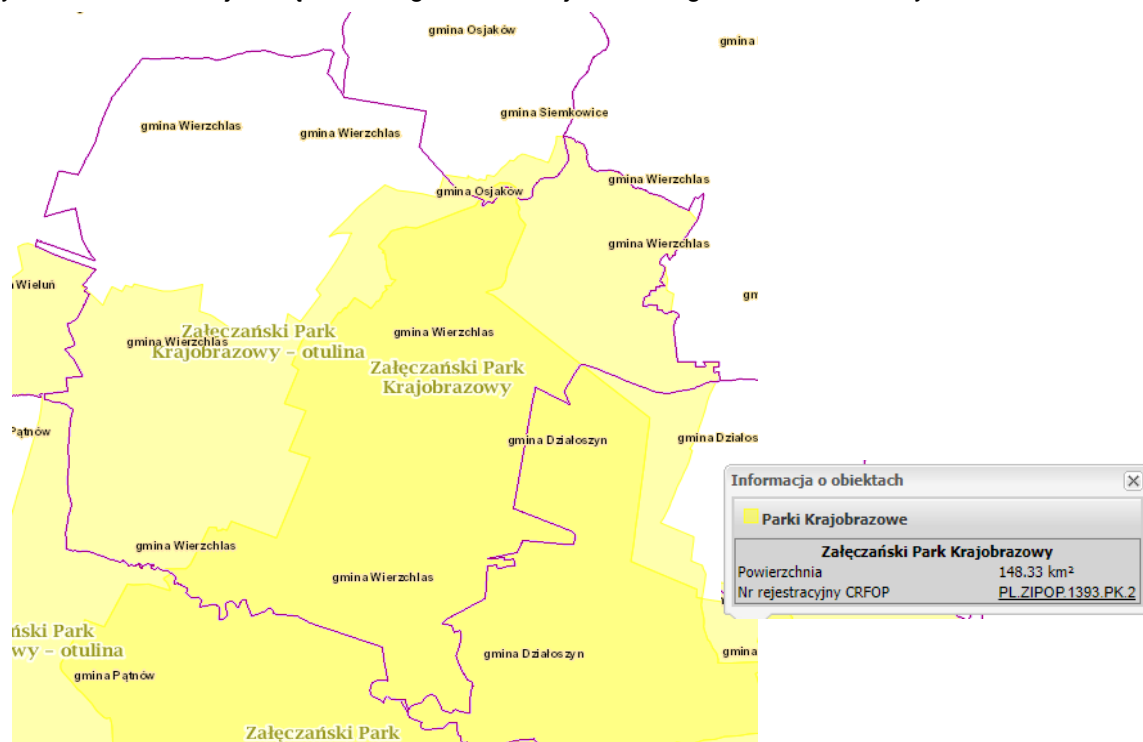
- zinventaryzowanych cennych siedlisk przyrodniczych,
- grup śródpolnej zieleni wysokiej,
- istniejących ciągów zadrzewionych,
- ciągów ekosystemów wodno-łąkowych wzdłuż cieków,
- zieleni urządzonej.

Załęczański Park Krajobrazowy

Na terenie Gminy Wierzchlas zlokalizowany jest fragment Załęczańskiego Parku Krajobrazowego, który utworzony został uchwałą XIII/50/78 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Sieradzu dnia 5 stycznia 1978 roku (Uchwała Nr XIII/50/78). W 1989 roku, na mocy Uchwały Nr VIII/44/89 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Sieradzu, zostały zmienione granice Załęczańskiego Parku Krajobrazowego i jego strefy ochronnej w obrębie województwa sieradzkiego (Uchwała Nr VIII/44/89). Obecnie obowiązującym aktem prawnym jest Rozporządzenie Nr 45/2005 Wojewody Łódzkiego z dnia 24 listopada 2005 w sprawie ZPK w granicach województwa łódzkiego.

Na obszarze Gminy Wierzchlas powierzchnia parku stanowi 4 317ha, a powierzchnia otuliny 4 470 ha. Park z otuliną zajmują zatem prawie 74% powierzchni gminy. Park obejmuje całą wschodnią część gminy z wyłączeniem rejonu Bronikowa, zaś poza granicami otuliny znajduje się tylko północno-zachodnia część gminy z miejscowościami Wierzchlas i Kraszkowice.

Rysunek 3 Lokalizacja Załęczańskiego Parku Krajobrazowego na terenie Gminy Wierzchlas

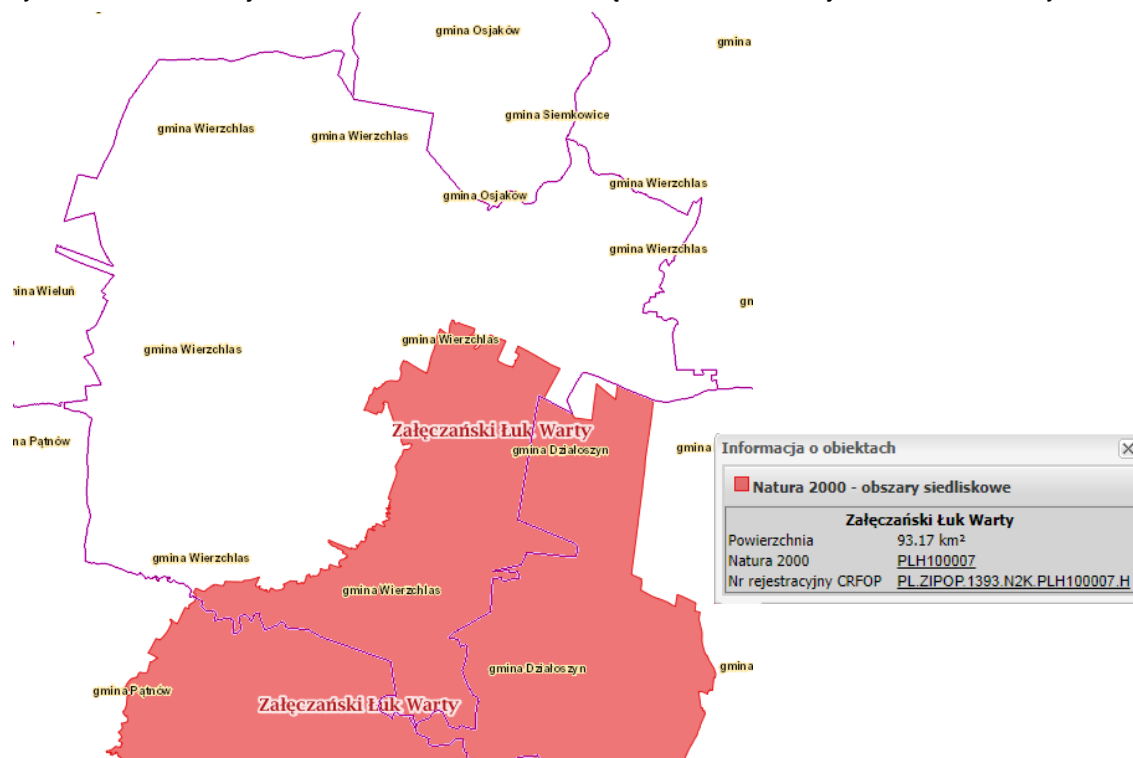
Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wierzchlas na lata 2018-2023

Park został utworzony celem ochrony niepowtarzalnego krajobrazu jurajskich wapiennych ostańców kryjących w sobie wiele form krasu, żywiących osobiwą faunę i florę oraz urokliwego odcinka rzeki Warty określonego jako najpiękniejszy i najwartościowszy przyrodniczo w stosunku do całego jej biegu.

Obszar NATURA 2000 „Załęczański Łuk Warty” (PLH 100007)

Na terenie Gminy Wierzchlas znajduje się fragment obszaru NATURA 2000 „Załęczański Łuk Warty”, utworzonego Decyzją Komisji z dnia 13 listopada 2007 r. przyjmująca, na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG, pierwszy zaktualizowany wykaz terenów mających znaczenie dla Wspólnoty, składających się na kontynentalny region biogeograficzny (notyfikowana jako dokument C(2007)5043)(2008/25/WE). Obejmuje on dolinę rzeki Warty od Lisowic do Krzeczowa i duży teren w zakolu rzeki, na 40 kilometrach jej biegu.

Rysunek 4 Lokalizacja obszaru NATURA 2000 „Załęczański Łuk Warty” na terenie Gminy Wierzchlas

Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wierzchlas na lata 2018-2023

W krajobrazie dominują tu formacje plejstoceniowe: wzgórza morenowe, równiny piaszczyste i sandry. Występują także liczne utwory krasowe: jaskinie, źródła, skałki, studnie czy leje. Stwierdzono tu ponad 100 zbiorowisk roślinnych, dobrze zachowane płyty naturalnych drzewostanów dębowych, typowo wykształcone murawy napiaskowe. Łącznie stwierdzono tu 13 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Obszar wyróżnia się obecnością formacji krasowych z 24 jaskiniami - miejscami zimowania bogatych populacji nietoperzy. Łącznie występuje tu 8 gatunków kręgowców z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG. We florze liczne są wapieniolubne gatunki roślin naczyniowych o charakterze górskim, gatunki roślin naczyniowych chronione prawnie oraz rzadkie lub zagrożone lokalnie.

Użytki ekologiczne:

Na terenie gminy zlokalizowane są dwa użytki ekologiczne: użytek "Wronia Woda" i bagno w rejonie Krzczowa. Ich charakterystyka przedstawia się następująco:

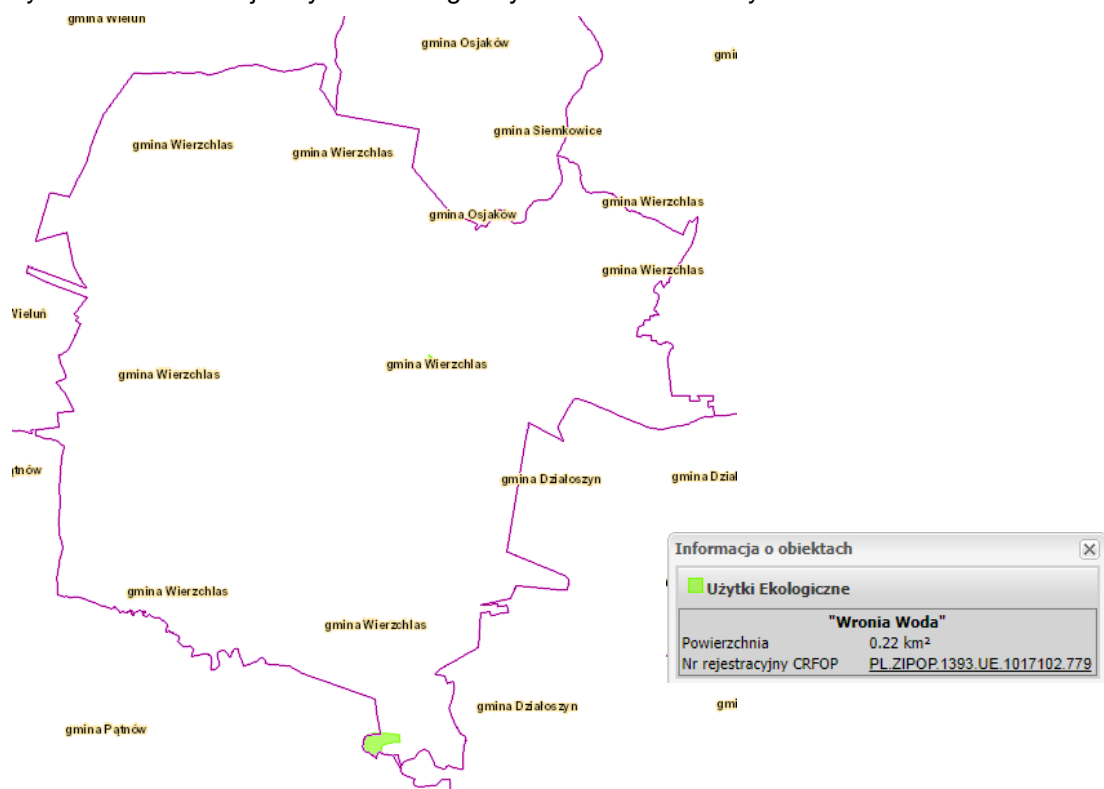
Użytek ekologiczny "Wronia Woda" (21,42 ha)

Położony w południowej części gminy, w starorzeczu rzeki Warty. Utworzony został 13.04.1996 r. Rozporządzeniem Wojewody Sieradzkiego z 19.03.1996 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Sier. z 29.03.1996 r. Nr 3, poz. 14).

Użytek ekologiczny bagno w rejonie Krzczowa (0,57 ha)

To śródleśnie bagno zlokalizowane ok 1,1 km na południe od miejscowości Krzczów, na zachodnim brzegu rzeki Warty (Krzczów, działka nr 417/2). Ustanowiony 15 czerwca 2006 r. Rozporządzeniem Nr 18/2000 Wojewody Łódzkiego z 22.05.2000 r. w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Dz. Urz. Woj. Łódz. z 31.05.2000 r. Nr 73, poz. 391).

Rysunek 5 Lokalizacja użytków ekologicznych na terenie Gminy Wierzchlas

Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wierzchlas na lata 2018-2023

Pomniki przyrody:

Na terenie Gminy Wierzchlas za pomniki przyrody uznano drzewa i grupy drzew (odznaczające się sędziwym wiekiem, wielkością, niezwykłymi kształtami lub innymi cechami), jak również ostaniec jurajski oraz źródło krasowe.

Zgodnie z wykazem zawartym w Centralnym Rejestrze Form Ochrony Przyrody prowadzonym na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska, na terenie Gminy Wierzchlas znajdują się następujące pomniki przyrody:

Tabela 27 Wykaz pomników przyrody na terenie Gminy Wierzchlas – stan na dzień 16.11.2017 r

Opis pomnika	Typ pomnika	Nazwa	Lokalizacja	Data ustanowienia	Podstawa prawna
drzewo	jednoobiektowy	-	Krzców 67, ZPK, Leśnictwo Jodłowiec oddz. 219	1993-04-27	Uchwała Nr XXI/136/93 Rady Gminy w Wierzchlesie z dnia 27 kwietnia 1993 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody
drzewo	jednoobiektowy	-			
drzewo	jednoobiektowy	-			
drzewo	jednoobiektowy	-			
ostaniec jurajski (pagór meandrowy) ze stanowiskiem roślinności naskalnej i kserotermicznej	jednoobiektowy	Góra św. Genowefy	Leśnictwo Ogroble oddz. 140 d N-ctwo Wieluń	1998-03-06	Rozporządzenie Wojewody Sieradzkiego z dnia 3 lutego 1998 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody (Dz. Urz. Woj. Sieradzkiego, dn.19.02.1998 r. Nr 3, poz.9)
44 Lipy drobnolistne, 5 Klonów zwyczajnych, 2 Kasztanowce zwyczajne, Robinia akacja	wieloobiektowy	-	Kraszkowice, wokół stawu dz. Nr 386		
20 Dębów szypułkowych	wieloobiektowy	-	Kraszkowice- szpaler 20-tu dębów położony na granicy Lasów Państwowych i gruntów ornych wsi Krzców, leśn. Warta, oddz. 219n, dz.nr 1578/10	2004-12-31	Uchwała Nr XVIII/134/2004 r. Rady Gminy Wierzchlas z dnia 26 listopada 2004 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego, dn. 16.12.2004 r. Nr 330, poz. 3005)
źródło krasowe położone w środku drzewostanu sosnowego o pow. 0,82 ha siedlisku boru mieszanego św., na glebach brunatnych o charakterystyce porolnej	jednoobiektowy	Źródło Św. Floriana	Kochlew, dz. nr 52/4, N-ctwo Wieluń, leśn. Mokry Las, obr. Kraszkowice, oddz. 105a	2008-09-16	Uchwała Nr XVII/107/2008 Rady Gminy Wierzchlas z dnia 7 sierpnia 2008 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego, dn. 01.09.2008 r. Nr 283, poz. 2492)
Klon zwyczajny	jednoobiektowy		Kraszkowice (1355/10)		Rozporządzenie Wojewody Sieradzkiego z dnia 03.02.1998 roku w sprawie uznania za pomnik przyrody (Dz. Urz. Woj. Sieradzkiego nr 3, poz. 9)
32 lipy drobnolistne 18 lip szerokolistnych	wieloobiektowy		Kraszkowice (1353/3)		Rozporządzenie Wojewody Sieradzkiego z dnia 03.02.1998 roku w sprawie uznania za pomnik przyrody (Dz. Urz. Woj. Sieradzkiego nr 3, poz. 9)

Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wierzchlas na lata 2018-2023

Powietrze atmosferyczne

Powietrze jest jednym z rodzajów kapitału przyrodniczego, stanowiącym zasób odnawialny, ale możliwy do wyczerpania. Negatywne skutki presji na powietrze rzadko ograniczają się do bliskiego otoczenia źródła. Powietrze pozbawione naturalnych granic umożliwia rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń na duże odległości. Wyemitowane zanieczyszczenia w zależności od ich charakteru, wysokości emitora, warunków meteorologicznych i topograficznych mogą przekraczać granice państw i kontynentów. Rodzaj źródła zanieczyszczenia i związane z nim warunki wprowadzenia substancji do atmosfery są czynnikami determinującymi rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń. W literaturze przedmiotu emisje do powietrza ze względu na źródło i sposób emisji ze źródła, najczęściej dzieli się na emisje:

- ze źródeł punktowych – zorganizowaną emisję powstającą podczas wytwarzania energii i w procesach technologicznych, posiadającą emitory o wysokości od kilku do kilkuset metrów;
- ze źródeł liniowych – emisję z ciągów komunikacji samochodowej, kolejowej czy rzecznej, w której źródło emisji znajduje się blisko powierzchni ziemi;
- ze źródeł powierzchniowych (określana też jako emisja rozproszona, niska) – z indywidualnych systemów grzewczych, dużych odkrytych zbiorników, pożarów wielkoobszarowych;
- ze źródeł rolniczych – upraw i hodowli zwierząt;
- emisję niezorganizowaną – powstającą wskutek pojedynczych pożarów, prac budowlanych i remontowych, nakładania na powierzchnie warstw kryjących, przypadkowych wycieków, itp.

Zanieczyszczenie powietrza

Emisja zanieczyszczeń na terenie Gminy Wierzchnas występuje w postaci:

- emisji punktowej – działalność produkcyjna i sektor komunalny;
- emisji powierzchniowej – indywidualne źródła grzewcze;
- emisji z rolnictwa;
- emisji liniowej (komunikacja).

Emisja punktowa:

Obecnie działalność gospodarcza na terenie Gminy Wierzchnas związana jest głównie z I i III sektorem gospodarki narodowej czyli rolnictwem, leśnictwem i usługami. Taka struktura gospodarcza powoduje, że nie ma licznych lokalnych źródeł zanieczyszczeń na dużą skalę. Do głównych, zorganizowanych źródeł emisji zanieczyszczeń zaliczyć można nieliczne obiekty produkcyjne, zakłady górnicze oraz scentralizowane, a przede wszystkim indywidualne źródła grzewcze dla obsługi osiedli i pojedynczych obiektów użyteczności publicznej. Powyższe źródła wprowadzają do atmosfery zanieczyszczenia charakterystyczne dla procesów energetycznego spalania paliw (pył, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla), a także zanieczyszczenia pochodzące z procesów technologicznych, zwłaszcza pyłowe. Zanieczyszczenia pyłowe w górnictwie odkrywkowym powstają przede wszystkim w otoczeniu taśmociągów oraz zakładów przeróbki kruszyw. Fala emisji nie wykracza jednak poza najbliższe otoczenie.

Na zanieczyszczenie powietrza w gminie mają również wpływ mniej i bardziej odległe ogniska emisji punktowej to jest: rejon Wielunia, Górnośląski Okręg Przemysłowy (GOP), wrocławski, częstochowski czy koniński okręg przemysłowy, a nawet ogniska zlokalizowane poza granicami kraju. Istotne znaczenie mają tu zachodnie, północne i południowe wiatry, przenoszące zanieczyszczenia na duże odległości. Do najbliższej położonych zakładów, emitujących najwięcej zanieczyszczeń w województwie łódzkim, należą między innymi: Energetyka Ciepła sp. z o.o. w Wieluniu, Spółdzielnia Dostawców Mleka w Wieluniu oraz Cementownia „Warta” SA z Działoszyna.

Emisja powierzchniowa:

Znaczne ilości zanieczyszczeń na terenie Gminy Wierzchlas pochodzą z lokalnych źródeł emisji niskiej. Niska emisja zanieczyszczeń wywoływana jest przez indywidualne źródła grzewcze (piece kaflowe, kotły węglowe, olejowe, gazowe) zasilające budynki mieszkalne i użyteczności publicznej. Cechą charakterystyczną niskiej emisji jest znaczna liczba źródeł rozproszonych, wprowadzających zanieczyszczenia poprzez niskie emitory. Z uwagi na małą sprawność procesu spalania i niekorzystne warunki rozprzestrzeniania, emisja ta, w połączeniu z emisją ze źródeł komunikacyjnych, stanowi obecnie główne źródło uciążliwości odpowiedzialne za jakość powietrza na terenach zabudowanych. Zanieczyszczenie powietrza wzrasta w okresie zimowym, kiedy do atmosfery przedostają się związki pochodzące z palenisk domowych i lokalnych kotłowni. Warunki meteorologiczne półrocza chłodnego (duża wilgotność, niskie temperatury, częste inwersje potęgowane przez cisze atmosferyczne) sprzyjają przemianom chemicznym zanieczyszczeń gazowych w atmosferze na związki bardziej szkodliwe np.: szybsza przemiana dwutlenku siarki w kwas siarkowy i siarczany, często obecne w postaci kwaśnych deszczów, mgieł i osadów. Wielkość tej emisji jest trudna do oszacowania. Szacuje się, że wynosi ona od kilku do kilkunastu procent ogółu emisji na terenach o rozwiniętej sieci ciepłowniczej oraz do kilkudziesięciu procent na obszarach, których nie obejmują centralne systemy ciepłownicze, zwłaszcza na obszarach wiejskich. Dużym problemem na obszarach wiejskich i w częściach miast nieposiadających sieci ciepłej jest powszechne palenie odpadów komunalnych w nieprzystosowanych do tego celu paleniskach domowych. Na skutek spalania odpadów w niskiej temperaturze bez systemów oczyszczania gazów do atmosfery dostają się pyły zawierające metale ciężkie i toksyczne związki organiczne, w tym rakotwórcze dioksyny i furany. Ze względu na niskie źródło emisji palenie odpadów w domowych piecach stanowi poważne zagrożenie zdrowia dla palącego i jego sąsiadów.

Emisja liniowa:

Badania prowadzone na terenie obszarów zabudowanych w Polsce wskazują, że obok energetyki i ciepłownictwa do największych źródeł zanieczyszczenia powietrza zalicza się komunikacja drogowa. W wyniku spalania paliw w spalinowych silnikach samochodowych do powietrza atmosferycznego przedostają się zanieczyszczenia gazowe (tlenki azotu, tlenek węgla, dwutlenek węgla, węglowodory) oraz pyłowe, w tym zawierające związki: ołowiu, kadmu, niklu i miedzi. Zanieczyszczenia komunikacyjne utrzymują się przede wszystkim w centrach miast i przy trasach tranzytowych. Na terenie Gminy Wierzchlas najsilniej obciążona ruchem tranzytowym jest droga wojewódzka nr 486.

Przeprowadzone badania dowodzą, że w odległości 150 m od szlaków komunikacyjnych nie powinno się uprawiać roślin, których częścią jadalną są korzenie, liście lub owoce. W sąsiedztwie dróg należy

unikając uprawy warzyw, plantacji krzewów owocowych, a także roślin paszowych. W ich miejsce należałoby uprawiać niektóre rośliny przemysłowe, zboża, plantacje nasienne, szkółki drzew i krzewów. W sadach do odległości 50 m od drogi drzewa owocowe powinno się zastąpić nasadzeniami leszczyny wielkoowocowej i orzecha włoskiego, których części jadalne nie ulegają skażeniu ołowiem. Skuteczną barierę w rozprzestrzenianiu się między innymi ołowiu z dróg stanowią zwarte pasy zadrzewień ochronnych o szerokości 15 m (min. 10 m), składające się z kilku rzędów drzew obrzeżonych z obu stron rzędami krzewów. Dobór drzew i krzewów powinien być ustalony na podstawie analizy warunków siedliskowych, wrażliwości poszczególnych gatunków na skażenia powietrza, gleby i wody oraz być dostosowany do funkcji i budowy zadrzewień z uwzględnieniem współżycia poszczególnych gatunków drzew i krzewów ze sobą oraz z sąsiadującymi uprawami polowymi (wskazania fitosanitarne, właściwości konkurencyjne, możliwość zachwaszczenia pól przez obsiew lub odrosty korzeniowe, itp.).

Emisja z rolnictwa:

Rolnictwo, jako działalność człowieka szczególnie kojarząca się z naturą, nie jest obojętne dla atmosfery. Począwszy od nasilenia erozji eolicznej i intensyfikacji pylenia z pól, kompostowania i emisji produktów rozkładu materii organicznej, hodowli zwierząt, będącej istotnym źródłem emisji amoniaku do atmosfery, rolnictwo jest poważnym źródłem zanieczyszczeń powietrza. Nowoczesne zmechanizowane rolnictwo dodatkowo emituje zanieczyszczenia powstające podczas użytkowania pojazdów i maszyn rolniczych oraz ogrzewania budynków. Do atmosfery dostają się również rozpylane pestycydy i cząstki nawozów sztucznych. Pył w rolnictwie powstaje głównie podczas prac polowych, to jest orania i zbierania plonów. Dodatkowymi źródłami są nawożenie, pyłki uprawianych roślin, wypalanie pól, transport plonów i hodowla zwierząt, w tym karmienie zwierząt zbożami.

Na obszarze Gminy Wierzchlas nie występuje rozwinięty przemysł ciężki oraz związane z nim źródła zanieczyszczenia powietrza. Funkcjonujące tu zakłady produkcyjno- usługowe również nie stanowią zagrożenia. Na jakość powietrza może mieć wpływ transport zanieczyszczeń gazowych głównie z miasta Wieluń.

O jakości powietrza atmosferycznego w Gminie Wierzchlas decydują przede wszystkim⁹:

- zanieczyszczenia pochodzące z sektora komunalnego, powstające podczas spalania paliw stałych i gazowych w systemach grzewczych, w postaci pyłu, dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, węglowodorów,
- zanieczyszczenia emitowane ze środków transportu w postaci tlenku azotu, tlenku węgla i węglowodorów, pochodzące z emisji spalin samochodowych,
- migracje z innych obszarów, powodujące zwiększenie obecności w powietrzu SO₂, NO i pyłu opadającego.

W celu obniżenia negatywnego wpływu emisji zanieczyszczeń do powietrza należy¹⁰:

- preferować stosowanie do celów grzewczych urządzeń grzewczych wykorzystujących w szczególności: energię elektryczną, gaz i paliwa ekologiczne, z zastosowaniem technologii o wysokiej sprawności grzewczej i jak najniższej emisji zanieczyszczeń do atmosfery;

⁹ Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wierzchlas na lata 2018-2023

¹⁰ Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wierzchlas

- wprowadzić alternatywne, ekologiczne systemy wytwarzania ciepła i energii (kolektory słoneczne, pompy ciepła, kotłownie na biomasę: zrębki wierzby energetycznej itd.);
- poprawić stan techniczny dróg, w celu zmniejszenia emisji spalin;
- prowadzić akcję edukacyjną i informacyjną dla mieszkańców gminy o aktualnych, korzystnych dla środowiska systemach spalania paliw;
- egzekwować utrzymywanie czystości dróg przez rolników i firmy nawożące na ich nawierzchnię błoto oraz inne zanieczyszczenia powodujące po wysuszeniu intensywne pylenie;
- tworzyć naturalne bariery izolacyjne (bufory zanieczyszczeń) wzdłuż ciągów komunikacyjnych, promować i zwiększać atrakcyjność zbiorowych i proekologicznych środków transportu.

Problemy w sferze środowiskowej

Środowisko naturalne jest jednym z głównych zasobów Gminy Wierzchlas, pełniąc kluczową rolę w rozwoju jej funkcji gospodarczych i społecznych. Ochrona tego środowiska jest niezbędna nie tylko dla zachowania bioróżnorodności i ekosystemów, ale również dla zapewnienia trwałej podstawy dla przyszłego rozwoju i dobrobytu lokalnej społeczności.

Malowniczo wijąca się przez gminę rzeka Warta stanowi ważny element krajobrazu, przyciągając do gminy zarówno mieszkańców, jak i turystów. Jest to znaczący atut, który może być wykorzystany w ramach rozwoju turystyki ekologicznej, agroturystyki oraz innych form aktywności związanych z naturą, takich jak kajakarstwo, piesze wycieczki czy obserwacja ptaków.

Ochrona środowiska w Gminie Wierzchlas ma zasadnicze znaczenie dla zrównoważonego rozwoju gospodarczego. Działalność gospodarcza, która uwzględnia aspekty ekologiczne, nie tylko przyczynia się do zachowania zasobów naturalnych, ale także buduje pozytywny wizerunek gminy, co może przyciągnąć inwestycje i stymulować rozwój lokalnego biznesu. Zagadnienia ochrony środowiska mają również istotne implikacje społeczne. Zapewnienie czystej wody, powietrza i ochrona krajobrazów naturalnych przekłada się na zdrowie i jakość życia mieszkańców. Edukacja ekologiczna i zaangażowanie społeczności lokalnej w działania na rzecz ochrony środowiska mogą wspierać rozwój świadomości ekologicznej i aktywne uczestnictwo w ochronie przyrody. W kontekście Gminy Wierzchlas, ochrona środowiska i zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi powinny być integralną częścią planowania przestrzennego i strategii rozwoju lokalnego. Troska o środowisko naturalne, przy jednoczesnym wykorzystaniu jego potencjału dla rozwoju turystyki i innych sektorów gospodarki, może przyczynić się do budowania odpornych i zrównoważonych społeczności, zdolnych do adaptacji i prosperowania w zmieniających się warunkach.

Fotografia 5. Rzeka Warta – sołectwo Toporów

Źródło: Fotografia własna

W sołectwach Toporów i Mierzyce jednym z głównych wyzwań jest zanieczyszczenie środowiska, co ma bezpośredni wpływ na życie codzienne i gospodarstwa domowe mieszkańców. Problemy środowiskowe w tych sołectwach mogą być związane z różnymi czynnikami, w tym z przestarzałą infrastrukturą, niewystarczającymi systemami gospodarki odpadami czy emisjami z lokalnych przedsiębiorstw.

Zanieczyszczenie środowiska wpływa na jakość życia mieszkańców Toporowa i Mierzyc, przyczyniając się do problemów zdrowotnych, które mogą ograniczać ich zdolność do pracy i generowania dochodów. Ponadto, degradacja środowiska naturalnego może negatywnie wpływać na lokalną gospodarkę, szczególnie jeśli opiera się ona na rolnictwie, turystyce czy rybołówstwie, które są bezpośrednio zależne od czystości wody, gleby i powietrza. Niskie dochody gospodarstw domowych w tych obszarach ograniczają możliwości inwestycji w rozwiązania proekologiczne, tworząc błędne koło, w którym ograniczone zasoby finansowe przyczyniają się do dalszej degradacji środowiska. Jest to szczególnie widoczne w przypadku gospodarstw domowych, które mogą nie mieć środków na odpowiednie zarządzanie odpadami lub na modernizację systemów ogrzewania, co prowadzi do korzystania z mniej ekologicznych źródeł energii.

Aby rozwiązać te problemy, konieczne jest zintegrowane podejście, które łączy wsparcie finansowe, edukację ekologiczną i inwestycje w infrastrukturę. Inicjatywy takie mogą obejmować programy modernizacji systemów ogrzewania, wsparcie w zakresie efektywnego gospodarowania odpadami, inwestycje w oczyszczalnię ścieków oraz promocję zrównoważonych praktyk rolniczych. Angażowanie lokalnych społeczności w procesy decyzyjne dotyczące ochrony środowiska, poprzez konsultacje społeczne czy programy edukacyjne, może również przyczynić się do zwiększenia świadomości ekologicznej i wspierania działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Tylko poprzez wspólne działania, mieszkańcy Toporowa i Mierzyc mogą stawić czoła wyzwaniom środowiskowym, tworząc zdrowsze i bardziej zrównoważone środowisko do życia dla obecnych i przyszłych pokoleń.

Fotografia 6. Komin jednego z domów w Toporowie

Źródło: Fotografia własna

Ubóstwo energetyczne to zjawisko, które dotyka coraz więcej mieszkańców sołectw takich jak Toporów i Mierzyce, gdzie osoby dotknięte tym problemem nie są w stanie pokryć podstawowych potrzeb związanych z ogrzewaniem, oświetleniem czy przygotowaniem posiłków, nie narażając się przy tym na nadmierne koszty. Mimo wysiłków władz lokalnych, które mogą oferować różnego rodzaju wsparcie, wiele rodzin wciąż boryka się z trudnościami wynikającymi z braku środków na niezbędne inwestycje w efektywność energetyczną swoich domów.

Termomodernizacja budynku czy wymiana źródła ciepła to inwestycje, które mogą znacząco obniżyć rachunki za energię, ale jednocześnie wymagają znacznych nakładów finansowych na wstępie. Dla wielu mieszkańców Toporowa i Mierzyc, zwłaszcza tych o niższych dochodach, takie inwestycje są poza zasięgiem, nawet jeśli na dłuższą metę mogłyby przynieść oszczędności i poprawić komfort życia.

Ubóstwo energetyczne nie jest tylko kwestią finansową; ma także poważne konsekwencje zdrowotne i społeczne. Mieszkańcy domów źle izolowanych czy z niewydajnymi systemami ogrzewania mogą doświadczać problemów zdrowotnych związanych z wilgocią, pleśnią czy niewłaściwą temperaturą. Dzieci i osoby starsze są szczególnie narażone na te negatywne skutki.

W obliczu tych wyzwań, niezbędne jest poszukiwanie zintegrowanych rozwiązań, które mogą pomóc mieszkańcom Toporowa i Mierzyc w przezwyciężaniu ubóstwa energetycznego. Współpraca między władzami lokalnymi, organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami jest kluczowa w rozwiązywaniu problemów związanych z ubóstwem energetycznym. Tylko przez wspólne działania i skupienie na zrównoważonym rozwoju można osiągnąć trwałą poprawę w tej dziedzinie, co przyczyni się do zwiększenia jakości życia mieszkańców oraz ochrony środowiska naturalnego.

Fotografia 7. Budynek mieszkalny w Mierzycach

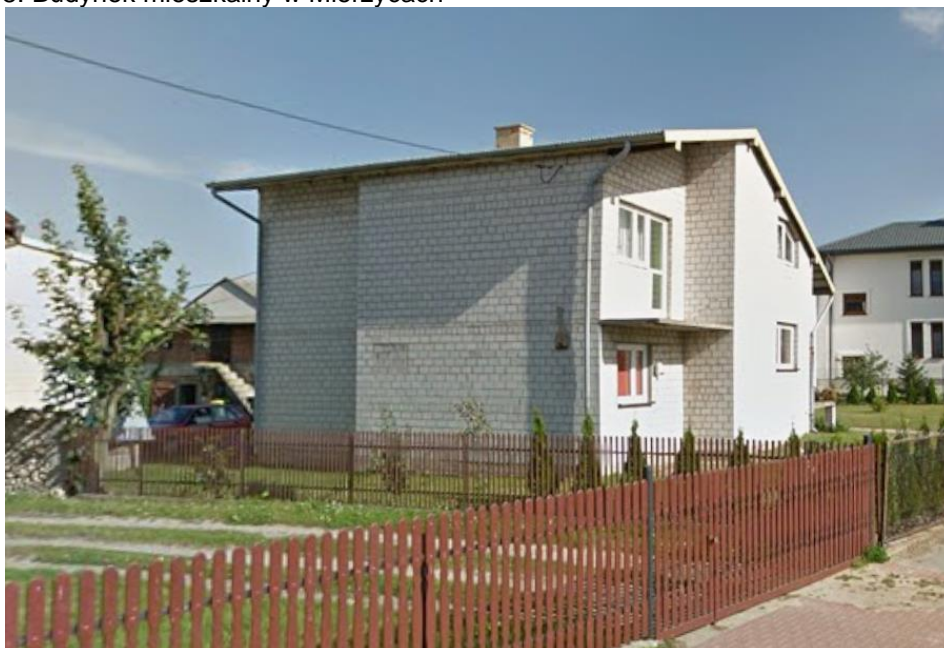
Źródło: Fotografia własna

Zła jakość powietrza ma bezpośredni i negatywny wpływ na rozwój turystyki w Gminie Wierzchlas. Turystyka, jako sektor gospodarki, opiera się w dużym stopniu na atrakcyjności środowiska naturalnego i jakości środowiska, w którym turyści spędzają czas. Gdy jakość powietrza jest niska, może to znacząco zniechęcić potencjalnych turystów do odwiedzin, co przekłada się na zmniejszenie przychodów z turystyki i powiązanych z nią działalności.

Po pierwsze, zanieczyszczenie powietrza może mieć negatywny wpływ na zdrowie i samopoczucie odwiedzających. Turystyka zdrowotna i aktywna, która opiera się na spędzaniu czasu na świeżym powietrzu, staje się mniej atrakcyjna, gdy powietrze jest zanieczyszczone. Goście mogą doświadczać problemów zdrowotnych, takich jak podrażnienie oczu, problemy z oddychaniem czy ogólne złe samopoczucie, co może zniechęcić ich do ponownych odwiedzin i negatywnie wpłynąć na opinie, które rozprzestrzeniają się wśród potencjalnych turystów. Po drugie, zła jakość powietrza może negatywnie wpłynąć na estetykę i atrakcyjność krajobrazu, co jest kluczowe dla przyciągania turystów. Smog czy inne zanieczyszczenia mogą ograniczać widoczność i zmniejszać estetyczną wartość miejsc, które są promowane jako turystyczne atrakcje. Po trzecie, długoterminowe skutki zanieczyszczenia powietrza mogą wpływać na bioróżnorodność i ekosystemy, które są często głównymi punktami zainteresowania turystów, szczególnie tych, którzy szukają wypoczynku wśród natury. Degradacja środowiska naturalnego zmniejsza te atrakcje, co z kolei wpływa na potencjał turystyczny regionu.

Aby przyciągnąć turystów i zapewnić trwały rozwój sektora turystycznego, Gmina Wierzchlas musi skupić się na poprawie jakości powietrza. To wymaga działań zarówno na poziomie lokalnym, jak i regionalnym, takich jak promocja i wsparcie dla ekologicznych form transportu, inwestycje w zieloną infrastrukturę, ograniczenie emisji z przemysłu i gospodarstw domowych oraz edukacja ekologiczna mieszkańców i przedsiębiorstw. Poprawa jakości powietrza nie tylko zwiększy atrakcyjność turystyczną gminy, ale także przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców i ochrony środowiska naturalnego.

Fotografia 8. Budynek mieszkalny w Mierzycach

Źródło: Fotografia własna

W Toporowie i Mierzycach problem niepoprawnie izolowanych budynków ma znaczący wpływ zarówno na środowisko, jak i na życie ludzi. Niewłaściwa izolacja prowadzi do zwiększonego zużycia energii na ogrzewanie lub chłodzenie pomieszczeń, co przekłada się na wyższe emisje szkodliwych substancji do atmosfery oraz większe obciążenie dla środowiska naturalnego. Z punktu widzenia środowiska, zwiększone zużycie energii w budynkach o słabej izolacji przyczynia się do wzrostu emisji gazów cieplarnianych, takich jak dwutlenek węgla, co jest jednym z głównych czynników przyczyniających się do globalnego ocieplenia i zmian klimatycznych. Ponadto, większe zapotrzebowanie na energię może prowadzić do zwiększonego wykorzystania paliw kopalnych, co dodatkowo zanieczyszcza powietrze i przyczynia się do problemów z jakością powietrza. Dla mieszkańców Toporowa i Mierzyc nieefektywna izolacja budynków może mieć bezpośredni wpływ na ich życie codzienne i zdrowie. W zimie, z powodu utraty ciepła, wewnątrz źle izolowanych domów może być zimno, co nie tylko jest niekomfortowe, ale może również zwiększać ryzyko problemów zdrowotnych, takich jak choroby układu oddechowego czy pogorszenie się stanu osób z reumatyzmem. W lecie, brak odpowiedniej izolacji może skutkować nadmiernym nagrzewaniem się pomieszczeń, co również wpływa negatywnie na komfort i zdrowie mieszkańców. Dodatkowo, wysokie koszty ogrzewania związane z nieefektywną izolacją mogą być dużym obciążeniem finansowym dla gospodarstw domowych, zwłaszcza dla tych o niższych dochodach, co może przyczyniać się do ubóstwa energetycznego. Rozwiązanie problemu nieodpowiedniej izolacji w Toporowie i Mierzycach wymaga zaangażowania zarówno władz lokalnych, jak i samych mieszkańców. Programy wsparcia w zakresie modernizacji energetycznej, edukacja na temat korzyści płynących z lepszej izolacji oraz dostęp do odpowiednich technologii i materiałów mogą przyczynić się do poprawy efektywności energetycznej budynków, co będzie miało pozytywny wpływ zarówno na środowisko, jak i na życie i zdrowie ludzi w tych społecznościach.

Kolejnym problemem jest eternit. Dachy pokryte eternitem, materiałem zawierającym azbest, są znaczącym problemem w Toporowie i Mierzycach, podobnie jak w wielu innych miejscach, gdzie ten materiał był popularny w przeszłości ze względu na swoje właściwości izolacyjne i trwałość. Azbest, obecny w eternicie, jest jednak substancją niebezpieczną dla zdrowia, a jego obecność w otoczeniu mieszkańców może prowadzić do poważnych konsekwencji zdrowotnych. Wdychanie pyłu azbestowego, który może się uwolnić przy zniszczeniu czy rozkładzie eternitu, wiąże się z poważnym ryzykiem chorób układu oddechowego, w tym między innymi z azbestozą, rakiem płuc oraz mezoteliomą. Dlatego obecność dachów pokrytych eternitem stanowi zagrożenie dla zdrowia mieszkańców Toporowa i Mierzyc. Ponadto, problem ten ma również wymiar środowiskowy. Elementy zawierające azbest, które nie są prawidłowo utylizowane, mogą zanieczyszczać glebę i wody gruntowe. Proces usuwania eternitu jest również problematyczny, ponieważ wymaga stosowania specjalnych procedur i środków bezpieczeństwa, aby zminimalizować ryzyko uwolnienia włókien azbestowych do otoczenia. Władze lokalne w Toporowie i Mierzycach powinny zintensyfikować działania w celu rozwiązania problemu dachów pokrytych eternitem, w tym poprzez promowanie programów dotacyjnych lub pomocnych w finansowaniu wymiany dachów. Warto zauważyć, iż Gmina Wierzchlas już od kilku lat pozyskuje środki finansowe na bezpłatny odbiór azbestu. Wymiana eternitu na bezpieczniejsze materiały dachowe nie tylko zmniejszy ryzyko zdrowotne, ale także może przyczynić się do poprawy estetyki budynków oraz wartości nieruchomości. Edukacja mieszkańców na temat zagrożeń związanych z azbestem i informowanie o dostępnych programach wsparcia w wymianie dachów są kluczowe dla skutecznego rozwiązania tego problemu. Tylko poprzez wspólne wysiłki mieszkańców, władz lokalnych i specjalistów można zminimalizować zagrożenia związane z obecnością azbestu w środowisku i zapewnić bezpieczniejsze warunki życia dla społeczności Toporowa i Mierzyc.

Azbest to występujący w przyrodzie minerał składający się z włókien, które można rozdzielić na cienkie i trwałe wiązki. Posiada szerokie zastosowanie w wielu gałęziach przemysłu, z uwagi na znakomite właściwości izolacyjne włókien azbestowych (odporność na wysokie temperatury, ogień i substancje chemiczne, nieprzewodzenie prądu itp.). Azbest jest także często używany do wzmacniania cementu i innych materiałów. Pomimo swojej przydatności, azbest pozostaje substancją szczególnie niebezpieczną (zaklasyfikowaną jako rakotwórcza - kategoria 1A w rozporządzeniu (WE) nr 1272/2008 w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin). Naruszenie struktury produktu zawierającego azbest, skutkować może dostaniem się włókien azbestowych do układu oddechowego, co prowadzić może do chorób, takich jak azbestoza czy międzybłoniak opłucnej. Aktualnie, na podstawie art. 1 Ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1680.), produkcja wyrobów zawierających azbest jest na terenie Polski zakazana.

ZJAWISKO NEGATYWNE W SFERZE ŚRODOWISKOWEJ

Przedstawiono wskaźnik: udział powierzchni materiałów zawierających azbest pozostałych do unieszkodliwienia na obszarze danego sołectwa w powierzchni danego sołectwa ogółem w porównaniu do średniej dla Gminy Wierzchlas. Kolorem oznaczono wartości wskaźnika wyższe od średniej, wskazując obszar koncentracji zjawiska.

Zjawisko negatywne	Pokrycie wyrobami zawierającymi azbest
Wskaźnik	Udział powierzchni materiałów zawierających azbest pozostałych do unieszkodliwienia na obszarze danego sołectwa w powierzchni danego sołectwa ogółem w porównaniu do średniej dla Gminy Wierzchlas [%]
Niższa wartość wskaźnika w stosunku do średniej dla Gminy Wierzchlas ogółem	Sołectwa: Jajczaki, Łaszew Rządowy, Mierzyce, Strugi, Toporów, Wierzchlas

Tabela 28 Udział powierzchni materiałów zawierających azbest pozostałych do unieszkodliwienia na obszarze danego sołectwa w powierzchni danego sołectwa ogółem w porównaniu do średniej dla Gminy Wierzchlas [%]

obszar	powierzchnia azbestu pozostała do unieszkodliwienia [m ²]	powierzchnia sołectwa [m ²]	wskaźnik [%]
Gmina Wierzchlas ogółem	270901	118861396	0,23
Broników	7261,6	5777494	0,13
Jajczaki	10876	1788567	0,61
Kamion	6310,4	11298050	0,06
Kochlew	5049,533	4267380	0,12
Kraszkowice	41577,07	20601765	0,20
Krzeczów	6907,067	9917677	0,07
Łaszew	11023,8	5157831	0,21
Łaszew Rządowy	30024,27	3455302	0,87
Mierzyce	45331,67	14963107	0,30
Przywóz	11545,07	12366170	0,09
Przycłapy	1294,6	678231	0,19
Strugi	9924,333	1895382	0,52
Toporów	18742,4	7132627	0,26
Wierzchlas	65033,2	19561813	0,33

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie

Zanieczyszczenie rzeki Warty stanowi poważny problem dla środowiska naturalnego oraz dla mieszkańców Toporowa i Mierzyc, którzy są zależni od jej zasobów. Niekontrolowane wprowadzanie ścieków do rzeki oraz zaśmiecanie jej brzegów mają dalekosiężne konsekwencje, zarówno ekologiczne, jak i społeczno-gospodarcze.

Fotografia 9. Nieczystości przy rzece Warcie

Źródło: Fotografia własna

Po pierwsze, wprowadzanie nieoczyszczonych ścieków do rzeki przyczynia się do degradacji jakości wody, co wpływa na życie wodne i bioróżnorodność. Zanieczyszczenie wody może prowadzić do zmniejszenia populacji ryb i innych organizmów wodnych, co z kolei ma wpływ na ekosystemy rzeczne. Ponadto, zanieczyszczona woda stanowi zagrożenie dla zdrowia ludzi, szczególnie jeśli jest wykorzystywana jako źródło wody pitnej, do kąpieli lub do nawadniania upraw.

Zaśmiecanie brzegów rzeki nie tylko szkodzi krajobrazowi, ale także wpływa negatywnie na atrakcyjność turystyczną regionu. Odpady mogą być źródłem dodatkowych zanieczyszczeń, które przedostają się do wody, pogarszając jej jakość. Brzegi rzeki zaśmiecone śmieciami mogą odstraszać turystów i rekreantów, co z kolei wpływa na lokalną gospodarkę zależną od turystyki i rekreacji.

Dla mieszkańców Toporowa ważne jest podjęcie działań mających na celu ochronę rzeki Warty przed zanieczyszczeniem. Wymaga to współpracy władz lokalnych, przedsiębiorstw i społeczności lokalnych w celu wdrożenia skutecznych systemów oczyszczania ścieków, zarządzania odpadami oraz edukacji ekologicznej. Inicjatywy takie jak regularne akcje sprzątania brzegów, monitoring jakości wody oraz promowanie odpowiedzialnych zachowań mogą przyczynić się do poprawy stanu rzeki.

Zachowanie czystości rzeki Warty jest kluczowe nie tylko dla ochrony środowiska i zachowania bioróżnorodności, ale również dla zapewnienia jakości życia i zdrowia mieszkańców oraz dla wspierania zrównoważonego rozwoju gospodarczego regionu.

Zanieczyszczenie lasów w okolicach Toporowa i Mierzyc stanowi poważne zagrożenie dla środowiska naturalnego, wpływając negatywnie na ekosystemy leśne, bioróżnorodność oraz jakość życia mieszkańców tych obszarów.

Fotografia 10. Śmieci w lesie w okolicach Toporowa

Źródło: Fotografia własna

Las pełni wiele kluczowych funkcji ekologicznych, takich jak produkcja tlenu, sekwestracja dwutlenku węgla, ochrona gleby przed erozją oraz stanowi habitat dla wielu gatunków roślin i zwierząt. Zanieczyszczenia te nie tylko szpecą krajobraz, ale również mogą być szkodliwe dla dzikiej fauny i flory. Substancje toksyczne mogą przedostawać się do gleby i wód gruntowych, co z kolei może wpływać na łańcuch pokarmowy i zdrowie ekosystemów.

Oprócz wpływu na środowisko naturalne, zanieczyszczenie lasów może mieć także negatywne konsekwencje społeczne i gospodarcze. Dla społeczności lokalnych, które wykorzystują lasy do rekreacji, zbierania owoców leśnych czy grzybów, zanieczyszczenie to oznacza utratę ważnych zasobów naturalnych. Dodatkowo, degradacja atrakcyjności turystycznej lasów może wpłynąć na lokalną gospodarkę.

Aby zaradzić problemowi zanieczyszczania lasów, niezbędna jest współpraca lokalnych władz, społeczności oraz organizacji środowiskowych. Wymagane działania mogą obejmować intensyfikację działań kontrolnych, promowanie odpowiedzialnych postaw wśród mieszkańców i turystów, a także organizację akcji sprzątnięcia lasów. Ważne jest również wdrażanie środków zapobiegawczych, takich jak edukacja ekologiczna, promowanie turystyki zrównoważonej oraz zapewnienie odpowiedniej infrastruktury do gospodarowania odpadami w rejonach leśnych.

Chronienie lasów przed zanieczyszczeniem jest kluczowe nie tylko dla zachowania wartości przyrodniczych i estetycznych tych obszarów, ale również dla ochrony zdrowia i dobrobytu lokalnych społeczności oraz dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju regionu.

5. Problemy przestrzenno-funkcjonalne

Analizie mogą podlegać aspekty przestrzenno-funkcjonalne – w szczególności niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych. Poniżej przedstawiono powierzchnię sołectw w gminie.

Tabela 29 Powierzchnia sołectw w Gminie Wierzchlas

obszar	powierzchnia [ha]
Gmina Wierzchlas ogółem	11886,14
sołectwa	
Broników	577,7494
Jajczaki	178,8567
Kamion	1129,805
Kochlew	426,738
Kraszkowice	2060,177
Krzeczów	991,7677
Łaszew	515,7831
Łaszew Rządowy	345,5302
Mierzyce	1496,311
Przyłupy	67,8231
Przywóz	1236,617
Strugi	189,5382
Toporów	713,2627
Wierzchlas	1956,181

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie

Struktura funkcjonalno-przestrzenna¹¹

Gmina Wierzchlas jest samorządową jednostką wiejską z wiodącą rolą sektora rolnego i leśnego. Uzupełniającą rolę pełni sektor usługowy. Szansę na przyszły rozwój ma przede wszystkim sektor produkcyjny (drobna wytwórczość na bazie przetwórstwa przemysłowego i rzemiosła produkcyjnego oraz górnictwa), a także: rolniczy (przede wszystkim w oparciu o hodowlę i uprawy) i usługowy (w tym związany z turystyką i rekreacją). W wyniku analiz przeprowadzonych na podstawie zebranych materiałów inwentaryzacyjnych oraz na podstawie występujących powiązań komunikacyjnych i funkcjonalnych, można przyjąć następujący system obsługi ludności gminy:

Ośrodek gminny głównego poziomu obsługi o zasięgu lokalnym, obsługujący w zakresie usług ponadpodstawowych teren całej gminy – miejscowość Wierzchlas. Pełni ona funkcję administracyjną, stanowi ośrodek koncentracji mieszkalnictwa i usług dla ludności oraz obsługi rolnictwa. Dodatkowo posiada potencjał do rozwoju funkcji produkcyjnych. Tym samym Wierzchlas pełni funkcję lokalnego centrum rozwoju, które jest istotnym czynnikiem wzrostu i kumuluje usługi oraz inne działalności gospodarcze w skali umożliwiającej społeczny i ekonomiczny rozwój sąsiadujących z nim miejscowości. Funkcjami rozwojowymi Wierzchlasu są przede wszystkim funkcje: produkcyjne, mieszkalnictwa oraz usługi rynkowe i nierynkowe.

Ośrodki pośredniego poziomu obsługi z poszerzonym programem usługowym, współpracujące z ośrodkiem gminnym – wsie: Kraszkowice, Mierzyce, Toporów i Łaszew. Są to ośrodki stanowiące etap pośredni w kompleksowym systemie obsługi ludności, szczególnie w zakresie usług: służby zdrowia (Kraszkowice i Mierzyce), oświaty, kultury, bezpieczeństwa przeciwpożarowego oraz handlu i pozostałych usług o odpowiednio dużej liczbie ludności w rejonie obsługi. Funkcjami rozwojowymi tych miejscowości są funkcje: rolnictwa, mieszkalnictwa, działalności produkcyjnych (Kraszkowice i Mierzyce), a także usług rynkowych, w tym turystyki (Toporów).

Pozostałe ośrodki (wsie elementarne), o funkcjach typowo rolniczych i mieszkaniowych, obsługujące ludność w podstawowym zakresie usług (niektóre nawet ich pozbawione). Zaliczono do nich sołectwa: Broników, Jajczaki, Kamion, Kochlew, Krzczów, Łaszew Rządowy, Przycłapy, Przywóz i Strugi. Funkcjami rozwojowymi tych miejscowości są funkcje: mieszkalnictwa, rolnictwa (Broników, Jajczaki, Łaszew Rządowy, Strugi), a także usług rynkowych w postaci turystyki i rekreacji (Kamion, Kochlew, Krzczów, Przywóz).

Struktura osadnicza

Pierwotne osadnictwo w poszczególnych miejscowościach dzisiejszej gminy należało do zwartych. Spowodowały to głównie korzystne uwarunkowania gruntowe. Większość wsi zlokalizowana jest przy głównych drogach. Były to najczęściej powstałe już w średniowieczu popularne ulicówki lub rzędówki, które późniejszy rozwój osadnictwa przekształcił w bardziej skomplikowane układy przestrzenne (np.: wielodrożnica, ulicówka z folwarkiem, itp.).

Układ ulicówki do dziś reprezentują np.: Łaszew czy Mierzyce. W późniejszym okresie powstało także kilkanaście przysiółków oraz folwarków. W kilku wsiach znajdowały się zespoły dworskie z parkami i folwarkami. Wiele z nich uległo całkowitej degradacji.

¹¹ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wierzchlas*

Fotografia 11 Zabudowa we wsi Mierzyce Gmina Wierzchlas

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Wierzchlas na lata 2021 - 2030

Na terenie Gminy Wierzchlas do dziś wiele osad zachowało w planie wcześniejsze, genetyczne układy przestrzenne oparte na regularnej, rytmicznej, historycznie ukształtowanej zabudowie, tworzącej wraz z dominantami (kościół, dzwonnice, dwory) charakterystyczne sylwety.

W Toporowie widoczne są jeszcze ślady dawnej historycznej zabudowy wielodrożnicowej (ulice: Leśna, Spacerowa, Krótka, Topolowa, Sosnowa, Kościelna). Zabudowa większości miejscowości ma charakter zagrodowy skupiony przy szlakach komunikacyjnych przecinających daną wieś. Dominują budynki murowane o modernistycznej architekturze wykonane metodami współczesnej techniki budowlanej. Typowa zabudowa zagród składa się tu przeważnie z domu mieszkalnego jedno- lub dwukondygnacyjnego o dachu dwuspadowym, ustawionego frontem do drogi oraz budynków gospodarczych ustawionych szczytem lub frontem do drogi, również o typowej dwuspadowej konstrukcji dachu. Regułą jest murowana konstrukcja budynków. Wykończenie elewacji budynków, rodzaj pokrycia dachowego, typ i konstrukcja płotu, elementy małej architektury, itp., są bardzo zróżnicowane i odpowiadają indywidualnym gustom właścicieli. Na terenie większości wsi można jeszcze spotkać stare drewniane budynki, stanowiące świadectwo dawnej zabudowy miejscowości. Ich stan techniczny jest zły. Obserwuje się proces likwidacji tych obiektów i zabudowę działek nowymi budynkami. Niekorzystne, np.: z punktu widzenia kosztów rozbudowy infrastruktury technicznej, jest postępujące rozproszenie zabudowy, mające swoją genezę już kilkaset lat wstecz. Wybitnym tego przykładem jest obecny układ przestrzenny miejscowości Wierzchlas. Na terenie wsi zlokalizowanych w dolinie rzeki Warty prężnie rozwija się zabudowa letniskowa oraz jednorodzinna i rezydencjonalna (tak zwane „drugie domy”).

Powiązania infrastrukturalne i funkcjonalne

Relacje z otoczeniem, w skali rejonu, są uwidaczniane najczytelniej na przykładzie powiązań administracyjnych, gospodarczych i usługowych. Zasięg oddziaływania gminy jest różny w poszczególnych sferach życia i posiada różną intensywność.

Komplet instytucji sprawujących funkcję administracji samorządowej szczebla powiatowego oraz administracji specjalnych dla obszaru gminy jest umiejscowiony w Wieluniu. Podobnie odnosi się to do obiektów o funkcjach użyteczności publicznej w szczególności służby zdrowia, szkolnictwa ponadpodstawowego, kultury, sportu, turystyki i wypoczynku, bankowości, handlu i bezpieczeństwa publicznego. Związki gospodarcze gminy ziemskiej odnoszą się przede wszystkim do rynków zbytu produktów rolnych oraz rynków pracy.

Studium i plany miejscowe – stopień pokrycia obszaru gminy i struktura przeznaczenia terenów

Podstawą prowadzenia polityki przestrzennej w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego na terenie Gminy Wierzchlas jest studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uchwalone w dniu 28 lipca 2014 r. uchwałą Nr XXXVII/221/2014 Rady Gminy Wierzchlas. Na jego podstawie obowiązuje 18 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które obejmują 1786 ha co stanowi ok. 15 % całkowitej powierzchni gminy. Plany miejscowe obejmują tereny największego ruchu budowlanego, tereny zainwestowane i przyległe. Plany zagospodarowania przestrzennego funkcjonują jako akty prawa miejscowego w zakresie planowania przestrzennego i stanowią podstawę do kształtowania ładu przestrzennego terenów objętych opracowaniami.

Tabela 30 Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Lp	Uchwała	Teren objęty planem	Powierzchnia	Ogłoszenie Dz. Urz. Woj. Łódzkiego
1	III/13/2006	Wierzchlas	729 ha	Nr 41, poz. 349 22.02.2007 r.
2	III/14/2006	Kraszkowice		Nr 42, poz. 354 22.02.2007 r.
3	III/15/2006	Mierzyce		Nr 41, poz. 350 22.02.2007 r.
4	III/16/2006	Łaszew Rządowy		Nr 41, poz. 351 22.02.2007 r.
5	XXI/120/2008	Przyłapy	14,3 ha	Nr 368, poz. 3255 09.12.2008 r.
6	XXVII/154/2009	Jajczaki i Strugi	70,7ha	Nr 157, poz. 1501 09.06.2009 r.
7	XXVII/156/2009	Łaszew i Łaszew Rządowy	96,9ha	Nr 157, poz. 1502 09.06.2009 r.
8	XXVII/158/2009	Mierzyce	210,5 ha	Nr 157, poz. 1503 09.06.2009 r.
9	XXXI/181/2009	Broników	28,5 ha	Nr 331, poz. 2759 12.11.2009 r.
10	XXXI/183/2009	Kochlew	133 ha	Nr 331, poz. 2760 12.11.2009 r.
11	XXXI/185/2009 XXII/162/2017	Krzeczów, wsch. część Kraszkowic (zmiana dotycząca zapisów w tekście planu - dachy)	188,1 ha	Nr 331, poz. 2761 12.11.2009 r. 2017 poz. 916 17.02.2017 r.
12	XXXII/194/2009	Kamion	41,8 ha	Nr 391, poz. 3476 24.12.2009 r.
13	XXXII/196/2009	Ogroble	13,2 ha	Nr 391, poz. 3477 24.12.2009 r.
14	XXXII/198/2009	Przywóz	21,8 ha	Nr 391, poz. 3478 24.12.2009 r.
15	XXXII/200/2009 VIII/59/2011	Toporów	86,8 ha	Nr 391, poz. 3479 24.12.2009 r.

Lp	Uchwała	Teren objęty planem	Powierzchnia	Ogłoszenie Dz. Urz. Woj. Łódzkiego
	XXII/164/2020	Zmiana mpzp dotycząca 8 działek Zmiana części obrębu Toporów (ul. Szkolna i Leśna)	0,2316ha pokrywa się z obowiązującym planem 0,18 ha pokrywa się z obowiązującym planem	Nr 293, poz. 2999 10.10.2011 r. 2020 poz. 4417 04.08.2020 r.
16	XIX/141/2016	Wierzchlas	543 ha - 407 ha objęte planem z 2006 = 136 ha więcej terenów objętych mpzp	2016 Poz. 4967
17	XXIV/169/2017	Krzeczów	16ha - 5 ha objęte planem z 2009 = 11ha więcej	2017 Poz. 2282 21.04.2017 r.
18	XV/114/2019	Krzeczów działka 306/2	5 ha	2020 poz. 147 14.01.2020

Źródło: Raport o Stanie Gminy Wierzchlas za 2022 rok

Ostatnia analiza zmian w zagospodarowaniu przestrzennych została przyjęta przez Radę Gminy Wierzchlas w dniu 29.12.2015 r. Jedną z przesłanek determinujących konieczność dostosowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego do obowiązujących przepisów są zapisy wprowadzone w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym ustawą z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. z 2022 r. poz. 503). Wprowadzone regulacje mają się przyczynić do przeciwdziałania degradacji polskiego krajobrazu w szczególności poprzez opracowanie audytu krajobrazowego.

W dniu 10 września 2019 r. Rada Gminy Wierzchlas uchwałą Nr XI/85/2019 uchwaliła zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wierzchlas. Procedura ta częściowo uzupełniła obowiązujące studium o brakujące analizy, prognozy i bilanse. Gmina Wierzchlas nie posiada gminnego programu rewitalizacji

W dniu 18 maja 2021 r. uchwałą Nr XXXIII/229/2021 Rada Gminy Wierzchlas przystąpiła do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentów wsi Mierzyce, plan uchwalono 23 sierpnia 2023 roku. Jednym z powodów zmiany fragmentów obowiązującego planu były wnioski od mieszkańców oraz właścicieli nieruchomości dotyczące zmiany przeznaczenia działek prywatnych, wpływające do Wójta Gminy Wierzchlas. Ponadto Gmina Wierzchlas planuje na działce nr ewidencyjny 344 utworzyć Środowiskowy Dom Samopomocy. Obowiązujący plan miejscowy uniemożliwia realizację tej inwestycji. Zgodnie z ustaleniami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wierzchlas tereny w granicach fragmentu podlegającego zmianie wskazane są jako tereny o dominującej funkcji zabudowy mieszkaniowo-usługowej oraz zagrodowej, tereny o dominującej funkcji terenów rolnych z perspektywnym przeznaczeniem pod tereny zabudowy mieszkaniowo- usługowej, tereny o dominującej funkcji terenów rolnych. W ramach prac nad projektem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zakłada się dostosowanie przeznaczeń terenów oraz zasad zabudowy i zagospodarowania terenów do polityki przestrzennej zawartej w Studium. Prace nad projektem planu wydłużyły się ze względu na konieczność zaktualizowanie Gminnej Ewidencji Zabytków, która została przyjęta Zarządzeniem Nr 97/2022 Wójta Gminy Wierzchlas z dnia 20.12.2022 r.

W dniu 11 maja 2022 r. uchwałą Nr XLVI/323/2022 Rada Gminy Wierzchlas przystąpiła do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego fragmentów wsi Kraszkowice, plan uchwalono 22 czerwca 2023 roku. Dla przedmiotowego obszaru obowiązuje miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego i zgodnie z jego ustaleniami tereny w granicach analizowanego obszaru przeznaczone są pod tereny obiektów i urządzeń obsługi transportu samochodowego oraz obiektów produkcyjnych, składów, magazynów, zabudowy usługowej oraz ciągów pieszo – jezdnych. Działka nr 1515 zabudowana jest budynkiem mieszkalnym jednorodzinny. Przeznaczenie w obowiązującym planie pod tereny obiektów i urządzeń obsługi transportu samochodowego oraz obiektów produkcyjnych, składów, magazynów, zabudowy usługowej może napotkać na trudności w momencie przebudowy, rozbudowy czy nadbudowy istniejącego budynku. Dokonanie zmiany przeznaczenia na zabudowę mieszkaniowo-usługową umożliwi właścicielowi działki realizację planowanych inwestycji. Ponadto Gmina Wierzchlas planuje na działce nr 1354/9 budowę budynku przedszkola poprzez rozbudowę istniejącego budynku szkoły. Obowiązujący plan miejscowy uniemożliwia realizację tej inwestycji ze względu na teren w planie przeznaczony pod ciągi pieszo – jezdne. W związku z tym zasadne było przystąpienie do sporządzenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Kraszkowice.

Problemy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej

Oddalenie Gminy Wierzchlas od większych ośrodków miejskich, takich jak Łódź czy Wrocław, rodzi szereg konsekwencji dla lokalnej ludności, wpływając na różne aspekty życia społeczno-gospodarczego. Mieszkańcy Gminy Wierzchlas napotyka trudności w szybkim dostępie do szerokiego zakresu usług, w tym specjalistycznej opieki medycznej, edukacji, rozrywki czy administracji publicznej, które są łatwiej dostępne w większych miastach. Ograniczone możliwości zatrudnienia na terenie gminy mogą zmuszać mieszkańców do dojazdów do pracy w dalszych lokalizacjach lub do migracji w poszukiwaniu lepszych perspektyw zawodowych. To prowadzi do zjawiska wyludniania się gminy, szczególnie wśród młodszej części populacji. Młodzież napotyka ograniczenia w dostępie do szkół średnich o różnorodnych profilach lub wyższych uczelni, co może wpływać na ich wybory edukacyjne i zawodowe. Oddalenie od większych miast wiąże się z mniej rozwiniętą infrastrukturą transportową, co utrudnia komunikację i podnosi koszty dojazdów, zarówno dla osób, jak i dla transportu towarów. Aby zaradzić tym wyzwaniom, władze lokalne podejmują działania mające na celu poprawę infrastruktury transportowej, wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, rozwijanie usług edukacyjnych i kulturalnych oraz współpracę z sąsiednimi gminami i regionami w celu stworzenia lepszych możliwości dla mieszkańców. Inwestycje w rozwój lokalnej infrastruktury i usług mogą również przyciągnąć nowych mieszkańców i inwestorów, co przyczyni się do wzrostu gospodarczego i poprawy jakości życia w Gminie Wierzchlas.

Wieluń, pełniąc rolę lokalnego ośrodka usług i handlu dla mieszkańców Gminy Wierzchlas, odgrywa kluczową funkcję w codziennym życiu tej społeczności. Jako najbliższe większe miasto, Wieluń oferuje mieszkańcom gminy dostęp do szerokiej gamy usług, które mogą być ograniczone w ich mniejszej lokalizacji. Mieszkańcy Gminy Wierzchlas mogą korzystać w Wieluniu z różnorodnych sklepów, rynków, centrów handlowych, co pozwala im na zaopatrzenie w niezbędne produkty i usługi, które mogą nie być dostępne w ich bezpośrednim otoczeniu. Wieluń oferuje także dostęp do usług

specjalistycznych, takich jak opieka zdrowotna, edukacja, usługi prawne, finansowe, które są kluczowe dla zaspokojenia szerokiego spektrum potrzeb mieszkańców gminy. Ponadto, Wieluń jest miejscem, w którym mieszkańcy Gminy Wierchlas znajdują szersze możliwości zatrudnienia. Z większą liczbą przedsiębiorstw, instytucji oraz różnorodnością sektorów, Wieluń oferuje więcej możliwości pracy, co jest szczególnie ważne dla osób, które mogą nie znaleźć zatrudnienia w swojej lokalnej gminie. Wieluń pełni również rolę centrum kulturalnego i społecznego, oferując różnorodne formy rozrywki, kultury, sportu i rekreacji, które są istotne dla poprawy jakości życia i zapewnienia dobrego samopoczucia mieszkańców Gminy Wierchlas. Teatr, kino, obiekty sportowe, parki, wydarzenia kulturalne i społeczne - wszystko to przyczynia się do budowania silnej społeczności i daje mieszkańcom możliwość aktywnego spędzania wolnego czasu.

Dla władz Gminy Wierchlas kluczowe może być zatem wspieranie i ułatwianie dostępu do tych zasobów w Wieluniu, np. poprzez rozwój infrastruktury transportowej, co ułatwi mieszkańcom dojazdy. Równie ważna może być współpraca międzygminna w zakresie planowania i realizacji projektów, które będą wspierać rozwój i zaspokajanie potrzeb mieszkańców obu lokalizacji.

Sołectwo Mierzyce, będące typową ulicówką, czyli miejscowością rozciągniętą wzdłuż jednej głównej drogi bez wyraźnie zdefiniowanego centrum, napotyka na specyficzne wyzwania związane z takim układem przestrzennym. Brak wykształconego centrum wpływa na życie społeczne, organizację przestrzeni publicznej oraz dostęp do usług dla mieszkańców Mierzyc.

W sołectwach takich jak Mierzyce, życie społeczne może być mniej intensywne ze względu na rozproszenie zabudowań i brak naturalnego punktu, gdzie mieszkańcy mogliby się spotykać, wymieniać doświadczenia i organizować wspólne działania. Centralne punkty w sołectwach często pełnią rolę serca społeczności lokalnej, stwarzając przestrzeń dla wydarzeń kulturalnych, spotkań i integracji mieszkańców.

Dodatkowo, brak wyraźnego centrum może wpłynąć na organizację przestrzeni publicznej, takiej jak place, parki, przestrzenie rekreacyjne czy handlowe. W sołectwach z wykształconym centrum, łatwiej jest zaplanować i zrealizować przestrzenie publiczne służące społeczności, które są łatwo dostępne dla wszystkich mieszkańców. Dostęp do usług również może być utrudniony w sołectwach typu ulicówka. Wyzwaniem jest zlokalizowanie punktów usługowych, takich jak sklepy, przychodnie czy placówki edukacyjne, w sposób, który zapewnia równy dostęp dla mieszkańców rozproszonych wzdłuż głównej drogi. To może wymagać bardziej strategicznego planowania i inwestowania w infrastrukturę komunikacyjną, aby ułatwić dostęp do tych usług. Dla władz lokalnych i mieszkańców Mierzyc istotne może być zatem poszukiwanie sposobów na stworzenie pewnego rodzaju centrum społecznościowego, nawet jeśli nie będzie ono centrum w tradycyjnym urbanistycznym sensie. Możliwe działania mogą obejmować rozwój miejsc spotkań społecznościowych, takich jak dom kultury, świetlica wiejska czy plac zabaw, które mogłyby służyć jako punkty integracji dla mieszkańców. Rozwój takich przestrzeni mógłby sprzyjać budowaniu silniejszej społeczności lokalnej i poprawie jakości życia w Mierzycach.

Działalność w zakresie kultury, sportu i rekreacji odgrywa istotne znaczenie w rozwiązywaniu problemów społecznych. Poprzez te sfery aktywności można realizować różne formy zapobiegania problemom. Upowszechnianie oraz udostępnianie kultury, sportu i rekreacji wpływa na jakość życia mieszkańców. Infrastruktura sportowo-rekreacyjna oferuje doskonałą okazję do prowadzenia

aktywnego trybu życia dla różnych grup społecznych w gminie, już od najmłodszych lat. Regularna aktywność fizyczna sprzyja kształtowaniu zdrowych nawyków wśród mieszkańców i może skutecznie zapobiegać wielu chorobom, takim jak miażdżyca, cukrzyca czy otyłość. Brak dostępu do takich obiektów może skłonić ludzi do spędzania wolnego czasu w inny sposób lub poza obszarem gminy, a w skrajnych przypadkach może prowadzić nawet do wzrostu zjawisk takich jak akty wandalizmu i przestępczości. Przestrzeń sportowa i rekreacyjna, gdy jest dobrze zagospodarowana i zorganizowana, staje się centralnym punktem dla społeczności lokalnej, umożliwiając spotkania, integrację międzypokoleniową oraz rozwijanie relacji społecznych. Dlatego istnieje konieczność poszerzenia dostępu do takich miejsc, aby jak najwięcej mieszkańców miało możliwość korzystania z nich i czerpania z tych doświadczeń.

ZJAWISKO NEGATYWNE W SFERZE PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEJ

Zjawisko negatywne	Niewystarczający dostęp do infrastruktury sportu i rekreacji
Wskaźnik	Liczba ogólnodostępnych obiektów infrastruktury sportowej/ rekreacyjnej w stosunku do liczby mieszkańców na danym obszarze z uwzględnieniem średniej dla Gminy Wierzchlas [%]
Niższa wartość wskaźnika w stosunku do średniej dla Gminy Wierzchlas ogółem	Sołectwa: Broników, Łaszew, Łaszew Rządowy, Mierzyce, Przycłapy, Wierzchlas

Tabela 31 Liczba ogólnodostępnych obiektów infrastruktury sportowej/ rekreacyjnej w stosunku do liczby mieszkańców na danym obszarze z uwzględnieniem średniej dla Gminy Wierzchlas

obszar	miejsca infrastruktury sportowej/ rekreacyjnej ogólnodostępnej	wskaźnik
Gmina Wierzchlas ogółem	17	0,0026
Broników	0	0,0000
Jajczaki	1	0,0064
Kamion	1	0,0060
Kochlew	1	0,0065
Kraszkowice	3	0,0028
Krzeczów	2	0,0063
Łaszew	0	0,0000
Łaszew Rządowy	1	0,0024
Mierzyce	1	0,0010
Przywóz	1	0,0033
Przycłapy	0	0,0000
Strugi	1	0,0052
Toporów	2	0,0036
Wierzchlas	3	0,0016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie

W Toporowie, mimo iż centrum można zlokalizować w rejonie kościoła, gdzie przestrzeń jest lepiej zagospodarowana, problemem pozostaje nieuporządkowane rozmieszczenie drobnych gospodarstw na terenie całego sołectwa, co wprowadza znaczny nieład przestrzenny. Taka chaotyczna struktura urbanistyczna może wpływać na estetykę wsi, a także utrudniać efektywne świadczenie usług

publicznych, takich jak utrzymanie infrastruktury czy dostęp do podstawowych usług, co bezpośrednio przekłada się na jakość życia mieszkańców.

Fotografia 12. Centrum Toporowa

Źródło: Fotografia własna

Władze lokalne oraz planiści przestrzenni stają przed wyzwaniem reorganizacji układu miejscowości w sposób, który wprowadzi większą harmonię i funkcjonalność do przestrzeni życiowej Toporowa. Ważna jest również partycypacja społeczna, aby zapewnić, że proces planowania będzie odzwierciedlał potrzeby i oczekiwania lokalnej społeczności. Poprzez zintegrowane podejście i współpracę, Toporów może dążyć do stworzenia bardziej uporządkowanego i przyjaznego środowiska dla swoich mieszkańców.

Sołectwo Toporów, położone od wschodniej strony wzdłuż rzeki Warty, posiada dzięki tej rzece znaczący zasób rozwojowy. Rzeką Warty może stanowić kluczowy element w planowaniu rozwoju turystycznego, rekreacyjnego oraz poprawy jakości życia mieszkańców, oferując możliwości związane z aktywnościami na świeżym powietrzu, wypoczynkiem nad wodą czy korzystaniem z atrakcji wodnych. Jednakże, bliskość rzeki stwarza również specyficzne wyzwania dla Toporowa, zwłaszcza w kontekście rozwoju budownictwa i ryzyka związanego z potencjalnymi zalaniem. Planowanie przestrzenne w Toporowie musi uwzględniać ryzyko powodziowe, co oznacza, że rozwój budownictwa w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki może być ograniczony ze względu na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców i ochrony infrastruktury. To ograniczenie może wpływać na ekspansję i lokalizację nowych inwestycji budowlanych, które muszą być dokładnie analizowane pod kątem potencjalnego zagrożenia powodziowego.

Dodatkowo, sołectwo musi być przygotowane na ewentualne sytuacje kryzysowe związane z zalaniem, co wymaga odpowiedniej infrastruktury przeciwpowodziowej, systemów ostrzegania i planów ewakuacyjnych.

Mimo tych wyzwań, bliskość rzeki Warty oferuje sołectwu Toporów unikalne możliwości, które mogą być wykorzystane do stymulowania lokalnej gospodarki i poprawy jakości życia mieszkańców. Rozwój turystyki, rekreacji nadwodnej oraz promowanie sołectwa jako miejsca atrakcyjnego dla wypoczynku i kontaktu z naturą mogą przynieść długoterminowe korzyści dla społeczności lokalnej, o ile zostaną odpowiednio zharmonizowane z koniecznością ochrony przed potencjalnymi zagrożeniami powodziowymi.

Fotografia 13. Rzeka Warta

Źródło: Fotografia własna

6. Problemy techniczne

Analizie podlegają również problemy techniczne – w szczególności degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych, umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Strefa problemowa

W sołectwach Toporów i Mierzyce jednym z głównych problemów technicznych jest zapewnienie płynnego połączenia komunikacyjnego z Wieluniem. Mimo że stan dróg może być zadowalający, kluczowym aspektem staje się rozwój infrastruktury rowerowej. Taka infrastruktura umożliwiłaby mieszkańcom łatwiejsze i bardziej ekologiczne dojazdy do miejscowości Wierzchlas, a stamtąd dalej do Wielunia. Rozwój ścieżek rowerowych nie tylko wspierałby zrównoważony rozwój i zdrowszy styl życia mieszkańców, ale także stanowiłby dodatkową atrakcję turystyczną, przyczyniając się do poprawy ogólnej jakości życia w regionie.

Inwestycja w infrastrukturę rowerową mogłaby również przyczynić się do zmniejszenia obciążenia lokalnych dróg przez pojazdy silnikowe, co zmniejszyłoby emisję spalin i przyczyniło się do ochrony środowiska. Dla mieszkańców Toporowa i Mierzyc, możliwość bezpiecznego i komfortowego poruszania się rowerem do Wielunia oraz innych pobliskich miejscowości mogłaby stanowić ważny element codziennej mobilności, ułatwiając dostęp do miejsc pracy, edukacji, usług oraz rekreacji.

Realizacja takiego projektu wymagałaby jednak współpracy lokalnych władz, planistów przestrzennych oraz społeczności lokalnych, aby zapewnić, że nowe ścieżki rowerowe są bezpieczne, funkcjonalne i dobrze zintegrowane z istniejącą infrastrukturą. Troska o szczegóły, takie jak odpowiednie oznakowanie, oświetlenie oraz miejsca odpoczynku i postojów dla rowerzystów, mogłaby przyczynić się do sukcesu tego przedsięwzięcia i zwiększyć jego akceptację wśród mieszkańców.

Problemy z gospodarką wodno-ściekową w Mierzycach i Toporowie, w tym występowanie nieszczelnych zbiorników na ścieki u wielu mieszkańców, stanowią znaczące wyzwanie techniczne, które wymaga pilnych działań. Nieszczelne zbiorniki mogą prowadzić do przedostawania się nieoczyszczonych ścieków do gleby i wód gruntowych, co stanowi zagrożenie zarówno dla środowiska, jak i zdrowia publicznego. Zanieczyszczenie wód gruntowych może wpłynąć na jakość wody pitnej, co jest szczególnie istotne w obszarach, gdzie mieszkańcy polegają na studniach jako źródle wody. Dodatkowo, niekontrolowane uwolnienie ścieków może przyczynić się do degradacji lokalnych ekosystemów, zaburzając życie wodne i zagrażając bioróżnorodności. Rozwiązanie tego problemu wymaga zintegrowanego podejścia, które powinno obejmować modernizację istniejącej infrastruktury oraz promowanie nowoczesnych, bardziej efektywnych rozwiązań w zakresie gospodarki ściekowej. Inwestycje w nowoczesne, szczelne i ekologiczne systemy zbierania i oczyszczania ścieków są kluczowe dla ochrony środowiska i poprawy jakości życia mieszkańców.

Sieć wodociągowa rozwinięta jest w gminie bardzo dobrze, w 2022 roku funkcjonowało tu 105,9 km eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przemysłowej) z 2008 przyłączami prowadzącymi do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Z sieci wodociągowej w 2022 roku korzystało 6284 osób, czyli około 98,3% ogółu ludności gminy Wierzchlas. Sieć doprowadzona jest do wszystkich miejscowości w gminie.

Ujęcia wodne występują w ośmiu miejscowościach: Broników, Jajczaki, Kamion, Kraszkowice, Łaszew Rządowy, Mierzycy, Przywóz oraz Wierzchlas.¹²

Sieć kanalizacyjna funkcjonuje w gminie od 2011 roku. Obecnie skanalizowane są 3 miejscowości: Wierzchlas, Kraszkowice oraz Krzeczów, w którym zlokalizowano oczyszczalnię ścieków. Częściowo skanalizowane są również Przycłapy. Łączna długość sieci kanalizacyjnej na koniec 2022 roku wyniosła 48,6 km. Odnotowano 609 przyłączy do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania, co oznacza, że na koniec 2022 roku z sieci korzystało około 1714 osób (czyli około 26,8% ludności).

ZJAWISKA NEGATYWNE W SFERZE TECHNICZNEJ

Gospodarka ściekowa w pozostałych miejscowościach gminy oparta jest o zbieranie nieczystości w zbiornikach oraz wybieraniu ich przewożeniu przez uprawnione podmioty do oczyszczalni ścieków. W gminie funkcjonują również przydomowe oczyszczalnie ścieków.¹³ Zbiorniki bezodpływowe stanowią potencjalne zagrożenie dla środowiska, dlatego poniżej przedstawiono dwa zjawiska negatywne: niski udział funkcjonujących przydomowych oczyszczalni ścieków oraz wysoki udział zbiorników bezodpływowych.

¹² GUS, Bank Danych Lokalnych

¹³ GUS Bank Danych Lokalnych

Zjawisko negatywne	Niski udział funkcjonujących przydomowych oczyszczalni ścieków
Wskaźnik	Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków w stosunku do liczby gospodarstw domowych na danym obszarze [%]
Niższa wartość wskaźnika w stosunku do średniej dla Gminy Wierzchlas ogółem	Sołectwa: Kamion, Kraszkowice, Krzeczów, Toporów, Wierzchlas

Przedstawiono wskaźnik obrazujący wskazane zjawisko negatywne, obliczając go jako ilość przydomowych oczyszczalni ścieków w stosunku do liczby gospodarstw domowych na danym obszarze. Wskazano wartości wskaźnika niższe od średniej dla Gminy Wierzchlas ogółem.

Tabela 32 Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków w stosunku do liczby gospodarstw domowych na danym obszarze z uwzględnieniem średniej dla Gminy Wierzchlas (ostatnie dostępne dane za rok 2024)

obszar	liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	liczba gospodarstw domowych	wskaźnik [%]
Gmina Wierzchlas ogółem	178	2 115	8,42
Broników	7	31	22,58
Jajczaki	9	57	15,79
Kamion	6	133	4,51
Kochlew	20	92	21,74
Kraszkowice	9	319	2,82
Krzeczów	7	158	4,43
Łaszew	10	46	21,74
Łaszew Rządowy	11	110	10,00
Mierzyce	33	285	11,58
Przywóz	15	85	17,65
Przyląpy	6	35	17,14
Strugi	10	45	22,22
Toporów	14	167	8,38
Wierzchlas	21	552	3,80

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie

Zjawisko negatywne	Wysoki udział funkcjonujących zbiorników bezodpływowych
Wskaźnik	Liczba zbiorników bezodpływowych w stosunku do liczby gospodarstw domowych na danym obszarze [%]
Wyższa wartość wskaźnika w stosunku do średniej dla Gminy Wierzchlas ogółem	Sołectwa: Broników, Kochlew, , Łaszew, Łaszew Rządowy, Mierzyce, Przywóz, Przyląpy, Strugi Toporów,

Przedstawiono wskaźnik obrazujący wskazane zjawisko negatywne, obliczając go jako ilość zbiorników bezodpływowych w stosunku do liczby gospodarstw domowych na danym obszarze. Wskazano wartości wskaźnika wyższe od średniej dla Gminy Wierzchlas ogółem.

Tabela 33 Liczba zbiorników bezodpływowych w stosunku do liczby gospodarstw domowych na danym obszarze z uwzględnieniem średniej dla Gminy Wierzchlas (ostatnie dostępne dane za rok 2024)

obszar	Liczba zbiorników bezodpływowych	liczba gospodarstw domowych	wskaźnik [%]
Gmina Wierzchlas ogółem	848	2 115	40,09
Broników	18	31	58,06
Jajczaki	19	57	33,33
Kamion	38	133	28,57
Kochlew	73	92	79,35
Kraszkowice	55	319	17,24
Krzeczów	19	158	12,03
Łaszew	23	46	50,00
Łaszew Rządowy	104	110	94,55
Mierzycze	163	285	57,19
Przywóz	46	85	54,12
Przyląpy	15	35	42,86
Strugi	19	45	42,22
Toporów	102	167	61,08
Wierzchlas	154	552	27,90

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Wierzchlesie

Zły stan techniczny wielu domów w Mierzycach i Toporowie, szczególnie obecność azbestu na dachach, jest istotnym problemem, który wymaga uwagi ze względów zdrowotnych i środowiskowych. Azbest, używany w przeszłości ze względu na swoje właściwości izolacyjne i ognioodporne, został uznany za substancję wysoce szkodliwą, która może powodować poważne choroby, w tym raka płuc, azbestozę czy mezoteliomę, jeśli włókna azbestu zostaną uwolnione do powietrza i wdychane. Aby rozwiązać problem azbestu w dachach, konieczne jest przeprowadzenie kompleksowej inwentaryzacji, aby zidentyfikować wszystkie budynki, które tego materiału używają (na ten moment Gmina Wierzchlas posiada *Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Wierzchlas na lata 2014 – 2032*). Następnie należy opracować plan bezpiecznej i zgodnej z przepisami usuwania azbestu, co wymaga zaangażowania specjalistycznych firm, które dysponują odpowiednim sprzętem i wiedzą na temat bezpiecznego demontażu oraz utylizacji azbestu. Edukacja społeczności lokalnej na temat zagrożeń związanych z azbestem jest również kluczowa. Mieszkańcy powinni być świadomi ryzyka zdrowotnego oraz dostępnych opcji wsparcia w zakresie usuwania azbestu. Wiedza ta może przyczynić się do zwiększenia zaangażowania społeczności w działania na rzecz poprawy warunków mieszkaniowych i eliminacji azbestu z lokalnych budynków.

Podjęcie działań w celu usunięcia azbestu z dachów w Mierzycach i Toporowie nie tylko przyczyni się do poprawy stanu technicznego budynków, ale przede wszystkim zabezpieczy zdrowie mieszkańców oraz ochroni środowisko przed potencjalnym zanieczyszczeniem niebezpiecznymi włóknami azbestowymi.

Fotografia 14. Toporów skwer

Źródło: Fotografia własna

Szkoły Podstawowe w Mierzycach i Toporowie, mimo że są zadbane, wymagają dalszych inwestycji, aby unowocześnić proces edukacji i w pełni dostosować placówki do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Fotografia 15. Szkoła w Toporowie

Źródło: Fotografia własna

Fotografia 16. Szkoła w Mierzycach

Źródło: Fotografia własna

Nowoczesna edukacja wymaga nie tylko dobrze utrzymanych przestrzeni fizycznych, ale również zastosowania nowych technologii i metod dydaktycznych, które mogą znacznie wzbogacić proces nauczania i uczenia się. Inwestycje w nowoczesne technologie edukacyjne, takie jak tablice interaktywne, dostęp do szybkiego Internetu oraz nowoczesne laboratoria komputerowe, mogą znacząco wpłynąć na jakość nauczania. Takie udogodnienia pozwalają na bardziej interaktywne i angażujące formy nauczania, co jest szczególnie ważne w dzisiejszym szybko zmieniającym się świecie, gdzie umiejętność korzystania z nowoczesnych technologii jest niezbędną.

Jednocześnie, pełne dostosowanie szkół dla potrzeb osób niepełnosprawnych i uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jest kluczowe dla zapewnienia równego dostępu do edukacji dla wszystkich dzieci. Obejmuje to nie tylko eliminację barier architektonicznych, takich jak dostęp do wind czy specjalnie przystosowanych toalet, ale także dostosowanie metod i materiałów dydaktycznych, aby były dostępne dla uczniów z różnymi typami niepełnosprawności.

Inwestowanie w edukację i infrastrukturę szkolną jest inwestycją w przyszłość, ponieważ dobrze wykształceni i wszechstronnie rozwinięci uczniowie stanowią fundament dla rozwoju lokalnej społeczności oraz gospodarki.

Rozwój funkcji sportowych i rekreacyjnych w Mierzycach i Toporowie jest ważnym elementem budowania zdrowej i aktywnej społeczności. Inwestycje w infrastrukturę sportową i rekreacyjną nie tylko promują zdrowy styl życia wśród mieszkańców, ale również przyczyniają się do zwiększenia atrakcyjności tych miejscowości jako miejsc do życia i odwiedzania.

Stworzenie lub modernizacja obiektów sportowych, takich jak boiska, sale gimnastyczne, ścieżki rowerowe, umożliwi mieszkańcom regularne uprawianie różnorodnych form aktywności fizycznej. Zapewnienie dostępu do różnorodnych form rekreacji sportowej może również pomóc w zaangażowaniu młodzieży i zapobieganiu negatywnym zachowaniom, oferując im konstruktywne sposoby spędzania wolnego czasu.

Ponadto, rozwijanie przestrzeni rekreacyjnych, takich jak place zabaw czy tereny zielone, stanowi ważny element poprawy jakości życia w lokalnej społeczności. Takie miejsca stają się centrami spotkań społecznych, gdzie mieszkańcy mogą spędzać czas z rodziną i przyjaciółmi, co wspiera budowanie silnych więzi społecznych i poczucia przynależności do społeczności. Rozwój funkcji sportowych i rekreacyjnych może również przynieść korzyści gospodarcze, przyciągając turystów i organizatorów wydarzeń sportowych, co może przyczynić się do rozwoju lokalnego biznesu i zwiększenia dochodów gminy. Dla efektywnego rozwoju funkcji sportowych i rekreacyjnych, kluczowe jest planowanie oparte na potrzebach i preferencjach lokalnej społeczności. Angażowanie mieszkańców w proces planowania, na przykład poprzez konsultacje społeczne czy ankiety, może pomóc w ustaleniu priorytetów i zapewnieniu, że inwestycje będą odpowiadać na rzeczywiste potrzeby mieszkańców Mierzyc i Toporowa. W ten sposób, rozwój infrastruktury sportowej i rekreacyjnej może stać się ważnym elementem strategii długoterminowego rozwoju tych sołectw, przyczyniając się do poprawy jakości życia, zdrowia i integracji społecznej ich mieszkańców.

7. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, przed przystąpieniem do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji, gmina musi wyznaczyć obszar zdegradowany oraz obszar podlegający rewitalizacji (Art. 8). Zgodnie z zapisami Art. 9 ustawy o rewitalizacji obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- 1) gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- 2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- 3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub

- 4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niesfunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Z podsumowania diagnozy sfery społecznej oraz pogłębionej diagnozy sfery społecznej wynika, iż obszarem Gminy Wierzchlas znajdującym się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych jest obszar sołectw: Kamion, Mierzyce oraz Toporów. Na obszarze tym odnotowano:

- o zmniejszającą się liczbę ludności w wieku produkcyjnym;
- o zwiększającą się liczbę ludności w wieku poprodukcyjnym;
- o zwiększającą się liczbę procedur Niebieska Karta;
- o zwiększającą się liczbę zarejestrowanych osób bezrobotnych ogółem;
- o zwiększającą się liczbę zarejestrowanych osób bezrobotnych do 25 roku życia;
- o obszary koncentracji zarejestrowanych czynów karalnych.

Na rysunku poniżej przedstawiono ww. sołectwa.

Rysunek 6 Gmina Wierzchlas – oznaczenie obszaru koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, czyli sołectw: Mierzyce, Toporów i Kamion – pomarańczowa linia – granice sołectw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie geoportal.lodzkie.pl

Wytyczenie obszaru zdegradowanego

Zgodnie z zapisami Art. 9 ustawy o rewitalizacji obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z negatywnych zjawisk: gospodarczych lub środowiskowych lub przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.

Z tego powodu w poniższej tabeli przedstawiono także pozostałe negatywne zjawiska występujące w sferach innych niż społeczna, opisane wcześniej w diagnozie, wraz z wynikami analiz wskaźnikowych.

Tabela 34 Wytyczenie obszaru zdegradowanego w oparciu o występowanie negatywnych zjawisk – podsumowanie diagnozy

Obszar	koncentracja negatywnych zjawisk społecznych	niski poziom przedsiębiorczości	wyrejestrowywanie działalności gospodarczej	pokrycie wyrobami zawierającymi azbest [%]	niewystarczający dostęp do infrastruktury sportu i rekreacji	niski udział funkcjonujących przydomowych oczyszczalni ścieków [%]	wysoki udział funkcjonujących zbiorników bezodpływowych [%]
Gmina Wierzchlas ogółem		2,21≈2	1,64≈2	0,23	0,0026	8,42	40,09
Broników		3	1	0,13	0,0000	22,58	58,06
Jajczaki		3	2	0,61	0,0064	15,79	33,33
Kamion		2	1	0,06	0,0060	4,51	28,57
Kochlew		0	1	0,12	0,0065	21,74	79,35
Kraszkowice		1	1	0,20	0,0028	2,82	17,24
Krzeczów		0	4	0,07	0,0063	4,43	12,03
Łaszew		3	2	0,21	0,0000	21,74	50,00
Łaszew Rządowy		3	1	0,87	0,0024	10,00	94,55
Mierzyce		3	0	0,30	0,0010	11,58	57,19
Przywóz		3	1	0,09	0,0033	17,65	54,12
Przyłapy		3	2	0,19	0,0000	17,14	42,86
Strugi		4	0	0,52	0,0052	22,22	42,22
Toporów		1	3	0,26	0,0036	8,38	61,08
Wierzchlas		2	4	0,33	0,0016	3,80	27,90

Źródło: Opracowanie własne

W oparciu o powyższą tabelę, poniżej przedstawiono zjawiska negatywne poza sferą społeczną, oznaczono je kolorem tylko w przypadku, kiedy zostały odnotowane na obszarze sołectw: Kamion, Mierzyce i Toporów, czyli na obszarze, dla którego odnotowano koncentrację występowania negatywnych zjawisk społecznych. W ten sposób wyznaczono obszar zdegradowany – w każdej jednostce analitycznej, gdzie stwierdzono koncentrację negatywnych zjawisk społecznych, odnotowano co najmniej jedno zjawisko negatywne w innej sferze niż społeczna.

Tabela 35 Wytyczenie obszaru zdegradowanego w oparciu o występowanie negatywnych zjawisk - podsumowanie

Obszar / sołectwa	koncentracja negatywnych zjawisk społecznych	niski poziom przedsiębiorczości	wyrejestrowywanie działalności gospodarczej	pokrycie wyrobami zawierającymi azbest	niewystarczający dostęp do infrastruktury sportu i rekreacji	niski udział funkcjonujących przydomowych oczyszczalni ścieków	wysoki udział funkcjonujących zbiorników bezodpływowych
Kamion							
Mierzyce							
Toporów							

Źródło: Opracowanie własne

Obszar zdegradowany w Gminie Wierzchlas zgodnie z powyższą tabelą stanowią tereny sołectw: Kamion, Mierzyce i Toporów. Zgodnie z analizą kumulują się tam problemy: społeczne, gospodarcze, środowiskowe, funkcjonalno-przestrzenne oraz techniczne. Analizę wskaźnikową potwierdza przeprowadzona wizja lokalna i opisane na jej podstawie problemy wskazane w poszczególnych sferach wcześniej w diagnozie.

Granice wytyczonego obszaru zdegradowanego nie pokrywają się z granicami sołectw. Obszar obejmuje istotne dla gminy tereny z punktu widzenia rozwoju lokalnego. Pominięto obszary rolne i leśne. Zgodnie z tabelą poniżej:

- maksymalna powierzchnia obszaru zdegradowanego, czyli sołectw: Kamion, Mierzyce i Toporów wynosi 3339,3784 ha i stanowi 28,09% powierzchni Gminy Wierzchlas,
- liczba mieszkańców obszaru zdegradowanego, czyli sołectw: Kamion, Mierzyce i Toporów wynosi 1749 osób i stanowi 26,58% liczby mieszkańców Gminy Wierzchlas.

Tabela 36 Powierzchnia oraz liczba ludności w Gminie Wierzchlas oraz na obszarze zdegradowanym, czyli w sołectwach: Kamion, Mierzyce i Toporów.

	Powierzchnia [km ²]	Liczba ludności
Gmina Wierzchlas	11886,1396	6579
Sołectwo Kamion	1129,805	167
Sołectwo Mierzyce	1496,3107	1030
Sołectwo Toporów	713,2627	552

Źródło: Diagnoza w poprzednich rozdziałach

Mając na uwadze powyższe, na terenie zdegradowanym wyznaczono **obszar rewitalizacji**.

Zgodnie z Art. 10 pkt 1. „Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w art. 9 ust. 1, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, wyznacza się jako obszar rewitalizacji.”

Zgodnie zaś z Art. 10 pkt 2 ustawy o rewitalizacji „obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic”.

Z tego względu obszar rewitalizacji musi stanowić część obszaru zdegradowanego. Delimitacji posłuży tabela podsumowująca występowanie negatywnych zjawisk.

W tabeli poniżej wpisano liczbę negatywnych zjawisk w sferach innych niż społeczna dla każdego z sołectw z obszaru zdegradowanego. Obliczono średnią i oznaczono wartości od niej wyższe.

Tabela 37 Wytyczenie obszaru rewitalizacji w oparciu o występowanie negatywnych zjawisk

Obszar / sołectwo	koncentracja negatywnych zjawisk społecznych	liczba zjawisk negatywnych w sferach innych niż społeczna
Kamion		1
Mierzyce		4
Toporów		4
Obszar zdegradowany		9; średnia = 3

Źródło: Opracowanie własne

Obszar rewitalizacji zawiera się zatem w granicach sołectw Mierzyce i Toporów, gdzie stwierdzono występowanie większej liczby zjawisk negatywnych. Zachowano przewidziane ustawą limity:

- powierzchnia sołectw Mierzyce i Toporów wynosi 2209,5734 ha i stanowi 18,58% powierzchni Gminy Wierzchlas,
- liczba mieszkańców sołectw Mierzyce i Toporów wynosi 1582 osoby i stanowi 24,04% liczby mieszkańców Gminy Wierzchlas.

Wytyczono **dwie podobszary rewitalizacji: Podobszar Mierzyce i Podobszar Toporów**. Ich granice obejmują centralne, najbardziej zaludnione oraz odgrywające szczególną rolę w rozwoju lokalnym tereny sołectw.

Zgodnie z analizą wskaźnikową odnotowano tam następujące zjawiska negatywne:

- Sfera społeczna:

obszar	Gmina Wierzchlas	Mierzyce	Toporów
Zmniejszająca się liczba ludności w wieku produkcyjnym [%]	-3,05	-3,87	-1,9
Zwiększająca się liczba ludności w wieku poprodukcyjnym [%]	1,74	8,54	5,15
Zwiększająca się liczba Procedur Niebieska Karta	1,28 ≈ 1	4	2
Zwiększająca się liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych ogółem	2,28 ≈ 2	1	3
Zwiększająca się liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych do 25 roku życia	1,64 ≈ 2	3	4
Obszary koncentracji zarejestrowanych czynów karalnych	1,42 ≈ 1	2	2
Ogółem liczba zjawisk negatywnych	2,64 ≈ 3	5	5

Starzenie się społeczeństwa to proces demograficzny, w którym rośnie odsetek osób starszych, a zmniejsza się liczba osób młodszych. Jest to złożone zjawisko, wynikające z wielu czynników, takich jak: lepsza opieka zdrowotna, nowoczesne terapie i leki, lepsze warunki życia, higiena, odżywianie oraz wzrost świadomości zdrowotnej i profilaktyka chorób. Ponadto zmiany w wartościach społecznych i kulturowych, takie jak mniejsza liczba dzieci, późniejsze zawieranie małżeństw i późniejsze macierzyństwo, prowadzą do niższych wskaźników urodzeń. Współczesne rodziny są mniejsze niż w przeszłości, co wynika ze zmiany stylu życia i preferencji dotyczących liczby dzieci. Wydłużenie życia po przejściu na emeryturę zwiększa liczbę osób starszych w populacji. Starzenie się społeczeństwa ma daleko idące skutki dla gospodarki, systemu opieki zdrowotnej, rynku pracy i polityki społecznej. Wymaga to starannego planowania i działań, aby sprostać wyzwaniom związanym ze wzrastającą liczbą seniorów.

Przemoc w rodzinie, związana z procedurą Niebieskiej Karty, ma poważne i długotrwałe skutki dla wszystkich jej członków. Dzieci wychowywane w przemocowym środowisku mogą cierpieć na opóźnienia rozwojowe, problemy zdrowotne i częste hospitalizacje. Ofiary przemocy mogą zmagać się z depresją, lękami, zespołem stresu pourazowego (PTSD), niską samooceną oraz innymi zaburzeniami psychicznymi. Dzieci mogą wykazywać objawy emocjonalne, takie jak lęki, depresja, agresja, problemy w nauce i trudności w nawiązywaniu relacji z rówieśnikami. Ofiary przemocy mają trudności w budowaniu i utrzymywaniu zdrowych relacji z innymi. Mogą mieć także problemy z utrzymaniem pracy, co prowadzi do trudności finansowych. Przemoc domowa często prowadzi do powtarzającego się cyklu przemocy, gdzie ofiary mogą powtarzać wzorce przemocowe w przyszłych związkach, a dzieci z takich rodzin mogą dorastać, stając się zarówno ofiarami, jak i sprawcami przemocy w dorosłym życiu.

Przemoc w rodzinie to poważny problem społeczny, który wymaga wsparcia psychologicznego, prawnego, medycznego i prewencyjnego. Wczesna interwencja i odpowiednia pomoc mogą znacznie zmniejszyć negatywne skutki przemocy i pomóc ofiarom w odbudowie życia.

Wysoki poziom bezrobocia może prowadzić do marginalizacji i wykluczenia społecznego. Osoby dotknięte tym problemem mogą mieć ograniczony dostęp do edukacji, opieki zdrowotnej i innych usług publicznych, co pogłębia ich trudną sytuację. Bezrobocie jest silnie powiązane z ubóstwem, należy uwzględnić możliwość występowania tego zjawiska. Wzrost bezrobocia zwiększa również ryzyko korzystania z pomocy społecznej.

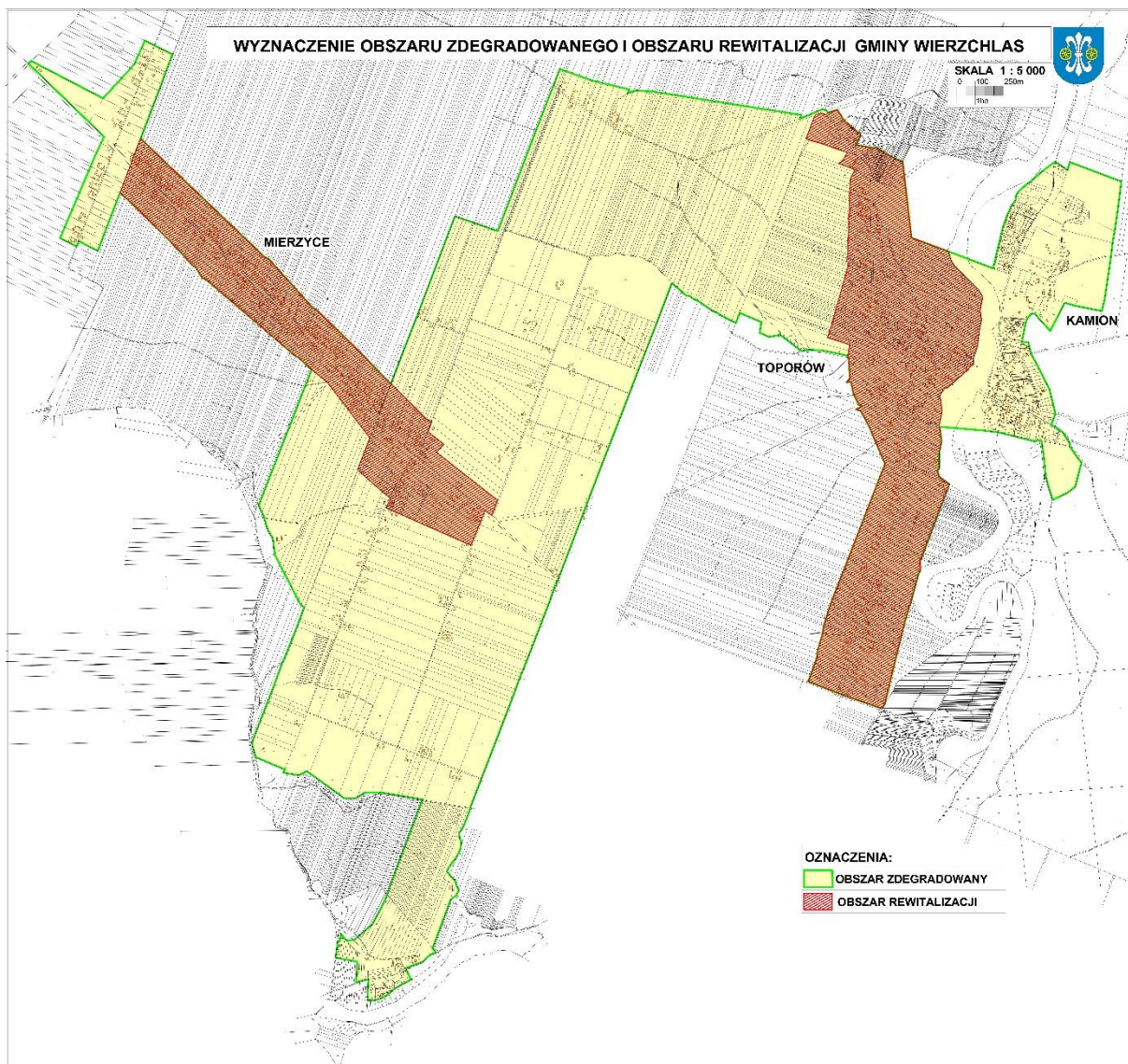
Istnieje korelacja między przestępczością, korzystaniem z pomocy społecznej i bezrobociem. Bezrobocie często prowadzi do problemów finansowych, skłaniając niektóre osoby do działań przestępczych w celu zabezpieczenia podstawowych potrzeb. Długotrwałe bezrobocie może prowadzić do wykluczenia społecznego, obniżonej samooceny i frustracji, co zwiększa ryzyko zaangażowania się w przestępczość. Praca zapewnia strukturę i rutynę w życiu codziennym, a jej brak może prowadzić do angażowania się w nielegalne działania. Osoby korzystające z pomocy społecznej mogą doświadczać stygmatyzacji i wykluczenia społecznego, co zwiększa ryzyko zaangażowania się w przestępczość. Pomoc społeczna często nie zapewnia wystarczających środków na życie, skłaniając do poszukiwania dodatkowych, nielegalnych źródeł dochodu. Rodziny, które od pokoleń korzystają z pomocy społecznej, mogą przekazywać wzorce zachowań zwiększające ryzyko przestępczości w kolejnych pokoleniach. Bezrobocie i ubóstwo mogą prowadzić do przestępczości, co z kolei może prowadzić do dalszego wykluczenia społecznego i trudności w znalezieniu pracy, tworząc trudny do przerwania cykl.

– Sfery inne niż społeczna:

	Gmina Wierzchlas	Mierzyce	Toporów
koncentracja negatywnych zjawisk społecznych	3	5	5
niski poziom przedsiębiorczości	2,21≈2	3	1
wyrejestrowywanie działalności gospodarczej	1,64≈2	0	3
pokrycie wyrobami zawierającymi azbest [%]	0,23	0,3	0,26
niewystarczający dostęp do infrastruktury sportu i rekreacji	0,0026	0,001	0,0036
niski udział funkcjonujących przydomowych oczyszczalni ścieków [%]	8,42	11,58	8,38
wysoki udział funkcjonujących zbiorników bezodpływowych [%]	40,09	57,19	61,08

Na mapie poniżej oznaczono obszar zdegradowany i podobszary rewitalizacji zgodnie z przesłankami ustawowymi. Dokładne mapy obszaru stanowią załącznik do niniejszego dokumentu.

Mapa 1 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Wierzchlas

Spis rysunków

Rysunek 1 Gmina Wierzchlas – oznaczenie obszaru koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, czyli sołectw: Mierzycze, Toporów i Kamion – pomarańczowa linia	20
Rysunek 2 Podział na krainy fizjograficzne wg J. Kondrackiego	40
Rysunek 3 Lokalizacja Załęczańskiego Parku Krajobrazowego na terenie Gminy Wierzchlas	43
Rysunek 4 Lokalizacja obszaru NATURA 2000 „Załęczański Łuk Warty” na terenie Gminy Wierzchlas	44
Rysunek 5 Lokalizacja użytków ekologicznych na terenie Gminy Wierzchlas	45
Rysunek 6 Gmina Wierzchlas – oznaczenie obszaru koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, czyli sołectw: Mierzycze, Toporów i Kamion – pomarańczowa linia – granice sołectw	74

Spis fotografii

Fotografia 1. Paczkomat przy ulicy Szkolnej w Toporowie	36
Fotografia 2. Obiekt handlowy w Mierzycach	36
Fotografia 3. Mierzycze	37
Fotografia 4. Tereny rolnicze w Gminie Wierzchlas	38
Fotografia 5. Rzeką Warta – sołectwo Toporów	51
Fotografia 6. Komin jednego z domów w Toporowie	52
Fotografia 7. Budynek mieszkalny w Mierzycach	53
Fotografia 8. Budynek mieszkalny w Mierzycach	54
Fotografia 9. Nieczystości przy rzece Warcie	56
Fotografia 10. Śmieci w lesie w okolicach Toporowa	57
Fotografia 11. Zabudowa we wsi Mierzycze Gmina Wierzchlas	60
Fotografia 12. Centrum Toporowa	66
Fotografia 13. Rzeką Warta	67
Fotografia 14. Toporów skwer	71
Fotografia 15. Szkoła w Toporowie	71
Fotografia 16. Szkoła w Mierzycach	72

Spis map

Mapa 1 Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Wierzchlas	80
--	----

Spis tabel

Tabela 1 Liczba mieszkańców w Gminie Wierzchlas z podziałem na sołectwa w latach 2019-2022 - stan na 31 grudnia	5
Tabela 2 Przyrost naturalny, urodzenia, zgony na terenie Gminy Wierzchlas (stan w dniu 31XII) w latach 2019-2022	5
Tabela 3 Migracje wewnętrzne i zagraniczne w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022	6
Tabela 4 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022	7
Tabela 5 Najczęstsze powody przyznawania pomocy społecznej latach 2019-2022	9
Tabela 6 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w Gminie Wierzchlas, powiecie wieluńskim i województwie łódzkim w latach 2019 -2022	11
Tabela 7 Ludność w wieku produkcyjnym w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022 -zmiany w 2022 roku w stosunku do 2019 roku	15
Tabela 8 Ludność w wieku poprodukcyjnym w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022 -zmiany w 2022 roku w stosunku do 2019 roku	15
Tabela 9 Liczba funkcjonujących Niebieskich Kart w stosunku do liczby ludności ogółem w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022 [%]	16
Tabela 10 Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze w Gminie Wierzchlas [%] w latach 2019 – 2022 – z uwzględnieniem wartości wskaźnika wyższych niż średnia gminy	17
Tabela 11 Udział zarejestrowanych osób bezrobotnych do 25 roku życia w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze w Gminie Wierzchlas [%] w latach 2019 – 2022 – z uwzględnieniem wartości wskaźnika wyższych niż średnia gminy	17

Tabela 12 Liczba zarejestrowanych czynów karalnych w Gminie Wierzchlas z podziałem na sołectwa w latach 2019 - 2022 – stan na 31 grudnia.....	18
Tabela 13 Podsumowanie analizy zjawisk negatywnych dla sfery społecznej	19
Tabela 14 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej w liczbie ludności ogółem na danym obszarze	21
Tabela 15 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w liczbie ludności ogółem na danym obszarze.	21
Tabela 16 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności/choroby w liczbie ludności ogółem na danym obszarze.....	21
Tabela 17 Udział liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w liczbie ludności ogółem na danym obszarze.....	21
Tabela 18 Gmina Wierzchlas – użytkowanie gruntów w ha w 2019 roku.	27
Tabela 19 Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych.....	27
Tabela 20 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022	28
Tabela 21 Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Wierzchlas wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII).....	29
Tabela 22 Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022	31
Tabela 23 Rozkład podmiotów gospodarki narodowej wg klasy wielkości w latach 2019-2022	31
Tabela 24 Udział liczby nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze [%]	33
Tabela 25 Udział liczby wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze	33
Tabela 26 Złoża surowców mineralnych na terenie Gminy Wierzchlas wg stanu na 31.12.2022 r.....	41
Tabela 27 Wykaz pomników przyrody na terenie Gminy Wierzchlas – stan na dzień 16.11.2017 r.....	46
Tabela 28 Udział powierzchni materiałów zawierających azbest pozostałych do unieszkodliwienia na obszarze danego sołectwa w powierzchni danego sołectwa ogółem w porównaniu do średniej dla Gminy Wierzchlas [%].	56
Tabela 29 Powierzchnia sołectw w Gminie Wierzchlas	58
Tabela 30 Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.	61
Tabela 31 Liczba ogólnodostępnych obiektów infrastruktury sportowej/ rekreacyjnej w stosunku do liczby mieszkańców na danym obszarze z uwzględnieniem średniej dla Gminy Wierzchlas	65
Tabela 32 Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków w stosunku do liczby gospodarstw domowych na danym obszarze z uwzględnieniem średniej dla Gminy Wierzchlas (ostatnie dostępne dane za rok 2024)	69
Tabela 33 Liczba zbiorników bezodpływowych w stosunku do liczby gospodarstw domowych na danym obszarze z uwzględnieniem średniej dla Gminy Wierzchlas (ostatnie dostępne dane za rok 2024)	70
Tabela 34 Wytyczenie obszaru zdegradowanego w oparciu o występowanie negatywnych zjawisk – podsumowanie diagnozy	76
Tabela 35 Wytyczenie obszaru zdegradowanego w oparciu o występowanie negatywnych zjawisk - podsumowanie	76
Tabela 36 Powierzchnia oraz liczba ludności w Gminie Wierzchlas oraz na obszarze zdegradowanym, czyli w sołectwach: Kamion, Mierzyce i Toporów.....	77
Tabela 37 Wytyczenie obszaru rewitalizacji w oparciu o występowanie negatywnych zjawisk	77

Spis wykresów

Wykres 1 Przyrost naturalny na 1000 ludności na terenie Gminy Wierzchlas (stan w dniu 31 XII) w latach 2019-2022	6
Wykres 2 Saldo migracji w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022.....	7
Wykres 3 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022 [%]	8
Wykres 4 Liczba ludności korzystającej z pomocy społecznej w Gminie w latach 2019-2022 [%]	9
Wykres 5 Liczba Procedur Niebieska Karta w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022	10
Wykres 6 Udział bezrobotnych [%] zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Wierzchlas, powiecie wieluńskim i województwie łódzkim - porównanie.	11
Wykres 7 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci z obszaru Gminy Wierzchlas w latach 2019 – 2022.....	12
Wykres 8 Udział zarejestrowanych bezrobotnych długotrwale, do 25 roku życia oraz powyżej 50 roku życia w liczbie ludności w wieku produkcyjnym z obszaru Gminy Wierzchlas w latach 2019 – 2022	12
Wykres 9 Przesłane przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w 2022 roku w powiecie wieluńskim.....	13
Wykres 10 Liczba zarejestrowanych czynów karalnych w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022.....	14

Wykres 11 Liczba mieszkańców w sołectwach: Kamion, Mierzyce i Toporów w latach 2019-2022	20
Wykres 12 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w sołectwach: Kamion, Mierzyce i Toporów w latach 2019-2022	22
Wykres 13 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych długotrwale w sołectwach: Kamion, Mierzyce i Toporów w latach 2019-2022	22
Wykres 14 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych do 25 roku życia w sołectwach: Kamion, Mierzyce i Toporów w latach 2019-2022.....	23
Wykres 15 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w sołectwach: Kamion, Mierzyce i Toporów w latach 2019-2022.....	23
Wykres 16 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w Gminie Wierzchlas w latach 2019 – 2022	28
Wykres 17 Rozkład podmiotów gospodarki narodowej wg klasy wielkości (stan na dzień 31.12.2022 r.).....	31
Wykres 18 Liczba nowo zarejestrowanych oraz wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych w Gminie Wierzchlas w latach 2019-2022.....	32